

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

JUSTINA RAMANAUSKAITĖ

**NEREIKŠMINGOS *DE MINIMIS* VALSTYBĖS
PAGALBOS VERSLUI IR VERSLUMO SKATINIMO
FONDO – *DE MINIMIS* PAGALBOS SMULKIAM IR
VIDUTINIAM VERSLUI INSTRUMENTO, TEORINĖ
ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
prof. dr. Algirdas Miškinis**

VILNIUS, 2012

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

**NEREIKŠMINGOS *DE MINIMIS* VALSTYBĖS
PAGALBOS VERSLUI IR VERSLUMO SKATINIMO
FONDO – *DE MINIMIS* PAGALBOS SMULKIAM IR
VIDUTINIAM VERSLUI INSTRUMENTO, TEORINĖ
ANALIZĖ**

**Finansų teisės magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62401S102**

**Vadovas
prof. dr. Algirdas Miškinis**

2012 12

Recenzentas

**Atliko
FNTmns9-01 gr. stud.
Justina Ramanauskaitė**

2012 12

VILNIUS, 2012

TURINYS

ĮVADAS	8
1. VALSTYBĖS PAGALBA VERSLUI. TEISINIS PAGRINDAS	11
1.1. Valstybės pagalba verslui ES bendrosios rinkos kontekste.....	11
1.2. Valstybės pagalbos verslui reglamentavimas	13
1.3. Valstybės pagalbos verslui sąvoka	14
1.3.1. Draudžiamos valstybės pagalbos atitikimo kriterijai.....	17
1.3.2. Su bendrąja rinka suderinama valstybės pagalba	22
1.3.3. Valstybės pagalbos rūšys.....	23
1.3.3.1. Horizontalioji valstybės pagalba	25
1.3.3.2. Sektorinė valstybės pagalba.....	31
1.3.3.3. Regioninė valstybės pagalba	32
1.3.3.4. Nereikšminga <i>de minimis</i> valstybės pagalba.....	35
2. NEREIKŠMINGA <i>DE MINIMIS</i> VALSTYBĖS PAGALBA SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI	40
2.1. <i>De minimis</i> valstybės pagalbos kriterijų analizė	40
2.2. Smulkaus ir vidutinio verslo subjekto – de minimis pagalbos gavėjo, požymių analizė.....	48
2.3. <i>De minimis</i> pagalbos schemas pagrindu susiformavusių santykių analizė	52
3. FINANSŲ INŽINERIJOS PRIEMONĖS „VERSLUMO SKATINIMAS„ – GALIMYBĖS GAUTI <i>DE MINIMIS</i> VALSTYBĖS PAGALBĄ, ANALIZĖ.....	58
3.1. I etapas – Verslumo skatinimo fondo įsteigimas.....	58
3.1.1. Įsteigimo pagrindas, tikslai.....	58
3.1.2. VSF nustatyto plano rodikliai.....	63
3.1.3. VSF <i>de minimis</i> pagalbos teikimo schema.....	65
3.1.4. INVEGA – VSF valdytoja ir <i>de minimis</i> pagalbos teikėja.....	67
3.1.5. <i>De minimis</i> pagalbos priemonių analizė.....	69
3.2. II etapas – Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko analizė.....	76
3.2.1. Finansiniam tarpininkui keliami tikslai ir uždaviniai	76
3.2.2. Lietuvos centrinė kredito unija – finansų inžinerijos priemonės valdytoja.....	77
3.3. III etapas – faktinis <i>de minimis</i> pagalbos suteikimas, įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“. Lėšų neišsavinimo priežastys	81
3.3.1. Subjektyvių VSF lėšų neišskolinimo priežasčių analizė	81
3.3.2. Objektyvių VSF lėšų neišskolinimo priežasčių analizė	84
3.4. Problemų sprendimo galimybės – ką galėtų padaryti valstybės institucijos ir kredito įstaigos (jų veiksmai), siekiant įgyvendinti iškeltus priemonės „Verslumo skatinimas“ tikslus	89
IŠVADOS	91
LITERATŪRA	94
ANOTACIJA.....	101
ANOTATION.....	102
SANTRAUKA	103
SUMMARY	105
PRIEDAI	107

PRIEDAI

1 priedas. Valstybių ekonominis lygis, skaičiuotas BVP, tenkantis vienam gyventojui	108
2 priedas. MVĮ apibrėžtis	109
3 priedas. Europos Komisijos reglamento (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo <i>de minimis</i> pagalbai kriterijai	113
4 priedas. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų bei didelių įmonių pasiskirstymas 2012 m. sausio 1 d. duomenimis	116
5 priedas. Smulgiojo ir vidutinio verslo subjektų statuso deklaracija	117
6 priedas. Prašymas iš dalies kompensuoti palūkanas pagal VP2-2.3-ŪM-02-V priemonę „Dalinis palūkanų kompensavimas“	127
7 priedas. Pažyma apie paskolos gavėją	131
8 priedas. VP1-1.1-SADM-08-K priemonės „Verslumo skatinimas“ aprašymas	133
9 priedas. Priemonės „Verslumo skatinimas“ mokymai	135
10 priedas. Prašymas suteikti UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ garantiją	137
11 priedas. VSF paskolų suteikimo pasiskirstymas didžiuosiuose ir mažesniuose Lietuvos miestuose (2012 m. lapkričio 1 d. duomenimis)	140
12 priedas. Verslumo skatinimo fondo paskolų gavėjų pasiskirstymas pagal prioritetines grupes 2012 m. lapkričio 1 d., proc.	141
13 priedas. Ekspertų vertinimas	142
14 priedas. Anketa VSF paskolų gavėjams	148
15 priedas. Anketų VSF paskolų gavėjams atsakymų analizės rezultatai	150

LENTELĖS

1 lentelė. Reglamento Nr. 800/2008 netaikymo sritys pagal veiklos rūšis ir ūkio sektorius	27
2 lentelė. Skaidri valstybės pagalba	29
3 lentelė. <i>De minimis</i> reglamentų netaikymo sritys	36
4 lentelė. Subsidijos ekvivalento skaičiavimo kriterijai	46
5 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių nustatymo kriterijai pagal Reglamentą Nr. 800/2008	50
6 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo subjekto nustatymo kriterijai pagal LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą	51
7 lentelė. Priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo stebėsenos rodikliai	63
8 lentelė. Verslumo skatinimo fondo lėšų pasiskirstymas ir kriterijai suteikiamoms paskoloms	64
9 lentelė. Verslumo skatinimo fondo valstybės pagalbos teikimo schema nustatyti <i>de minimis</i> valstybės pagalbos gavėjo kriterijai	66
10 lentelė. INVEGA funkcijos	67
11 lentelė. INVEGA teikiamos paslaugos	68
12 lentelė. <i>De minimis</i> valstybės pagalbos formų subsidijos ekvivalento skaičiavimas	74
13 lentelė. Išskolintos Verslumo skatinimo lėšos 2012 m. rugsėjo 30 d	79
14 lentelė. Objektyvių priežasčių pasiskirstymas	84

PAVEIKSLAI

1 pav. Valstybės pagalbos teikimo sistema	15
2 pav. Draudžiamos ir su bendraja rinka nesuderinamos valstybės pagalbos kriterijai	17
3 pav. Valstybės pagalbos rūšys	24
4 pav. Valstybės pagalbos rūšių pasiskirstymas 2011 m., proc.	26
5 pav. Valstybės pagalbos rūšys, įtvirtintos Reglamentu Nr. 800/2008	27
6 pav. Regioninės valstybės pagalbos formos	34
7 pav. <i>De minimis</i> pagalbos dydžiai	37
8 pav. Pagalbos priemonių rūšys	43
9 pav. Maksimalios <i>de minimis</i> pagalbos apskaičiavimo elementų priklausomumas	45
10 pav. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų bei didelių įmonių pasiskirstymas 2012 m. sausio 1 d. duomeninis	49
11 pav. Ūkio subjekto sąvokos pagal LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą	50
12 pav. Valstybės pagalbos schemos pagrindu susiklostantys santykiai	52
13 pav. Netiesioginiai <i>de minimis</i> valstybės pagalbos santykiai	54
14 pav. Priemonės „Verslumo skatinimas“ tikslas ir remiamos veiklos	60
15 pav. Verslumo skatinimo fondą įsteigusios institucijos	61
16 pav. Finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ privalumai	62
17 pav. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ tikslai	67
18 pav. Verslumo skatinimo fondo lėšų panaudojimas, mln. Lt	79
19 pav. Verslumo skatinimo fondo paskolų išskolinimo rodiklių nepasiekimo priežastys	81
20 pav. Verslumo skatinimo fondo paskolų gavėjų pasiskirstymas pagal prioritетines grupes 2012 m. lapkričio 1 d., proc. (pagal pasirašytas paskolų sutartis)	82
21 pav. Verslumo skatinimo fondo paskolų (vienetais) išskolinimas pagal miestus ir regionus	83
22 pav. Priemonės „Verslumo skatinimo“ viešinimo priemonės	84

SUTRUMPINIMAI

ES – Europos sąjunga.

EB – Europos Bendrija.

INVEGA – UAB „Investicijų ir verslo garantijos“.

LCKU – Lietuvos centrinė kredito unija.

MVĮ – mažos ir vidutinės įmonės.

SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

SVV – smulkus ir vidutinis verslas.

VSF – Verslumo skatinimo fondas.

ĮVADAS

Smulkus ir vidutinis verslas (toliau ir SVV) užima svarbią vietą Lietuvos ekonomikoje, sukurdamas didžiąją dalį šalies BVP bei prisidėdamas prie užimtumo didinimo ir socialinės atskirties mažinimo. Labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės sudaro daugiau 99 proc. Lietuvoje veikiančių įmonių. Valstybė, skatindama SVV plėtrą, steigia įvairias paramos priemones, finansuojamas iš nacionalinio ir Europos Sąjungos biudžetų. Ūkio subjektus pasiekianti valstybiniais ištekliais finansuojama parama gali sukurti nelygias konkurencijos galimybes ir būti įvardijama kaip rinką iškreipianti valstybės pagalba. Valstybė yra suinteresuota įvairiomis formomis skatinti smulkų verslą, tačiau teikiama pagalba griežtai kontroliuojama konkurencijos teisės normomis. Nors Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo įtvirtinta su bendrąja rinką nesuderinama valstybės pagalba, tačiau iš esmės valstybės pagalba nėra draudžiama. Kaip suderinama su bendrąja rinką pripažįstama nereikšminga *de minimis* valstybės pagalba. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą, kuria finansų inžinerijos priemones, kurių bendras tikslas – įvairiomis formomis skatinti smulkų ir vidutinį verslą.

2009 m. gruodžio 30 d. buvo įsteigtas Verslumo skatinimo fondas (toliau ir VSF), kurio pagrindu pradėta įgyvendinti finansų inžinerijos priemonė „Verslumo skatinimas“. Priemonės tikslas – mokymų ir finansavimo priemonėmis didinti užimtumą bei skatinti verslius asmenis pradėti nuosavą verslą. Kompleksinė priemonė nukreipta į socialiai jautriausias visuomenės grupes, išskiriant finansavimo prioritetines grupes – bedarbius, neįgaliuosius, jaunimą iki 29 metų ir vyresnius nei 50 metų asmenis. Finansų inžinerijos priemonė skirta išimtinai naujam verslui. SVV subjektas, gaudamas nereikšmingą valstybės pagalbą, turi galimybę įgyti verslumo žinių, įgyvendinti savo verslo idėją bei sukurti naujų darbo vietų.

Temos aktualumas. Valstybės pagalba verslui turi svarbią reikšmę, kadangi kai kuriais atvejais tai vienintelė galimybė plėtrai. Nereikšmingos valstybės pagalbos priemonėmis SVV subjektai turi galimybes pasinaudoti ne tik patraukliu finansavimu, bet taip pat palūkanų kompensavimu, garantija, subsidija ar pan. Šiuo metu yra vykdoma ne viena finansų inžinerijos priemonė, skatinanti SVV plėtrą, tačiau vienintelė priemonė „Verslumo skatinimas“ orientuota į naują verslą bei socialines įmones. Priemonė „Verslumo skatinimas“ įgyvendinama antrus metus ir daugiau kaip trys šimtai ūkio subjektų pasinaudojo nereikšminga valstybės pagalba. Susidomėjimas tiek mokymais, tiek lengvatinėmis paskolomis buvo labai didelis, tačiau planuoti priemonės rodikliai kol kas nėra pasiekti. Iki priemonės, išduodant lengvatines paskolas, įgyvendinimo pabaigos likus daugiau kaip pusantro metų, yra aktualu išanalizuoti trikdžius, darančius įtaką

priemonės produkto rodiklių pasiekimui, kad, jei yra galimybių, būtų galima koreguoti priemonės „Verslumo skatinimas“ reikalavimus.

Problema. Nereikšminga valstybės pagalba teikiama įvairiomis, SVV subjektams prieinamomis, formomis. Priemonė „Verslumo skatinimas“ patraukli kompleksiniu *de minimis* valstybės pagalbos pobūdžiu – priemonėje dalyvaujantis SVV subjektas gauna lengvatinę paskolą, palūkanų kompensavimą, garantiją bei subsidiją už garantijos mokestį. Taip pat nepiniginė pagalbos išraiška – nemokami mokymai bei konsultacijos. Nors tai patraukli valstybės pagalba, tačiau faktinė Verslumo skatinimo fondo išskolinimo išraiška žymia dalimi atsilieka nuo planuotų rodiklių. Mažą paskolų suteikimo skaičių įtakoja subjektyvios ir objektyvios priežastys. Projektas vykdomas iki 2018 m. gruodžio 31 d. ir paskolos išduodamos iki 2014 m. birželio 30 d., todėl būtina išanalizuoti faktinio VSF lėšų neišsavinimo priežastis ir pateikti pasiūlymus efektyvesniam paskolų gavėjų pritraukimui.

Hipotezė. Verslumo skatinimo fondo lėšų neišskolinimą didesne dalimi įtakoja objektyvios, nuo priemonės reikalavimų bei finansinio tarpininko keliamų reikalavimų priklausančios priežastys.

Darbo objektas – teisiniai santykiai, susiformavę *de minimis* valstybės pagalbos teikimo schemos pagrindu.

Darbo tikslas – išanalizuoti *de minimis* valstybės pagalbos verslui teikimo kriterijus bei išnagrinėti Verslumo skatinimo fondo kaip *de minimis* valstybės pagalbos instrumento, įgyvendinamo finansų inžinerijos priemone „Verslumo skatinimas“, aspektus.

Darbo uždaviniai:

- Atskleisti su bendraja rinka suderinamos valstybės pagalbos sampratą.
- Išanalizuoti nereikšmingos valstybės pagalbos teikimo kriterijus.
- Išnagrinėti ir susisteminti smulkaus ir vidutinio subjekto, *de minimis* pagalbos gavėjo, požymius.
- Išanalizuoti *de minimis* valstybės pagalbos teikimo schemos pagrindu susiformavusius teisinius santykius.
- Vadovaujantis pasirinktais tyrimo metodais, atlikti finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ analizę.
- Išnagrinėti pagrindines priežastis, įtakančias priemonės „Verslumo skatinimas“ lėtą įgyvendinimą ir pateikti siūlymus, galinčius aktyvinti Verslumo skatinimo fondo lėšų išsavinimą.

Darbo metodai. Teisinių dokumentų analizė, mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų analizė, stebėjimo metodu gautų duomenų analizė, ekspertinis vertinimas, atliktos anketinės apklausos duomenų analizė.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados ir pasiūlymai. Pirmame skyriuje analizuojama teisinė valstybės pagalbos samprata, pasitelkiant mokslinę literatūrą, atskleidžiamos valstybės pagalbos rūšys. Antrajame skyriuje nagrinėjami *de minimis* valstybės pagalbos kriterijai bei smulkaus ir vidutinio verslo subjekto, *de minimis* valstybės pagalbos gavėjo, požymiai, taip pat analizuojami teisiniai santykiai, susiformuojantys *de minimis* valstybės pagalbą reglamentuojančių teisės normų pagrindu. Trečiojoje dalyje sistemiškai pateikta priemonės „Verslumo skatinimas“ analizė.

1. VALSTYBĖS PAGALBA VERSLUI. TEISINIS PAGRINDAS

Nereikšminga *de minimis* valstybės pagalba yra viena iš Europos Sąjungos (toliau ir ES) konkurencijos teisėje nustatytų valstybės pagalbos rūšių. Norint detaliai išnagrinėti *de minimis* pagalbą verslui, pirmiausia reikia išanalizuoti valstybės pagalbos ES konkurencijos teisėje teorinius aspektus.

1.1. Valstybės pagalba verslui ES bendrosios rinkos kontekste

Valstybės pagalba suprantama plačiai, atsižvelgiant į teikimo sritį – tai gali būti socialinė, ekonominė, teisinė, finansinė pagalba. Šiame baigiamajame darbe nagrinėjama ES ir Lietuvos konkurencinėje teisėje įtvirtinta valstybės pagalba verslui.

Europos Sąjungos steigimo tikslai buvo apjungti Sąjungą vienijančias valstybes glaudesniai bendradarbiavimui tiek politiniu, tiek ekonominiu lygmeniu. Valstybės narės, prisijungusios prie bendrijos steigimo, įsipareigojo veikti kartu ir siekti bendrų politikos kryptių. Viena iš numatytų Bendrijos veiklos kryptių – vidaus rinkos sukūrimas, kuris remiasi keturiomis laisvėmis – laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas¹. Atsižvelgiant į baigiamojo darbo temą, aktualus yra prekių, paslaugų ir kapitalo laisvas judėjimas.

EB steigimo sutartyje² įtvirtintas laisvas judėjimas suteikia galimybes judėti, plėstis už valstybės narės ribų. Tačiau kartu tai didina ir rinkos dalyvių galimybes konkuruoti. Laisvoje, nesuvaržytoje rinkoje tiek rinkos dalyvis, tiek vartotojas gauna optimaliausią rezultatą, tačiau dėl objektyvių valstybėje susiklosčiusių aplinkybių ar dėl nesąžiningų rinkos dalyvių veiksmų, konkurencija gali būti iškreipiama. EB steigimo sutarties preambulėje nurodyta, kad reikia imtis suderintų veiksmų užtikrinant sąžiningą konkurenciją. Analizuoti autoriai pabrėžia (I. Vėgėlė, A. Junevičius, H. M. Schäfer, R. Stanikūnas, Dumčiuvienė ir kt.), kad konkurencijos politika ir teisė yra svarbi ES veiklos sritis, nes bendroji rinka negali funkcionuoti be atviros ir sąžiningos konkurencijos³.

Atviros ir sąžiningos konkurencijos rinka, kurioje visi subjektai veikia užtikrindami optimalią gerovę visuomenėje, yra idealus modelis. Kaip pažymi prof. R. Stanikūnas, sąžininga konkurencija tarp ūkio subjektų gali būti užtikrinta tik tuo atveju, kai ūkio subjektai veikia rinkoje savarankiškai

¹ Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija, 14 straipsnio 2 dalis (OL 2006 C 321 E, p. 37).

² Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija (OL 2006 C 321 E, p. 37).

³ Junevičius A., Schäfer H. M. Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė “Aušra”, 2005. P. 202.

– rinkos nustatytais sąlygomis ir naudodamiesi savo jėgomis gautais ištekliais⁴. Tačiau laisvoje rinkoje ūkio subjektai, veikdami savarankiškai, siekia naudoti, pasitelkdami leidžiamas ir draudžiamas priemones (pavyzdžiui, konkurenciją ribojantys susitarimai, monopolinės rinkos sukūrimas ar piktnaudžiavimas turima rinkos dalimi). Atsižvelgiant į šalyje vykdomą politiką, valstybė nustato taisykles, kontroliuojančias tokių priemonių naudojimą. Tai reguliuoja valstybėje vykdoma konkurencijos politika, apimanti strategiją, teisės aktus bei jų įgyvendinimą. Tačiau valstybė ne tik reguliuoja ūkio subjektų veiklą rinkoje, įtvirtindama leidžiamas ir draudžiamas veikimo normas, bet ir sukuria galimybes nustatytais formomis (pagalba, subsidijos, parama, garantijos ar pan.) padėti individualiam ūkio subjektui ar apibrėžtam ūkio subjektų ratui. Remiant ar skatinant tam tikrą ūkio sritį, yra sudaromos nevienodos veiklos galimybės skirtingiems ūkio subjektams, nes jie turi galimybę gautas ar sutaupytas lėšas panaudoti savo pozicijai rinkoje sustiprinti konkurentų atžvilgiu⁵ ir iškraipyti laisvai, savarankiškai veikiančią konkurenciją. Atsižvelgiant į galimas valstybės pagalbos teikimo pasekmes, Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau ir - SESV) įtvirtinta imperatyvi nuostata draudžiamos valstybės pagalbos teikimui:

valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su bendrąja rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai⁶.

Valstybių narių teikiama valstybės pagalba ūkio subjektams – vienas iš instrumentų, suteikiantis galimybę mažesniais kaštais pradėti ar plėsti veiklą. Sunkiai įsivaizduojamas vienodas valstybių narių ekonomikos augimas ir panašių rodiklių pasiekimas be valstybės institucijų įsikišimo į rinką, suteikiant socialinę ar ekonominę naudą rinkos dalyviams. Tačiau toks valstybės naudos teikimas, kaip buvo minėta aukščiau, iškraipo ar gali iškraipyti rinką, todėl yra nustatytos griežtos taisyklės, ribojančios valstybės pagalbos teikimą. Valstybės pagalbos reguliavimas Europos Sąjungoje yra būtinas ir jo tikslas – užkirsti kelią atvejams, kai daromas poveikis prekybai tarp valstybių narių dėl viešosios valdžios įvairiomis formomis teikiamų pranašumų tam tikroms įmonėms ar tam tikriems produktams⁷.

Bendrosios rinkos sukūrimas – tai ne tik nustatytų laisvės apribojimų panaikinimas, tačiau tai apima ir tam tikros sistemos įdiegimą, kuri užtikrintų, kad nebūtų iškreipiama konkurencija, nepriklausomai nuo iškreipiančio subjekto statuso – viešas ar privatus asmuo, bei subjekto veiksmų formos. Europos Bendrijos teisė reglamentuoja rinkos dalyvių veiksmų ribas, nustatant galimybes veikti, tačiau ribojant galimus atsirasti trikdžius laisvos, savarankiškos rinkos veikimui.

⁴ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 191.

⁵ Ten pat, p. 191.

⁶ Sutartis dėl Europos sąjungos veikimo, 107 straipsnio (EB sutarties ex 87 straipsnis) 1 dalis (OL 2008 C 15, p. 47).

⁷ Vėgėlė I. Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas. – Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011. P. 418.

EB sutartis įtvirtina valstybės pagalbos draudimą, jei ji nesuderinama su bendrąja rinka. Draudimas grindžiamas konkurencijos iškreipimu. Tačiau kaip Europos Parlamentas pažymi, visiškas uždraudimas būtų nepagrįstas: netgi esant visiškai liberaliai sistemai, sunku įsivaizduoti kokią nors vyriausybę noriai visiškai atsisakančią galimybės suteikti finansavimą tam tikrai ekonominei veiklai. Toks poelgis reikštų vienos iš savo pareigų – užtikrinti, kad šalinant disbalansą arba padedant nelaimės atvejais būtų tenkinami pagrindiniai žmonių poreikiai – nevykdymą. Dėl šios priežasties EB sutartyje pateikiama keletas išimčių dėl pagalbos uždraudimo principo⁸.

Atsižvelgiant į baigiamojo darbo tikslą, tolimesnėse darbo dalyse nagrinėjamos valstybės pagalbos poreikis, reglamentavimas, sąvoka, požymiai bei rūšys.

1.2. Valstybės pagalbos verslui reglamentavimas

Valstybės pagalbos teikimą reglamentuoja SESV sutarties 107, 108 ir 109 straipsniai (atitinkamai EB sutarties ex 87, 88 ir 89 straipsniai), nustatantys valstybės pagalbos teikimo draudimą, aplinkybes, kuriomis esant valstybės pagalbos teikimas suderinamas ir neprieštarauja bendrajai rinkai, bei tokios pagalbos teikimo procedūras.

Valstybės pagalba, suteikianti pranašumų individualiam ūkio subjektui ar tam tikrai ūkio subjektų grupei, ir taip įtakojanti laisvai bei sąžiningai veikiančią rinką, yra draudžiama. Ribojimą teikti valstybės pagalbą reglamentuoja SESV 107 straipsnio 1 dalis:

Išskyrus tuos atvejus, kai Ši Sutartis nustato kitaip, valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškreipia konkurenciją arba gali ją iškreipti, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

Šis SESV įtvirtintas principas nurodo pagrindinius draudžiamus valstybės pagalbos kriterijus (žr. 2.1 dalį), kuriems esant pagalba prieštarauja bendrajai rinkai ir iškreipia konkurenciją. Valstybės įsikišimas gali turėti neigiamų pasekmių ir tik rinkos dalyvių veikimas nuosavais ištekliais gali garantuoti sąžiningą konkurenciją, kadangi valstybės ir savivaldybių institucijos, teikdamos vienokio ar kitokio pobūdžio paramą, sudaro nevienodas žaidimo sąlygas, nes valstybės remiamas ūkio subjektas gali pagaminti produkciją žemesnėmis sąnaudomis nei jos konkurentai⁹.

Nepaisant įtvirtintos imperatyvios nuostatos, draudžiančios valstybės pagalbos, kuri atitinka tam tikrus kriterijus, teikimą, sklandus rinkos augimas sunkiai įsivaizduojamas be valstybės valdomų lėšų injekcijos. Pati valstybės pagalba iš esmės nėra prieštaraujanti ES teisės aktams. Pripažįstama, kad ji reikalinga ir naudinga, tačiau teikiama pagalba negali prieštarauti bendriems

⁸ Valstybės pagalba. Europos Parlamentas.

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/rules/article_7206_lt.htm. [žiūrėta 2012-09-29].

⁹ Valstybės pagalbos vadovas. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas.pdf [žiūrėta 2012-09-29].

rinkos principams ir iškreipti konkurencijos. SESV įtvirtina draudžiamos ir su bendrąja rinka nesuderinamos pagalbos kriterijus, tačiau kartu įtvirtintas valstybės pagalbos suderinamumas su bendrąja rinka bei procedūros nustatyti teikiamos ar planuojamos teikti valstybės pagalbos atitikimą ES teisei. SESV 107 straipsnio 2 dalis įtvirtina neprieštaraujančios bendrajai rinkai, o to paties straipsnio 3 dalis – galinčia būti laikoma neprieštaraujančia bendrajai rinkai valstybės pagalba.

Detalesnis valstybės pagalbos reglamentavimas perduotas ES institucijoms – Tarybai ir Komisijai. Šios institucijos atitinkamai pagal kompetenciją priima iš EB steigimo sutartyje įtvirtintos valstybės pagalbos išplaukiančius antrinės teisės šaltinius.

Valstybės pagalba teikiama skirtinguose ekonominiuose sektoriuose (žemės ūkis ir maisto apdirbimas, žuvininkystė ir vandens gyvių bei augalų veisimas, jūrų transportas, oro transportas, anglis ir plienas ir kt.), atitinkamai priimami teisės aktai, nustatantys valstybės pagalbos teikimą šiuose sektoriuose. Atsižvelgiant į baigiamojo darbo objektą, darbo autorė analizuoja bendrai teikiamos valstybės pagalbos ir nereikšmingos *de minimis* valstybės pagalbos reglamentavimą.

Europos Sąjungoje bendroji rinka gali veikti tik atviros ir sąžiningos konkurencijos rėmuose. Valstybės vykdoma politika turi užtikrinti šiuos požymius atitinkančią konkurenciją. Ūkio subjektai sąžiningai gali konkuruoti tik veikdami nuosavomis lėšomis, tačiau kai kuriais atvejais valstybė, skatindama ūkio subjektų plėtrą, kartu ir valstybės ekonomikos augimą, teikia įvairių formų paramą, kuri įvardijama kaip valstybės pagalba. Bet koks valstybės įsikišimas į rinkos veikimą gali iškreipti konkurenciją, todėl nustatytos griežtos valstybės pagalbos teikimo taisyklės.

Valstybės pagalbos teikimą reglamentuoja SESV sutarties 107, 108 ir 109 straipsniai, įtvirtinantys draudžiamumo kriterijus bei su bendrąja rinka suderinamos valstybės pagalbos teikimą. Pripažįstama, kad valstybės pagalba iš esmės reikalinga ir naudinga, tačiau negali prieštarauti bendrosios rinkos principams bei iškreipti konkurencijos.

1.3. Valstybės pagalbos verslui sąvoka

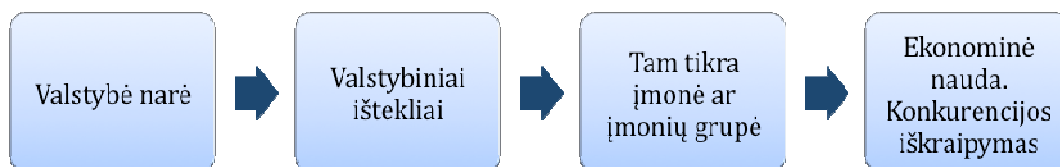
SESV 107 straipsnio 1 dalis neapibrėžia, kas laikytina valstybės pagalba, tačiau išskiriami kriterijai, kuriais vadovaujantis tam tikra pagalba priskiriama valstybės pagalbai. Šioje darbo dalyje analizuojama valstybės pagalbos sąvoka, požymiai, kriterijai ir rūšys.

Valstybės pagalba verslui (*angl. State aid*) gali būti suprantama labai plačiai, tačiau sąvoka, atitinkanti SESV 107 straipsnio 1 dalį, turi išskirtinius požymius, kuriuos tikslinga išnagrinėti.

Valstybės pagalba verslui suprantama kaip tam tikros naudos teikimas atskiriems ūkio subjektams ar jų grupėms. Suteikiama nauda leidžia įgyti pranašumą prieš konkurentus ir įtakoti laisvą, sąžiningą konkurenciją.

Europos Bendrijos teisė draudžia bet kokios valstybės pagalbos teikimą, jei ji gali įtakoti valstybių narių ekonominius santykius. Kaip pažymi A. Junevičius ir H. M. Schäfer, valstybės pagalbos, iškreipiančios ar galinčios iškreipti konkurenciją, teikimo draudimą įtakoja tai, jog Europos Sąjungą sudaro gana daug nepriklausomų valstybių, kurių ūkio subjektai konkuruoja tarpusavyje bendroje rinkoje¹⁰. Taip pat autoriai atkreipia dėmesį, kad kiekviena valstybė narė suinteresuota visais įmanomais būdais skatinti savo šalies ekonominį augimą, padėti savo kompanijoms konkuruoti tarptautiniu lygiu. Todėl valstybės pagalba tampa neišvengiamu reiškiniu, kurio neįmanoma ignoruoti¹¹. Valstybės pagalbos reikšmė valstybės ekonomikai gali būti didelė, kadangi bet kokios formos pagalba ūkio subjektams suteikia galimybę įsitvirtinti ar sustiprinti savo pozicijas rinkoje, pagerinti ūkio subjekto rodiklius ir taip prisidėti prie valstybės ekonomikos augimo. Tačiau kyla grėsmė, kad tokios pagalbos teikimas įtakos tiek vidaus rinkos dalyvių konkurenciją, tiek ir konkurenciją prekyboje su užsienio valstybėmis.

Europos Sąjungos valstybių narių ekonominis lygis skirtingas (1 priedas), skiriasi prisitaikymas prie bendrosios rinkos sąlygų ir tai sąlygoja nevienodas valstybių galimybes įvairiomis formomis remti ūkio subjektus, todėl vienareikšmiškai galima teigti, kad nekontroliuojant valstybių narių veiksmų teikiant valstybės pagalbą, būtų sudarytos skirtingos rinkos dalyvavimo sąlygos ir galimybės konkurencijos iškraipymui valstybių narių tarpusavio prekyboje. Bet koks valstybės kišimasis į ekonominius rinkos procesus gali būti laikomas, kaip suteikiantis tam tikrą naudą rinkos dalyviams ar jų grupėms ir taip iškraipyti konkurenciją. Jei paaiškėtų, kad teikiama valstybės pagalba įtakoja prekybą tarp valstybių narių ir atitinka pagalbos kriterijus, išdėstytus SESV 107 straipsnio 1 dalyje, būtų pripažinta draudžiama ir jos teikimas vadovaujantis SESV įtvirtintomis procedūromis sustabdytas bei išieškota suteiktos pagalbos dalis.

1 pav. Valstybės pagalbos teikimo sistema

SESV 107 straipsnio 1 dalis nustato valstybės pagalbos teikimo sistemą ir bendrajai rinkai prieštaraujančios valstybės pagalbos kriterijus (1 paveikslas). Draudžiama valstybės pagalba turi atitikti visus 107 straipsnio 1 dalyje nustatytus požymius, kurie detalčiau analizuojami kituose šio

¹⁰ Junevičius A., Schäfer H. M. Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė “Aušra”, 2005. P. 262.

¹¹ Ten pat, p. 262.

skyriaus poskyriuose, tačiau prieš pradėdant nagrinėti valstybės pagalbos sąvoką, tikslinga atskleisti SESV 107 straipsnio 1 dalyje įvardintą sąvoką *įmonė* (*angl. undertaking*). Prof. R. Stanikūnas atkreipia dėmesį, kad „Europos Sąjungos teisės aktuose vartojama sąvoka *undertaking* į lietuvių kalbą verčiama kaip *įmonė*, tačiau tikslus jos apibrėžimas, atsižvelgiant į šios sąvokos reikšmę, būtų *ūkio subjektas*¹². Profesorius pažymi, kad pagalbos gavėjas pagal EB sutarties nuostatas yra ūkine veikla užsiimantis asmuo. Konkurencijos tarybos paruoštas Valstybės pagalbos vadovas taip pat akcentuoja, kad valstybės pagalbą gali gauti tiek juridiniai, tiek fiziniai asmenys, užsiimantys ūkine veikla¹³. Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 17 dalis apibrėžia ūkio subjekto statusą¹⁴:

*Ūkio subjektas – įmonės, jų junginiai (asociacijos, susivienijimai, konsorciumai ir pan.), įstaigos ar organizacijos arba kiti juridiniai ar fiziniai asmenys, kurie vykdo ar gali vykdyti ūkinę veiklą Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką ar ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo subjektai laikomi ūkio subjektais, jeigu jie vykdo ūkinę veiklą*¹⁵.

Detalesnė ūkio subjektų, atitinkančių smulkaus ir vidutinio verslo subjekto statusą ir galinčių gauti valstybės pagalbą, analizė pateikta 2.2. poskyryje (žr. 48 p.).

Iš analizuotos literatūros galima daryti išvadą, kad SESV 107 str. 1 dalyje įtvirtintų draudžiamos ir su bendrąja rinka nesuderinamos valstybės pagalbos kriterijų detalus aiškinimas perduotas Europos Teisingumo teismo (toliau ir ETT) praktikai.

A. Junevičius ir H. M. Schäfer¹⁶ pažymi, kad Teisingumo teismas, nagrinėdamas įvairias bylas, susijusias su valstybės pagalbos teikimu, pabrėžia, kad valstybės pagalbos sąvoka turėtų būti aiškinama kuo plačiau, neapsiribojant tam tikros rūšies subsidijų teikimu, valstybės pagalba turi būti traktuojama kaip bet kokie valstybės veiksmai ar finansinė parama, kurie normaliomis sąlygomis sumažina kitų įmonių konkurencinį pajėgumą. ETT apibūdino valstybės pagalbą, kaip bet kokių palankesnių sąlygų, kurios galėtų sumažinti įprastinį konkurencinį pajėgumą, sudarymas ūkio subjektams ar atskiroms pramonės šakoms. Minėti autoriai taip pat pastebi, kad ir Europos Komisijos valstybės pagalbos sąvokos aiškinimas nėra vienareikšmiškas – Europos Komisija dažniausiai akcentuoja įvairias mokesčių lengvatas: mokesčių sumažinimą, atidėjimą ar visišką įmonės atleidimą nuo mokesčių¹⁷.

¹² Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 193.

¹³ Valstybės pagalbos vadovas. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas.pdf [žiūrėta 2012-09-29]. P. 5.

¹⁴ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2012, Nr. 42-2041.

¹⁵ *Ūkinė veikla – gamybinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla, susijusi su prekių pirkimu ar pardavimu, išskyrus atvejus, kai fiziniai asmenys prekę įsigyja asmeniniams ir namų ūkio poreikiams tenkinti*. LR Konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 16 d. Valstybės žinios, 2012, Nr. 42-2041.

¹⁶ Junevičius A., Schäfer H. M. Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė „Aušra“, 2005. P. 262-263.

¹⁷ Ten pat, p. 262-263.

Valstybės pagalba – tai pranašumai, suteikti tiesiogiai arba netiesiogiai per valstybinius išteklius, tai yra papildomos galimybės, kurias sukuria valstybė arba valstybės paskirtos institucijos¹⁸.

Valstybės pagalba pagal ES teisėje įtvirtintas nuostatas gali būti teikiama pagal schemą tam tikrai ūkio subjektų grupei, individuali pagal schemą arba *ad hoc* (individuali) pagalba.

1.3.1. Draudžiamos valstybės pagalbos atitikimo kriterijai

Kaip buvo minėta, teikiama pagalba, atitinkanti SESV 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus kriterijus (2 paveikslas), laikytina valstybės pagalba, kuri nesuderinama su bendrąja rinka. Svarbu išanalizuoti šiuos kriterijus, kadangi tik jų visumą atitinkanti pagalba yra draudžiama.

Su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalba, jei ji:

1. Teikiama iš valstybės išteklių,
2. Teikia ekonominę naudą,
3. Teikiama tam tikroms įmonėms ar tam tikrų prekių gamybai,
4. Iškraipo konkurenciją ar gali ją iškraipyti ir daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

2 pav. **Draudžiamos ir su bendrąja rinka nesuderinamos valstybės pagalbos kriterijai**

Šaltinis: sudaryta pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį

¹⁸ Europos Sąjungos teisės seminarai / vyr. redaktorius Mockevičius R. – Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2006. P. 418.

Pagalba teikiama iš valstybės išteklių.

SESV 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas tiek valstybės pagalbos išteklių fondas, tiek galimų pagalbos teikėjų ratas. Atsižvelgiant į tai, reikėtų nagrinėti iš valstybės išteklių teikiamą valstybės pagalbą dviem aspektais – fondas, iš kurio lėšų teikiama pagalba, ir pagalbos teikėjai.

Vadovaujantis SESV 107 straipsnio 1 dalimi valstybės pagalba, teikiama valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių, turi būti suprantama plačiaja prasme, t. y. kaip apimanti ne tik valstybės institucijų valdomus išteklius, bet taip pat ir savivaldybių valdomus išteklius, tarp jų ir Bendrijos lėšas, dėl kurių panaudojimo valstybei suteikta teisė priimti sprendimus¹⁹.

Atsižvelgiant į galimybes taikyti ES teisės normas visose valstybėse narėse, valstybės ištekliai ir pagalbos teikėjai vertinami itin plačiai – ne tik pagalbą, kurią suteikia tiesiogiai valstybės narės, bet ir pagalbą, kuriai naudojami šalies ištekliai, t. y. pasitelkiamos bet kurios agentūros, kurios gali skirstyti pagalbą vyriausybės finansų pagrindu, pavyzdžiui, vietos valdžios institucijos, viešosios įstaigos ir įvairios licencijuotos organizacijos²⁰.

Kaip pažymi W. Cairns, valstybės pagalbos sąvoka turi būti interpretuojama plačiai, ir ne tik kaip valstybės įstaigų teikiama finansinė pagalba, bet ir kitų valstybės bei privačių įmonių, kurių valstybė nekontroliuoja, teikiama parama. Autorius pažymi, kad nėra apsiribojama tiesiogine išmokų forma. Netiesioginiai finansiniai privalumai taip pat patenka į šio draudimo taikymo sritį²¹.

Valstybinius išteklius, teikiamus kaip valstybės pagalbą, gali valdyti nacionalinės, regioninės ar vietos valdžios institucijos, valstybinai bankai ar fondai ir pan. Nebūtina, kad pagalbą skirtų pati valstybė. Ją taip pat gali skirti valstybės paskirta privati ar tarpinė viešoji institucija, kuriai pagal atitinkamą schemą yra suteiktos teisės valdyti tikslinius valstybės išteklius. Pavyzdžiui, privatus bankas gali būti įpareigojamas valdyti valstybės finansuojamą pagalbos mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI) schemą²².

Vienas pagrindinių valstybės pagalbos požymių – valstybės išteklių panaudojimas privačiame versle, tačiau ETT yra pažymėjęs, kad lemiamą reikšmę, teikiant pagalbą, turi konkrečios priemonės poveikis, ne forma²³. Valstybės pagalbos teikiamas poveikis verslui vertinamas gaunama ekonomine nauda bei įtaka konkurencijai ir prekybai tarp valstybių narių.

Ekonominės naudos teikimas.

Pagalba, suteikiama iš valstybės išteklių, ūkio subjektui turi teikti tam tikrą naudą. Kaip buvo minėta, nėra svarbu, kokia forma pagalba pasiekia gavėją, svarbiausia, kokią naudą gauna gavėjas ir

¹⁹ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 192.

²⁰ Valstybės pagalba. Europos Parlamentas.

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/rules/article_7206_lt.htm; [žiūrėta 2012-09-29].

²¹ Cairns, W. Introduction to European Union Law. – London, Sydney, 1997. P. 221.

²² Bendrijos valstybės pagalbos taisyklių vadovas. Konkurencijos taryba. http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas_vademecum_on_rules_2007_lt.pdf. [žiūrėta 2012-09-29].

²³ Junevičius A., Schäfer H. M. Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė „Aušra“, 2005. P. 263.

kokį poveikį ji daro konkurencijai. Jei nustatoma, kad suteikiama išskirtinė ekonominė nauda, valstybės pagalba patenka į SESV 107 straipsnio 1 dalies reglamentavimą.

Išskirtinė ekonominė nauda vertinama, kaip pagalbos gavimas tokia forma, kokios įprastai veikiančioje rinkoje gavimas yra ribojamas.

Pagalba, teikiama iš valstybės išteklių, nėra suprantama tik kaip tiesioginė išmoka ar subsidija tam tikru lėšų dydžiu, ši sąvoka vertinama plačiai, apimant ir netiesiogiai teikiamą naudą. Tai gali būti planuotų dalies biudžeto pajamų atsisakymas ar mokesčių įsipareigojimų sumažinimas (pavyzdžiui, mokesčių lengvatos ar atleidimas nuo mokesčių, paslaugų ar prekių teikimas lengvatine kaina, socialinių įmokų ar skolų sumažinimas), finansinių paslaugų teikimas palankesniais sąlygomis (paskolos lengvatinėmis palūkanomis, garantijų teikimas, prisiimant riziką už ūkio subjektą, kapitalo įnašai), taip pat valstybei sumokant tam tikrą atlygį, tačiau mažesni nei turėtų būti sumokėtas rinkoje)²⁴. Pagalbos forma – piniginių lėšų injekcija ar lengvatos suteikimas – nėra esminis kriterijus, svarbiausia, kad yra to paties pobūdžio ir turi tapatų poveikį²⁵.

Bendrijos valstybės pagalbos taisyklių vadovas nurodo rečiau pasitaikančias valstybės pagalbos formas²⁶:

- įmonė perka (išsinuomoja) valstybės žemę mažesne nei rinkos kaina;
- įmonė parduoda žemę valstybei didesne nei rinkos kaina;
- įmonei suteikta galimybė lengvatinėmis sąlygomis naudotis infrastruktūra nemokant mokesčio;
- įmonei valstybė skiria rizikos kapitalą palankesniais sąlygomis nei tos, kuriomis ji ją gautų iš privataus investuotojo.

Visais aukščiau nurodytais atvejais ekonominės naudos gavimas vertinamas pagal rinkoje esančią situaciją – ar rinkos dalyviai turėtų galimybę gauti tokią pačią paramą atitinkamomis sąlygomis iš bet kurio kito rinkos dalyvio (privataus investuotojo principas²⁷, Europos Komisijos vartojama sąvoka – rinkos ekonomikos investuotojo principas²⁸). Atsiradęs skirtumas tarp valstybinių išteklių ir rinkos sąlygomis gautinos naudos, yra vertinamas kaip valstybės pagalba. Nustatant šį skirtumą, analizuojama, ar rinkos sąlygomis būtų suteikiama ekvivalenti parama – lengvatinė paskola, garantija, investicija ar pan., t. y. ar privatus investuotojas ar kreditorius, esant tokiomis pačiomis sąlygomis, investuotų ar suteiktų paskolą. Privataus investuotojo/kreditoriaus

²⁴ Europos Sąjungos teisės seminarai / vyr. redaktorius Mockevičius R. – Vilnius: VI Teisinės informacijos centras, 2006. P. 418. Junevičius A., Šhäfer H. M. Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė „Aušra“, 2005. P. 264.

Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 192.

²⁵ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 193.

²⁶ Bendrijos valstybės pagalbos taisyklių vadovas. Konkurencijos taryba. P. 3. http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas_vademecum_on_rules_2007_lt.pdf [žiūrėta 2012-09-29].

²⁷ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 195-196.

²⁸ EK pranešimas, OL C 155, 2008, p. 10. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:155:0010:0022:LT:PDF>, [žiūrėta 2012-10-17].

principas suteikia galimybę įvertinti tiek pagalbos, teikiamos iš valstybės išteklių, suteikimo faktą, tiek gaunamą naudą.

Reikėtų pažymėti, kad jei valstybė suteikia paramą tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios egzistuoja rinkoje ir gavėjas turėtų galimybę gauti atitinkamą ekonominę naudą iš kito rinkos dalyvio, tokia parama nebūtų laikoma valstybės pagalba.

Valstybės pagalbos gavimas vertinamas pinigine išraiška, neatsižvelgiant į tai, ar ekonominė nauda teikiama piniginėmis lėšomis, ar kitomis netiesioginėmis formomis. Teikiama valstybės pagalba apskaičiuojama subsidijos ekvivalentu.

Pagalbos teikimas išskirtinai tam tikroms įmonėms ar tam tikrai prekių gamybai – selektyvumas.

Valstybės vykdoma ekonominė politika įtakoja paramos priskyrimą valstybės pagalbai. Jei valstybės institucijoms yra suteikiama teisė nustatyti apibrėžtą ratą ūkio subjektų, galinčių pasinaudoti finansine parama ar gauti tam tikrą lengvatą, pavyzdžiui, labai mažos ir mažos įmonės iki 1 m. gali dalyvauti Verslumo skatinimo projekte, šios priemonės bus laikytinos valstybės pagalba. Paramos ar pagalbos iš valstybės išteklių suteikimas visiems ūkio subjektams, veikiantiems valstybėje, nėra laikomas valstybės pagalba. Kaip pažymi prof. R. Stanikūnas, pavyzdžiui, mokesčių lengvata, suteikiama visiems ūkio subjektams, investuojantiems į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, nebus laikoma valstybės pagalba, jei nebus nustatyta jokių kitų taikymą ribojančių sąlygų ir valstybės institucijoms nebus suteikta teisė pasirinktinai taikyti tokią lengvatą²⁹.

Išskiriant tam tikrą apibrėžtą ūkio subjektų grupę, ribojama kitų rinkos dalyvių galimybė pasinaudoti parama ir atsiranda grėsmė konkurencijos iškreipymui, todėl selektyvumo kriterijus įtvirtintas SESV 107 straipsnyje. Šis kriterijus taikytinas valstybės institucijoms nustatant tiek pagalbos gavėjų ratą, tiek pagalbos priemones. Prof. R. Stanikūnas pažymi, kad selektyvumo kriterijus tenkinamas ir tuo atveju, jei teikėjas turi pasirinkimo teisę taikydamas tam tikrą priemonę, t. y. teisė į paramą įgyjama teikėjo sprendimu, o ne automatiškai, kai tenkinami nustatyti objektyvūs kriterijai³⁰.

Selektyvumo požymis išskiria valstybės pagalbą iš bendrai visiems ūkio subjektams teikiamos paramos bei bendrųjų ekonominės politikos priemonių³¹, kuri neskirstoma ir taikoma visiems asmenims visuose ekonomikos sektoriuose, pavyzdžiui, fiskalinės priemonės³². Suteikiama valstybės pagalba teikia naudą išskirtinai tam tikram subjektų ratui.

²⁹ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 192.

³⁰ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 192.

³¹ Vėgėlė I. Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas. – Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011. P. 420.

³² Bendrijos valstybės pagalbos taisyklių vadovas. Konkurencijos taryba. P. 3. http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas_vademecum_on_rules_2007_lt.pdf [žiūrėta 2012-09-29].

Selektyvumo kriterijus taikytinas nustatytus požymius atitinkantiems ūkio subjektams, ekonominiam sektoriui ar tam tikrai valstybės teritorijos daliai ar regionui.

Konkurencijos iškraipymas ir poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai.

Vienas pagrindinių valstybės pagalbos nustatymo kriterijų yra galimas poveikis ekonominiams santykiams. Poveikis rinkai įvertinamas nustatant objektyvius požymius. Ūkio subjektas, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą bei vykdomos veiklos pobūdį, turi vykdyti ekonominę veiklą (pavyzdžiui, ne pelno organizacija taip pat gali vykdyti ekonominę veiklą³³). Kitas požymis – ekonominė veikla vykdoma rinkoje, kurioje prekiaujama ES valstybių narių prekėmis ar teikiamos paslaugos. Nevertinama, kiek rinkos užima ūkio subjektas, ir ar jis eksportuoja savo gaminamas prekes į kitas ES valstybes, esminis faktas, kad ES rinkoje yra tokių prekių ar paslaugų pasiūla. Nustačius šiuos požymius, valstybės pagalba laikytina iškreipianti konkurenciją ir daranti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai ar paslaugų teikimui.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad vertinant poveikį konkurencijai, taip pat nustatinėjamas galimas konkurencijos iškraipymas, t. y. nustačius rinkos dalyvius ir jų ekonominius santykius, laikoma, kad suteikiama pagalba gali įtakoti gavėjo padėtį rinkoje konkurentų atžvilgiu ir iškreipti konkurenciją, suteikiant gavėjui konkurencinį pranašumą, kokio jis nebūtų turėjęs savarankiškai vykdydamas savo veiklą³⁴.

Nėra svarbu ūkio subjekto dydis, užimama rinkos dalis ar kokio dydžio teikiama pagalba, esminis faktas, kad konkreti pagalba gali paveikti prekybinius santykius tarp valstybių narių, jei gavėjas veikia rinkoje, kurios dalyviai yra ir kitų ES valstybių narių ūkio subjektai. Atsižvelgiant į tai, valstybės pagalba nebus laikoma iškreipiančia rinkos, jei ji skirta išimtinai vietos pobūdžio veiklai remti (pavyzdžiui, barui, kirpyklai, batų taisyklai ar pan.)³⁵.

Teikiamos valstybės pagalbos poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai yra svarbus požymis vertinant, ar nebus iškreipta konkurencija, tačiau Europos Komisija yra nustačiusi, kad nereikšminga pagalba (*de minimis* pagalba), kurios suteikimui nustatoma didžiausia leistina riba, nedaro galimo poveikio konkurencijai ir valstybių narių tarpusavio prekybai, todėl tokia pagalba nepatenka į SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo sritį³⁶. Detaliau nereikšminga pagalba analizuojama antrajame ir trečiame baigiamojo darbo skyriuose.

Visus aptartus kriterijus atitinkanti valstybės pagalba laikoma draudžiama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Tačiau, jei nėra visų šių kriterijų visumos, pagalba nebus laikoma kaip nesuderinama su bendrąja rinka.

³³ Ten pat, p. 3.

³⁴ Junevičius A., Šhäfer H. M. Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė „Aušra“, 2005. P. 264.

³⁵ Vėgėlė I. Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas. – Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011. P. 422.

³⁶ Bendrijos valstybės pagalbos taisyklių vadovas. Konkurencijos taryba. P. 4. http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas_vademecum_on_rules_2007_lt.pdf [žiūrėta 2012-09-29].

1.3.2. Su bendrąja rinka suderinama valstybės pagalba

Aukščiau aptarti su bendrąja rinka nesuderinamos ir draudžiamos valstybės pagalbos požymiai, tačiau tai nėra absoliutus draudimas. EB sutartyje įtvirtintos išimtys, kada valstybės pagalba yra suderinama su bendrąja rinka (SESV 107 straipsnio 2 dalis, pirmoji išimčių grupė) bei kada tokia pagalba po nustatytos formos procedūros gali būti pripažinta suderinama su bendrąja rinka (SESV 107 straipsnio 3 dalis, antroji išimčių grupė). Šiuo atveju svarbi reikšmė tenka valstybei narei ir Europos Komisijai bei Europos Tarybai, kadangi Europos Sąjungos institucijoms EB steigimo sutartimi įtvirtinti įgaliojimai pagal nustatytas išimtis pripažinti tam tikrą pagalbą suderinamą su bendrąja rinka.

Atsižvelgiant į nustatytas išimtis, Europos Komisija atlieka suteiktos ar teiktinos valstybės pagalbos atitikimo bendrajai rinkai vertinimą. SESV 108 straipsnis Europos Komisijai, tam tikrais atvejais ir Europos Tarybai³⁷ (taip pat ir SESV 109 straipsnis), suteikia teisę, vadovaujantis įtvirtintomis išimtimis, priimti sprendimą, kad tam tikra pagalba nėra draudžiama pagal SESV 107 straipsnį.

Pirmoji išimčių grupė nustato *per se* valstybės pagalbos suderinamumą su bendrąja rinka. Bendrajai rinkai neprieštarauja (SESV 107 straipsnio 2 dalis):

- a. *socialinio pobūdžio pagalba individualiems vartotojams, jei ji yra teikiama nediskriminuojant atitinkamų gaminių dėl jų kilmės;*
- b. *pagalba gaivalinių nelaimių ar kitų ypatingų įvykių padarytai žalai atitaisyti;*
- c. *pagalba, teikiama tam tikrų Vokietijos Federacinės Respublikos regionų, patyrusių žalą dėl Vokietijos padalijimo, ūkiui, jei tokia pagalba reikalinga dėl padalijimo atsiradusiam ekonominiam atsilikimui kompensuoti.*

Atsižvelgiant į baigiamojo darbo tikslą, pirmoji išimčių grupė šiame baigiamajame darbe nebus analizuojama.

SESV 107 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos valstybės pagalbos išimtys, dėl kurių suderinamumo su bendrąja rinka Europos Komisija priima sprendimą:

- a. *pagalba, skirta regionų, kuriuose yra neįprastai žemas gyvenimo lygis arba didelis nedarbas, taip pat ir 349 straipsnyje nurodytų regionų, atsižvelgiant į jų struktūrinę, ekonominę ir socialinę padėtį, ekonominei plėtrai skatinti;*

³⁷ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 107 straipsnio 3 dalie e punktas: kitos pagalbos rūšys, kurios gali būti nurodytos Tarybos sprendimuose, priimtuose remiantis Komisijos pasiūlymu.

108 straipsnio 2 dalies 3 pastraipa: Kurios nors valstybės narės prašymu Taryba, nukrypdama nuo 107 straipsnio nuostatų arba 109 straipsnyje numatytų reglamentų, gali vieningai nuspręsti, kad tam tikra tos valstybės teikiama ar teiktina pagalba neprieštarauja vidaus rinkai, jei toks sprendimas pateisinamas išimtinėmis aplinkybėmis.

109 straipsnis: Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, gali priimti atitinkamus 107 ir 108 straipsnių taikymo reglamentus ir konkrečiai nustatyti 108 straipsnio 3 dalies taikymo sąlygas bei pagalbos kategorijas, kurioms ši tvarka netaikoma.

- b. *pagalba, skirta bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti arba kurios nors valstybės narės ekonomikos dideliems sutrikimams atitaisyti;*
- c. *pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, jei ji netrikdo prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui;*
- d. *pagalba, skirta kultūrai remti ir paveldui išsaugoti, jei tokia pagalba prekybos sąlygų ir konkurencijos Bendrijoje nepaveikia taip, kad prieštarautų bendram interesui;*
- e. *kitos pagalbos rūšys, kurios gali būti nurodytos Tarybos sprendimuose, priimtuose kvalifikuota balsų dauguma remiantis Komisijos pasiūlymu.*

Reikėtų paminėti, kad tam tikrais atvejais valstybės pagalba gali būti suteikta vadovaujantis specialias sritis reglamentuojančiomis SESV normomis. Platesnis teisės normų taikymas suteikia didesnes galimybes valstybėms narėms panaudoti valstybės pagalbą, tačiau ir šiuo atveju sprendimą dėl valstybės pagalbos suderinamumo su bendrąja rinka išimties atitikimo priima Europos Komisija.

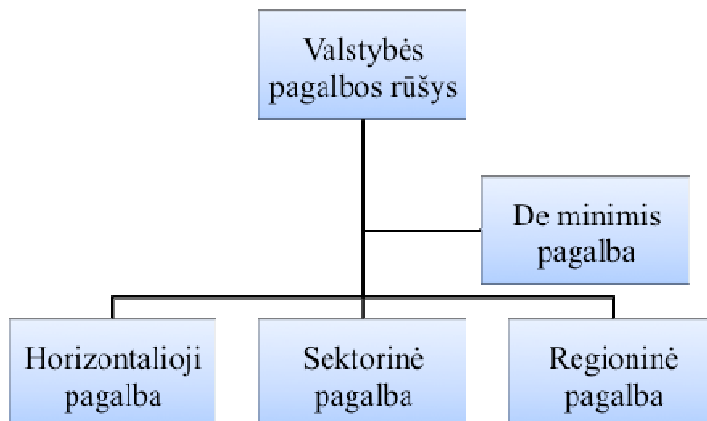
SESV taip pat numato, kad valstybės pagalbos teikimo išimtys atskirose srityse gali būti taikomos vadovaujantis:

- 42 straipsnyje (EB sutarties ex 36 straipsnis) įtvirtinta nuostata, kad pagalba žemės ūkiui teikiama Tarybos nustatyta tvarka sunkiomis struktūrinėmis ar gamtos sąlygomis dirbančioms įmonėms apsaugoti bei pagal ekonominės plėtros programų sistemą,
- transporto srityje teikiamos valstybės pagalbos išimtimi, įtvirtinta 93 straipsnyje (EB sutarties ex 73 straipsnis) – „suderinama su Sutartimis, jei ji skirta transporto koordinavimo reikmėms arba jei ji kompensuoja tam tikrus įsipareigojimus, siejamus su viešosios paslaugos sąvoka”,
- įmonėms, kurioms yra patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, arba pajamų gaunančioms monopolinėms įmonėms 106 straipsnyje (EB sutarties ex 86 straipsnis) nustatytais taisyklėmis – valstybės pagalbos draudimui taikomos taisyklės, kaip konkurencijos taisyklių dalis, gali būti taikomas, „jei jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms (*įmonėms – aut. pastaba*) patikėtų specialių uždavinių”.

1.3.3. Valstybės pagalbos rūšys

Atsižvelgiant į teikimo tikslus, valstybės pagalba, suderinama su bendrąja rinka ir jos veikimo principams neprieštaraujanti, skirstoma į horizontaliąją, sektorinę bei regioninę (3 paveikslas). Europos Komisija taip pat išskiria nereikšmingą (*de minimis*) valstybės pagalbą, kuri nedaro poveikio tarpusavio prekybai. Kiekvienos rūšies pagalba teikiama vadovaujantis atitinkamais ES

teisės aktais. Europos Taryba bei Komisija yra priėmusios ne vieną reglamentą, nustatantį valstybės pagalbos teikimą. Atsižvelgiant į tai, kad valstybės pagalbos politika nuolatos turi būti peržiūrima, priimami reglamentai dažniausiai nustatomi tam tikram galiojimo laikotarpiui.

3 pav. Valstybės pagalbos rūšys

Šaltinis: sudaryta pagal Stanikūnas R., 2009, p. 200 – 205

Vadovaujantis SESV 109 straipsniu, suteikiančiu Europos Tarybai teisę priimti atitinkamus 107 ir 108 straipsnių taikymo reglamentus ir konkrečiai nustatyti 108 straipsnio 3 dalies taikymo sąlygas bei pagalbos kategorijas, kurioms ši tvarka netaikoma, Europos Taryba 1998 m. gegužės 7 d. priėmė Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 994/98 dėl Europos bendrijos steigimo sutarties 92 ir 93 straipsnių taikymo kai kurioms horizontalios valstybės pagalbos rūšims (*aut. pastaba – atitinkamai SESV 107 ir 108 straipsniu*). Šis reglamentas įtvirtina Europos Komisijos teises priimti teisės aktus, nustatančius, kad kai kurios pagalbos rūšys pagal SESV 107 straipsnio 2 ir 3 dalies nuostatas neprieštarauja bendrajai rinkai ir joms neturi būti taikoma pranešimo Europos Komisijai procedūra. Vadovaujantis šio reglamento nuostatomis, Komisija priėmė reglamentus, nustatančius valstybės pagalbos, suderinamos su bendrąja rinka, teikimo taisykles, taikomas tam tikrų rūšių pagalbai (bendrų išimčių reglamentai).

Europos Komisija prižiūri, kad vidaus rinka veiktų teisėtai, todėl vertindama valstybių narių suteikiamą valstybės pagalbą ir taikydama suderinamumo kriterijus jos teikimui, sukaupė pakankamą patirtį nustatyti bendras taisykles, taikomas tam tikrų tikslų pasiekimui ar kai kurių ūkio sektorių teikiamai pagalbai. Vadovaujantis šiomis bendrai taikomomis taisyklėmis yra supaprastinama valstybių narių teikiama pagalba bei Europos Komisijos kontrolė valstybės pagalbos teikimui.

Pagrindinis teisės aktas, reguliuojantis daugelio rūšių pagalbą, yra Europos Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008 skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant Sutarties 87 ir 88 straipsnius (Bendrasis bendrosios išimties reglamentas – BBIR) (toliau ir Reglamentas Nr. 800/2008) (*aut. pastaba – atitinkamai SESV 107 ir 108 straipsniai*). Taip pat yra

priimti ir atskirų valstybės pagalbos rūšių teikimą nustatantys ES reglamentai. Jei teikiama pagalba neatitinka šių reglamentų nuostatų, taikomos atskiriems tikslams nustatytos gairės, komunikatai, pranešimai, tačiau procedūrinės valstybės pagalbos teikimo pagal gaires ar komunikatus taisyklės skiriasi nuo Reglamento Nr. 800/2008 nustatytų taisyklių. Taip pat prof. R. Stanikūnas pažymi, kad tais atvejais, kai jokie ES teisės aktai nereglamentuoja tam tikros valstybės pagalbos arba tokia valstybės pagalba nevisiškai atitinka ES teisės aktuose išdėstytus reikalavimus, Europos Komisija gali paskelbti ją suderinama su bendrąja rinka tiesiog remdamasi EB sutartyje numatytais išimtimis³⁸. Tokiu atveju valstybė narė Europos Komisijai turi pateikti svarius argumentus, pagrindžiančius, kad valstybės pagalbos suteikimas yra būtinas ir valstybės pagalba veiksmingai prisideda prie Bendrijos tikslų įgyvendinimo bei yra proporcinga ir nesukelia pernelyg didelių konkurencijos ir prekybos iškraipymų³⁹.

Bendrųjų išimčių reglamentų priėmimas turi svarbią reikšmę valstybės pagalbos teikimui. Tiesiogiai taikomais reglamentais nustatomos vartojamų sąvokų apibrėžtys, suderinami vertinimo kriterijai, aiškinami ir taikomi visose valstybėse narėse vienodai, supaprastinama valstybės pagalbos teikimo procedūra ir suteikiamas skaidrumas bei aiškumas tiek valstybėms narėms, tiek ir Europos Komisijai. Valstybės pagalba, teikiama pagal bendrųjų išimčių reglamentus, turi tiksliai atitikti juose nustatytas sąlygas bei turėti aiškią nuorodą į konkrečias atitinkamo reglamento nuostatas. Tik tokiu atveju suteikiamai valstybės pagalbai galioja išimtis bei supaprastinta procedūra, netaikant pranešimo apie suteikiamą valstybės pagalbą Europos Komisijai reikalavimo. Tačiau taikant bendrųjų išimčių reglamentus kyla tam tikrų pavojų – kontrolė vyksta po valstybės pagalbos suteikimo (išankstinė kontrolė pakeista į *ex post* priežiūrą), taip galimai padidėja grėsmė neteisėtoms pagalbos suteikimui, apsunkinamas jos išieškojimas, taipogi perduodama didesnė atsakomybė valstybės pagalbos teikėjams⁴⁰.

1.3.3.1. Horizontalioji valstybės pagalba

Horizontalioji valstybės pagalba skirta visose ūkio šakose kylantiems tam tikro pobūdžio sunkumams mažinti. Horizontalių valstybės pagalbos priemonių teikimą sąlygoja nustatyti tikslai, kuriais siekiama ekonominės ir socialinės sanglaudos stiprinimo, didesnio užimtumo, aplinkos apsaugos, mokslinių tyrimų ir tiriamosios veiklos skatinimo bei MVĮ plėtra⁴¹. Tačiau kai kuriuose sektoriuose be bendrų nuostatų galioja ir ypatingos valstybės pagalbos teikimo taisyklės⁴². Kaip

³⁸ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 200.

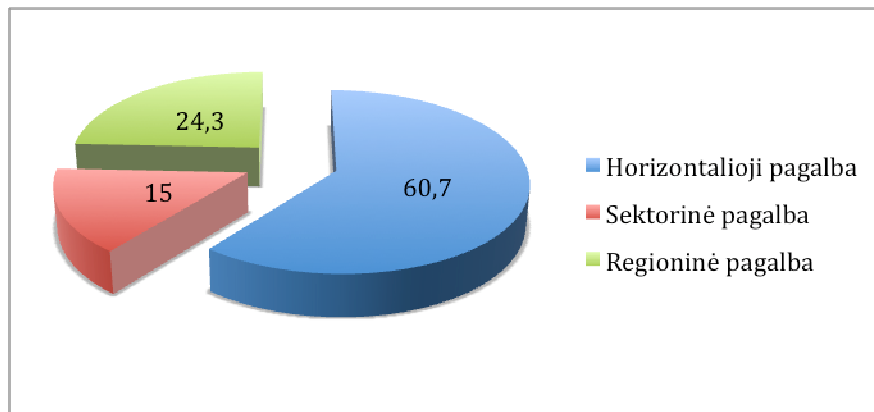
³⁹ Ten pat, p. 200.

⁴⁰ Valstybės pagalba verslui konkurencijos teisės kontekste. Paulauskaitė J. http://kt.gov.lt/naujienos/docpr/2011-03-30_jp.pdf. [žiūrėta 2012-09-29].

⁴¹ Petraškevičius V. Konkurencijos politika Europos Sąjungoje: mokomoji knyga. Vilnius: VGTU leidykla Technika, 2007. P. 106.

⁴² Valstybės pagalbos vadovas. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. P14. http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas.pdf [žiūrėta 2012-09-29].

matyti iš 4 paveikslo, horizontali valstybės pagalba užima didesniąją dalį ES teikiamos valstybės pagalbos.

4 pav. Valstybės pagalbos rūšių pasiskirstymas 2011 m., proc.

Šaltinis: Europos Komisijos darbo dokumentas⁴³

Horizontaliosios valstybės pagalbos teikimą nustato bendrųjų išimčių reglamentai, kuriuos priima Europos Komisija. Vadovaujantis šiais reglamentais valstybės pagalba teikiama įgyvendinti tam tikram tikslus.

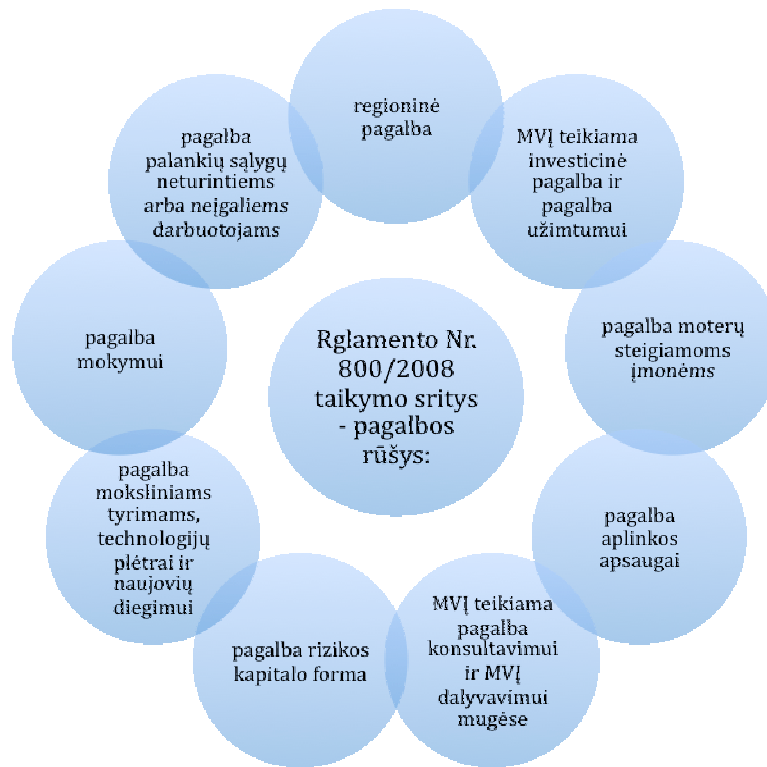
Tarybos Reglamentu 994/98 Europos Komisijai suteiktos teisės nustatyti, kad bendrajai rinkai neprieštarauja ir pranešti Komisijai nereikia dėl suteikiamos pagalbos šiose srityse (priimti bendros išimties reglamentus):

- Pagalba mažoms ir vidutinėms įmonėms,
- Pagalba aplinkos apsaugai,
- Pagalba moksliniams tyrimams, technologijų plėtrai ir inovacijoms,
- Pagalba mokymui bei užimtumui,
- Pagalba, kuri atitinka kiekvienai valstybei narei Komisijos patvirtintą regioninės pagalbos žemėlapi.

Priėmus Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą (Europos Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008), buvo įgyvendintas tikslas supaprastinti išimtis atitinkančios valstybės pagalbos teikimo procedūras bei užtikrinti Europos Komisijos veiksmingesnę kontrolę. Tai pagrindinis teisės aktas, nustatantis horizontalios valstybės pagalbos teikimą.

Pagalbos rūšys, kurioms taikomas Reglamentas pavaizduotos 5 paveiksle.

⁴³ Europos Komisija. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/2011_autumn_working_paper_en.pdf. [žiūrėta 2012-11-02].

5 pav. Valstybės pagalbos rūšys, įtvirtintos Reglamentu Nr. 800/2008

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamentą Nr. 800/2008

Europos Komisijos Reglamentas Nr. 800/2008 taikomas visuose ūkio sektoriuose, išskyrus keletą ūkio sektorių, kurių valstybės pagalbos teikimą reglamentuoja atitinkamas veiklos sritis nustatantys teisės aktai. Taip pat Reglamentu nustatytos veiklos rūšys bei pagalbos schemos ir individuali (*ad hoc*) pagalba, kurioms valstybės pagalba negali būti teikiama pagal BBIR. Ūkio sektoriai, kuriuose Reglamentas netaikomas, pavaizduoti 1 lentelėje. Tačiau Bendruoju bendrosios išimties reglamentu yra numatytos tam tikros išimtys dėl suteikiamos pagalbos. Atsižvelgiant į investicijų poreikį bei ūkio subjektų ribotas galimybes investuoti į tam tikrus technologinius procesus, mokslinius tyrimus, naujoves, taip pat kvalifikuotus darbuotojus ir taip prisidėti prie ūkio augimo, konkurencingumo stiprinimo, taip pat ūkio subjektų nepakankamas galimybes įgyvendinti socialinės politikos tikslus užimtumo didinimu, Europos Komisija reglamentu nustato tam tikros valstybės pagalbos teikimo išimtis pagal BBIR nuostatas ūkio sektoriuose, kuriems netaikomas šis reglamentas (1 lentelė, III dalis).

1 lentelė. Reglamento Nr. 800/2008 netaikymo sritys pagal veiklos rūšis ir ūkio sektorius

Reglamento Nr. 800/2008 netaikymo sritys	
I dalis	
Veiklos rūšys:	
• eksportui	
• pagalbai, kuria vietiniams gaminiams sudaromos palankesnės sąlygos nei importuotiems	

1 lentelės tęsinys kitame puslapyje

Reglamento Nr. 800/2008 netaikymo sritys		
Pagalbos schemos ar <i>ad hoc</i> pagalba:		
<ul style="list-style-type: none"> regioninės pagalbos schemos 	kurios yra skirtos specialioms gamybos arba paslaugų sritys ekonominės veiklos sektoriams	<i>Pastaba: turizmo veiklai skirtos pagalbos schemos netaikomos specialioms sektoriams skirtingomis schemomis</i>
<ul style="list-style-type: none"> pagalbos schemos 	į kurias aiškiai neįtrauktas individualios pagalbos mokėjimas įmonei, kuriai išduotas vykdomasis raštas sumoms išieškoti pagal Komisijos sprendimą, kuriame pagalba skelbiama neteisėta ir nesuderinama su bendrąja rinka	
<ul style="list-style-type: none"> <i>ad hoc</i> pagalba 	teikiama didelėms įmonėms	<i>Išskyrus regioninę investicinę pagalbą ir pagalbą užimtumui (13 straipsnio 1 dalis)</i>
	įmonei, kuriai išduotas vykdomasis raštas sumoms išieškoti pagal Komisijos sprendimą, kuriame pagalba skelbiama neteisėta ir nesuderinama su bendrąja rinka,	
II dalis		
Sektoriai		
Regioninei pagalbai veiklai:		
<ul style="list-style-type: none"> plieno sektoriuje 		
<ul style="list-style-type: none"> laivų statybos sektoriuje 		
<ul style="list-style-type: none"> sintetinių pluoštų sektoriuje 		
<ul style="list-style-type: none"> Pagalbai veiklai žemės ūkio produktų perdirbimo ir prekybos srityse 	kai pagalbos dydis nustatomas pagal tokių produktų, išgytų iš pirminės produkcijos gamintojų arba atitinkamų įmonių pateiktų į rinką, kainą arba kiekį, arba	
	kai pagalba priklauso nuo to, ar ji bus iš dalies arba visa skirta pirminės produkcijos gamintojams	
III dalis		
Ūkio sektoriai, kuriems Reglamentas netaikomas, tačiau numatytos išimtys		
Pagalbai veiklai:		Išimtys:
<ul style="list-style-type: none"> žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuose 	taikomas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000	pagalbai mokymui, pagalbai rizikos kapitalo forma, pagalbai moksliniams tyrimams, technologijų plėtrai ir naujovių diegimui ir pagalbai palankių sąlygų neturintiems bei neįgaliems darbuotojams
<ul style="list-style-type: none"> pirminės žemės ūkio produktų gamybos sektoriuje, 		pagalbai mokymui, pagalbai rizikos kapitalo forma, pagalbai moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai, aplinkosaugos pagalbai, pagalbai palankių sąlygų neturintiems darbuotojams bei neįgaliems darbuotojams, jeigu šių rūšių pagalba netaikomas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1857/2006
<ul style="list-style-type: none"> anglių sektoriuje 		pagalbai mokymui, pagalbai moksliniams tyrimams, technologijų plėtrai ir naujovių diegimui bei aplinkosaugos pagalbai
Pagalbai sunkumų patiriančioms įmonėms		

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamentą Nr. 800/2008

Bendrasis bendrosios išimties reglamentas nustato išimtį atitinkančios tikslinės valstybės pagalbos sąlygas, taikytinas pagalbos gavėjui ir/ar vykdomai veiklai, teikiamos valstybės pagalbos

didžiausią intensyvumą, tinkamas finansuoti išlaidas, pagalbos kaupimo sąlygas, monitoringo sistemą bei kitas sąlygas. Tik visas atitinkamame straipsnyje nustatytas sąlygas atitinkanti valstybės pagalba gali būti teikiama vadovaujantis Reglamentu Nr. 800/2008. Suteikiant valstybės pagalbą turi būti pateikta tiksli nuoroda į konkrečią šio reglamento nuostatą.

Reglamente Nr. 800/2008 svarbi reikšmė tenka pagalbai, teikiamai mažoms ir vidutinėms įmonėms (toliau ir – MVĮ; šios sąvokos apibrėžtis pateikta 2 priede), kadangi jos padeda užtikrinti socialinį stabilumą ir ekonomikos pažangą⁴⁴. Pagalba MVĮ gali būti teikiama pagal visas valstybės pagalbos priemones⁴⁵, tačiau atsižvelgiant į tai, kad šių įmonių plėtrą gali riboti tam tikri rinkos trūkumai, atsirandantys dėl netobulo rizikos kapitalo pasiūlos ir paklausos derinimo, riboti ištekliai gauti informaciją apie naujas technologijas ar potencialias rinkas, santykinai didelės išlaidos galimiems darbuotojų mokymams, nustatomas didesnis pagalbos intensyvumas bei numatytos atskiros priemonės, taikytinos išimtinai tik MVĮ⁴⁶. Pagal Reglamentą išskiriama pagalba mažosioms naujai įsteigtoms įmonėms – išimtys taikomos ne tik horizontalios, bet ir regioninės pagalbos priemonėmis: išimtis taikoma, jei įmonės veiklą vykdo regionuose, kuriems pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies a ir c punktus gali būti teikiama ir regioninė pagalba⁴⁷.

Kitos pagalbos priemonės (aplinkos apsaugai, moksliniams tyrimams, technologijų plėtrai ir inovacijoms, mokymui bei užimtumui, regioninės pagalbos priemonės) gali būti taikomos MVĮ ir didelėms įmonėms.

Atkreiptinas dėmesys, kad Reglamentu taikomos išimtys galioja tik skaidriai pagalbai, t. y. pagalba, kurios bendrąjį subsidijos ekvivalentą įmanoma tiksliai iš anksto (*ex ante*) apskaičiuoti. Skaidrios pagalbos kriterijai įtvirtinti Reglamento 5 straipsnyje (2 lentelė).

2 lentelė. Skaidri valstybės pagalba

Skaidrios pagalbos sąlygos pagal Reglamentą Nr. 800/2008	
Esminė sąlyga: subsidijos ekvivalentą įmanoma tiksliai <i>ex ante</i> apskaičiuoti, neatlikus rizikos vertinimo	
Pagalba, kurią sudaro:	Sąlygos
• Subsidijos	
• Palūkanų subsidijos	
• Paskolos	kai bendrasis subsidijos ekvivalentas buvo apskaičiuotas remiantis subsidijos suteikimo metu rinkoje galiojusiomis orientacinėmis palūkanų normomis
• Fiskalinės priemonės	kai priemonėje yra nustatyta riba, užtikrinanti, kad nebūtų viršijama taikytina riba
• Gražintinas avansas	tik tuo atveju, kai bendra gražintinų avansinių išmokų suma neviršija pagal šį reglamentą taikytinų ribų. Jei riba yra išreikšta pagalbos intensyvumu, bendra gražintino avanso suma, išreikšta tinkamų finansuoti išlaidų procentu, neviršija taikytino pagalbos intensyvumo

2 lentelės tęsinys kitame puslapyje

⁴⁴ 1998 m. gegužės 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 994/98 dėl Europos bendrijos steigimo sutarties 92 ir 93 straipsnių taikymo kai kurioms horizontalios valstybės pagalbos rūšims. (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 1 tomas, p. 312). 54 punktas.

⁴⁵ Stanikūnas R. Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. P. 201.

⁴⁶ Ten pat.

⁴⁷ OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 1 tomas, p. 312, 14 straipsnis.

Skaidrios pagalbos sąlygos pagal Reglamentą Nr. 800/2008	
<u>Esminė sąlyga:</u> subsidijos ekvivalentą įmanoma tiksliai <i>ex ante</i> apskaičiuoti, neatlikus rizikos vertinimo	
Pagalba, kurią sudaro:	Sąlygos
<ul style="list-style-type: none"> • Garantijų schemos 	<p>kai bendrajam subsidijos ekvivalentui apskaičiuoti taikoma metodika buvo patvirtinta apie ją pranešus Komisijai, taikant šį reglamentą arba Reglamentą (EB) Nr. 1628/2006, ir patvirtintoje metodikoje aiškiai apibrėžta garantijų rūšis bei pagrindinių sandorių rūšis,</p> <p>arba</p> <p>kai pagalbos gavėjas yra mažoji arba vidutinė įmonė, o bendrasis subsidijos ekvivalentas apskaičiuotas remiantis „saugaus uosto„ priemonėmis, nustatytomis Komisijos pranešimu dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo garantijomis suteikiamai valstybės pagalbai</p>
Pagalba nelaikoma skaidria, kurią sudaro:	
<ul style="list-style-type: none"> • Kapitalo injekcijos 	nepažeidžiant specialių su rizikos kapitalu susijusių nuostatų
<ul style="list-style-type: none"> • Rizikos kapitalo priemonės 	išskyrus tuos atvejus, kai pagalba atitinka Reglamento 29 straipsnio sąlygas

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamentą Nr. 800/2008

Išimtis valstybės pagalbai vadovaujantis BBIR gali būti teikiama tik tokiu atveju, jei pagalba turi skatinamąjį poveikį (Reglamento Nr. 800/2008 8 straipsnis), kuris gali būti pagrindžiamas pagalbos gavėjo pateikta paraiška. Didelių įmonių atveju valstybė narė įpareigota įsitikinti, kad pagalbos gavėjo parengtuose dokumentuose matyti pagalbos skatinamasis poveikis – iš esmės padidėja projekto ir (arba) veiklos apimtis, mastas, padidėja bendra projektui ir (arba) veiklai gavėjo išleista suma, paspartėja susijusio projekto ir (arba) veiklos užbaigimas, regioninės investicinės pagalbos atveju, kad projektas nebūtų buvęs įgyvendintas atitinkamame remiamame regione, jeigu pagalba nebūtų buvusi skirta.

Pagalbos priemonėmis pagal Reglamentą Nr. 800/2008 tinkamomis finansuoti laikomos išlaidos, skirtos investicijoms į materialųjį ir nematerialųjį turtą, tiek įmonių investiciniams projektams, tiek aplinkos apsaugos projektams, apimant papildomas investicines išlaidas, būtinas geresnei aplinkos apsaugai užtikrinti, nei reikalaujama Bendrijos standartuose, taip pat ir išlaidas, skirtas energijos iš atsinaujinančių šaltinių bei energiją taupančių priemonių finansavimui, taipogi MVĮ teisinio, patariamojo, konsultacinio ir administracinio pobūdžio sąnaudoms finansuoti, bei darbo užmokesčiui, neįgaliųjų darbuotojų užimtumui.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad sunkumus patiriančioms įmonėms⁴⁸ valstybės pagalba gali būti teikiama tik vadovaujantis Bendrijos gairėmis dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti⁴⁹.

⁴⁸ 9. Bendrijoje nėra bendrai naudojamo „sunkumus patiriančios įmonės“ apibrėžimo. Tačiau šiose gairėse Komisija laiko sunkumus patiriančia įmone tokią įmonę, kuri nei naudodamasi savo ištekliais, nei savininkų, akcininkų ar kreditorių lėšomis nesugeba sumažinti nuostolių, kurie, institucijoms neišsikišus, artimiausiu arba vidutinės trukmės laikotarpiu beveik neabejotinai priverstų ją nutraukti veiklą. OL C 244, 2004, p. 2.

⁴⁹ OL C 244, 2004, p. 2.

Europos Komisija Reglamentas Nr. 800/2008, nustatantis horizontalios valstybės pagalbos teikimo išimčių grupes beveik visuose ūkio sektoriuose, išskyrus Reglamento 1 straipsnyje nurodytus, apjungia iki tol galiojusius atskiras veiklos sritis reglamentuojančius teisės aktus, įtvirtina tam tikrų rūšių valstybės pagalbą suderinamą su bendrąja rinka, jei ji atitinka konkrečius kriterijus, bei supaprastina teikimo procedūras, tačiau iš kitos pusės – padidina valstybės pagalbos teikėjų atsakomybę. Tačiau Europos Taryba ragina valstybes nares mažinti valstybės pagalbos persikirstymo priklausomumą nuo BVP ir nukreipti horizontaliems tikslams, siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos, kadangi mažesnė ir tikslingesnė valstybės pagalba yra esminis efektyvios konkurencijos įrankis⁵⁰.

1.3.3.2. Sektorinė valstybės pagalba

Sektorinė valstybė pagalba nukreipta tam tikrų ūkio sektorių sunkumų mažinimui. Įvairiais Europos Komisijos priimtais teisės aktais siekiama nustatyti specialias taisykles valstybės pagalbos teikimui atitinkamose ūkio šakose, kurios yra jautrios struktūriniais ir ekonominiais pokyčiams. Teisės aktų svarbą sąlygoja tai, kad valstybės, siekdamos išlaikyti tam tikrų ūkio sektorių gyvybingumą, stengiasi įvairiomis formomis (pavyzdžiui, dotacijomis, subsidijomis) suteikti valstybės paramą ir taip padidinti jų konkurencingumą rinkoje.

Pastaruoju laikotarpiu ES konkurencijos politikos tikslas yra mažinti sektorinės valstybės pagalbos teikimą, didinant horizontaliųjų tikslų įgyvendinimą, tačiau atitinkamiems sektoriams teikiama valstybės pagalba turi svarbią reikšmę. Teikiant valstybės pagalbą atskiroms ūkio šakoms, turi būti laikomasi bendrų valstybės pagalbos teikimo principų. Kiekvieno ūkio sektoriaus veiklą nustatančiuose teisės aktuose įtvirtinamos pagalbos teikimo sąlygos ir procedūros. Griežta Europos Komisijos priežiūra sąlygoja, kad apie kiekvieną teikiamą ar planuojamą teikti valstybės pagalbą tam tikram ūkio sektoriui, taikomas EB sutarties 88/108 straipsnyje nustatytas pranešimo reikalavimas (išskyrus, numatytas specialias išimtis kai kuriuose sektoriuose teikiant *de minimis* pagalbą⁵¹ bei pagalbą MVI⁵²).

Sektorinė valstybės pagalba turi būti siekiama atstatyti ūkio sektoriaus gyvybingumą, ir pagrindinis reikalavimas teikiant pagalbą sektoriams – ji turi padėti spręsti ilgalaikes problemas, o

⁵⁰ Presidency conclusions. Barcelona European Council, 15 and 16 March 2002. http://ec.europa.eu/languages/documents/doc4794_en.pdf [žiūrėta 2012-11-04]. 18 punktas.

⁵¹ 2007 m. gruodžio 20 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1535/2007 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žemės ūkio produktų gamybos sektoriuje (OL 2007 L 337, p. 35).

2007 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 875/2007 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai žuvininkystės sektoriuje ir iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1860/2004 (OL 2007 L 193, p. 6).

⁵² 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1857/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios verčiasi žemės ūkio produktų gamyba, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 70/2001 (OL 2006 L 358, p. 3).

2008 m. liepos 22 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 736/2008 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurios verčiasi žuvininkystės produktų gamyba, perdirbimu ir prekyba (OL 2008 L 201, p. 16).

ne išlaikyti esamą ar buvusią padėtį sektoriuje, taip pat pagalba „turi būti mažėjanti ir proporcinga“⁵³.

Europos Komisija, įgijusi patirtį taikydama valstybės pagalbos atitikimo kriterijus, priėmė atskirus teisės aktus, nustatančius valstybės pagalbos teikimą šiuose sektoriuose:

- Žemės ūkio ir miškų sektorius⁵⁴,
- Žuvininkystės ir akvakultūros sektorius⁵⁵,
- Transporto sektorius⁵⁶ (apimant geležinkelius, oro transportą, jūrų transportą),
- Laivų statybos sektorius⁵⁷,
- Anglių sektorius⁵⁸,
- Elektros energijos sektorius⁵⁹,
- Visuomeninis transliavimas⁶⁰,
- Kinematografija⁶¹,
- Paštas⁶²,
- Plačiajuosčio ryšio tinklai⁶³.

1.3.3.3. Regioninė valstybės pagalba

Regionine valstybės pagalba siekiama pašalinti mažiau išsivysčiusių sričių ekonomines problemas bei stengiamasi didinti šių regionų vystymąsi, taip pat skatinama valstybių narių ir visos Bendrijos ekonominė, socialinė bei teritorinė sanglauda⁶⁴. Atsižvelgiant į tai, kad tam tikri regionai neatitinka ES valstybių narių ekonominio išsivystymo vidutinių rodiklių ir nėra palankių sąlygų šių rodiklių pasiekti, valstybės pagalbos teikimas šiuose regionuose yra suderinamas su bendra rinka, jei pagalba teikiama vadovaujantis SESV 107 straipsnio 3 dalies a ir c punktais, kurių taikymo išimtis yra nustačiusi Europos Komisija.

⁵³ Junevičius A., Šhäfer H. M. Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė „Aušra“, 2005. P. 269. Valstybės pagalba. Europos Parlamentas.

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/rules/article_7206_lt.htm; [žiūrėta 2012-09-29].

⁵⁴ Bendrijos 2007 – 2013 m. valstybės pagalbos žemės ūkio ir miškų sektoriuose gairės (OL 2006 C 319, p. 1).

⁵⁵ Gairės dėl valstybės pagalbos žuvininkystei ir akvakultūrai tikrinimo (OL 2008 C 84, p. 10).

⁵⁶ Komisijos komunikatas – Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos geležinkelio įmonėms (OL 2008 C 184, p.13); Bendrijos gairės dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti (OL 2005 C 312, p. 1).

Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos jūrų transportui (OL 2004 C 13, p. 3).

⁵⁷ Valstybės pagalbos laivų statybai sistema (OL 2011 C 364, p. 9).

⁵⁸ TARYBOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 1407/2002 dėl valstybės paramos anglies pramonei (OL L 205, 2002 8 2, p. 1)

⁵⁹ Komisijos pranešimas dėl valstybės pagalbos, susijusios su per didelėmis sąnaudomis (stranded costs), analizės metodikos (Commission letter SG (2001) D/290869 of 6.8.2001) (elektros energetikos sektorius), http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/stranded_costs_en.pdf. [žiūrėta 2012-10-23]

⁶⁰ Komisijos Komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo visuomeninio transliavimo paslaugoms (OL 2009 C 257, p. 1).

⁶¹ Komisijos komunikatas dėl tam tikrų teisinių aspektų, susijusių su kinematografijos ir kitais garso ir vaizdo kūrinių (OL 2002 C 43, p. 16) (galiojimo pratęsimas – OL 2009 C 31, p. 1).

⁶² Komisijos pranešimas dėl konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui ir tam tikrų valstybės priemonių, susijusių su pašto paslaugomis, vertinimo (OL 2004 m. specialusis leidimas, 8 skyrius, 1 tomas, p. 174).

⁶³ Komisijos komunikatas - Valstybės pagalbos taisyklių taikymo plačiajuosčio ryšio tinklų sparčiam diegimui Bendrijos gairės (OL 2009 C 237, p. 7).

⁶⁴ 2007 – 2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės (OL 2006 C 54, p. 13).

Regioninės valstybės pagalbos tikslas – spręsti mažiau išsivysčiusių regionų problemas, skatinant ekonominės veiklos plėtrą. Nuo kitų horizontalios pagalbos formų ji skiriasi geografiniu išskirtinumu, kadangi teikiama valstybės pagalba nukreipta nustatytus rodiklius atitinkančių regionų teritorijose veikiantiems ūkio subjektams. Visi regionai suskirstyti pagal Europos Komisijos patvirtintą regioninės pagalbos žemėlapi. 2006 m. spalio 24 d. Europos Komisija patvirtino Nacionalinį regioninės valstybės pagalbos žemėlapi 2007 1 1 — 2013 12 31 N641/2006 – LIETUVA⁶⁵, pagal kuri visa Lietuvos Respublikos teritorija priskiriama vienam regionui, atitinkančiam SESV 107 straipsnio 3 dalies a punktą – regionas, kuriame yra neįprastai žemas gyvenimo lygis arba didelis nedarbas.

Remtini regionai nustatomi vadovaujantis trimis kriterijais:

1. Pragyvenimo lygis,
2. Nedarbo lygis,
3. Gyventojų tankumas.

Pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies a punktą remtiniais regionais laikytini regionai, kuriuose neįprastai žemas gyvenimo lygis arba didelis nedarbas, t. y. regionas priskiriamas NUTS II lygio geografiniam vienetui, bendrasis vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui, matuojant perkamosios galios standartais (PGS), sudaro mažiau kaip 75 % Bendrijos vidurkio⁶⁶.

Pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą gali būti remiama tam tikra valstybės narės teritorijos sritis, kurioje sąlygos nėra tokios nepalankios kaip tų regionų, kuriems taikomas 107 straipsnio 3 dalies a punktas⁶⁷. Šių sričių nustatymas susijęs su valstybės narės nustatyta regionine politika, kurioje aiškiai apibrėžiami tam tikrais rodikliais paremti probleminiai regionai. Sričių ar regionų priskyrimas SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktui remiasi dviem aspektais: Komisija valstybei narei nustato didžiausią gyventojų tankį, pagal kuri gali būti skirta pagalba, ir valstybė narė parenka objektyvius ir lanksčius reikalavimus atitinkančius regionus⁶⁸.

Regioninė valstybės pagalba gali būti teikiama vadovaujantis 2008 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 800/2008, skelbiančio tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant Sutarties 87 ir 88 straipsnius, nuostatomis⁶⁹ arba 2007 – 2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairėmis⁷⁰ (toliau ir Gairės).

Teikiama regioninė valstybės pagalba turi turėti skatinamąjį poveikį ūkio subjektų veiklai – gamybai investicijomis bei naujų darbo vietų kūrimui. 6 paveiksle pavaizduotos regioninės valstybės pagalbos formos, kuriomis turi būti skatinamas naujų įmonių steigimas, esamų įmonių

⁶⁵ 2007–2013 m. nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės — Nacionalinės regioninės valstybės pagalbos žemėlapis: Graikija, Estija, Lietuva (OL 2006 C 286, p. 5) (2006/C 286/04).

⁶⁶ 2007 – 2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės, 16 punktas (OL 2006 C 54, p. 13).

⁶⁷ Ten pat, 22 punktas.

⁶⁸ Ten pat, 23 punktas.

⁶⁹ 2008 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008, skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant Sutarties 87 ir 88 straipsnius (Bendrasis bendrosios išimties reglamentas) (OL 2008 L 214, p. 3).

⁷⁰ 2007 – 2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės (OL 2006 C 54, p. 13).

išplėtimas, įmonės produkcijos diversifikavimas pradedant gaminti naujus papildomus produktus arba esamos įmonės bendro gamybos proceso esminis pakeitimas⁷¹.

Investicinė pagalba	<ul style="list-style-type: none"> • Daugiausia pradinėms investicijoms, • Investicijoms į materialųjį ir nematerialųjį turtą.
Pagalba užimtumui	<ul style="list-style-type: none"> • Išlaidos darbo užmokesčiui, susijusios su pradinių investicijų projekto sukurtomis darbo vietomis.
Pagalba dideliems investicijų projektams	<ul style="list-style-type: none"> • pradinių investicijų projektas, kurio tinkamos finansuoti investicinės išlaidos sudaro bent 50 mln. EUR dabartinė verte.
Pagalba naujai įkurtoms mažosioms įmonėms	<ul style="list-style-type: none"> • 2 mln. EUR, kai ūkinė veikla vykdoma regionuose, kuriems gali būti taikoma leidžianti nukrypti nuostata, nustatyta Sutarties 87 straipsnio 3 dalies a punkte, • 1 mln. EUR, kai ūkinė veikla vykdoma regionuose, kuriems gali būti taikoma leidžianti nukrypti nuostata, nustatyta Sutarties 87 straipsnio 3 dalies c punkte.
Išimtiniais atvejais - pagalba veiklai	<ul style="list-style-type: none"> • Einamosiems išlaidoms mažinti teikiama tik tuo atveju, jei: <ul style="list-style-type: none"> • pagalba teigiama įtakos regioninę plėtrą, • pagalbos lygis proporcingas sunkumams, kuriuos stengiamasi palengvinti, • pagalba yra ribotos trukmės ir palaipsniui mažinama.

6 pav. **Regioninės valstybės pagalbos formos**

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamentą Nr. 800/2008

Be skatinamojo poveikio, regioninė valstybės pagalba taip pat turi būti ir veiksminga. Pagalba gali būti veiksminga tik tuomet, jei ji taikoma tinkamai ir proporcingai ir yra nukreipta į nepalankiausias sąlygas turinčius Europos Sąjungos regionus⁷². Reikėtų atkreipti dėmesį, kad regioninės pagalbos intensyvumas kai kuriais atvejais gali daryti žymią įtaką konkurencinei aplinkai, tačiau kaip pažymėjo ETT „pagalbos mažiau išsivysčiusių regionų ekonominei plėtrai privalumai turi nusverti iš to kylančius konkurencijos iškreipimus“⁷³. Atsižvelgiant į Teismo nuomonę, galima teigti, kad regioninė valstybės pagalba turi prioritetą prieš rinkos konkurenciją, nes siekiama socialinės ir ekonominės sanglaudos, tačiau visgi konkurencijos taisyklės, skatinant regionų vystymąsi, negali būti pažeistos.

Vadovaujantis regioninės valstybės pagalbos teikimo sąlygas ir procedūras nustatančiais teisės aktais, investicinė pagalba gali būti teikiama regionuose įsikūrusiems ūkio subjektams, veikiantiems visuose ūkio sektoriuose, išskyrus⁷⁴:

- žemės ūkio produktų, išvardytų EB Sutarties I priede, gamybai,
- žuvininkystės sektorių,
- anglies pramonę,
- plieno pramonę,

⁷¹ Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008 (OL 2008 L 214, p. 3), 40 punktas.

⁷² 2007 – 2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės, 5 punktas (OL 2006 C 54, p. 13).

⁷³ Teisingumo Teismo sprendimas Byloje C-169/95, Ispanija prieš Komisiją 1997, Rink. I-00135, 20 punktas.

⁷⁴ 2007 – 2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės, 5 punktas (OL 2006 C 54, p. 13).

- sintetinio pluošto sektorių,
- transporto sektorių ir laivų statybą, nes šiems sektoriams galioja specialios taisyklės.

Pažymėtina, kad kaip ir horizontaliosios pagalbos teikimo atveju, regioninė valstybės pagalba sunkumus patiriančioms įmonėms gali būti teikiama vadovaujantis Bendrijos gairėmis dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti⁷⁵.

Regioninė valstybės pagalba gali būti teikiama kaip investicijų į materialųjį ir nematerialųjį turtą priemonė, taip pat darbo užmokesčio išlaidų, atsiradusių dėl vykdomo investicinio projekto, kompensavimu. Reglamentu ir Gairėmis nustatytos regioninės pagalbos priemonės pateiktos 5 paveiksle (žr. ?? p.).

Regioninei valstybės pagalbai, teikiamai vadovaujantis Bendruoju bendrosios išimties reglamentu, nėra taikomas pranešimo apie teiktiną pagalbą reikalavimas pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį, tačiau, suteikiant pagalbą, turi būti pateikta tiksli nuoroda į Reglamento nuostatą bei lieka reikalavimas pagal nustatytą procedūrą informuoti Europos Komisiją apie suteiktą valstybės pagalbą. Tuo tarpu teikiant valstybės pagalbą vadovaujantis Gairėmis, pranešimas Europos Komisijai yra būtinas, ir pagalba gali būti suteikta tik gavus Komisijos pritarimą.

1.3.3.4. Nereikšminga *de minimis* valstybės pagalba

Europos Komisija yra priėmusi keletą reglamentų (toliau – ir *de minimis* reglamentai), kuriais išskiriama nereikšminga (*de minimis*) valstybės pagalba, neatitinkanti SESV 107 straipsnio 1 dalyje nurodytų draudžiamos valstybės pagalbos kriterijų dėl teikiamo valstybės pagalbos dydžio. Šios pagalbos teikimas grindžiamas prielaida, kad nereikšminga pagalba nedaro poveikio prekybai tarp valstybių narių bei neįtakoja galimo konkurencijos iškraipymo. *De minimis* pagalba yra teikiama netaikant pranešimo Europos Komisijai pagal SESV sutarties 108 straipsnio 3 dalies nuostatas reikalavimo.

Nereikšminga valstybės pagalba gali būti teikiama visuose ūkio sektoriuose, išskyrus reglamentais nustatytas išimtis, ir nėra siejama su tam tikru teikimo tikslu. Esminis kriterijus – nustatytas pagalbos dydis, kuris negali būti viršytas vienam ūkio subjektui per trejus mokestinius metus.

Europos Komisija, vadovaujantis Tarybos Reglamentu (EB) Nr. 994/98 suteiktomis teisėmis, priėmė keturis reglamentus, nustatančius galimybę valstybėms narėms teikti nereikšmingą *de minimis* pagalbą. 2006 m. gruodžio 15 d. Europos Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai⁷⁶ (toliau ir Reglamentas Nr. 1998/2006) nustato nereikšmingos pagalbos teikimą visuose ūkio sektoriuose, išskyrus nustatytas išimtis.

⁷⁵ OL C 244, 2004, p. 2.

⁷⁶ 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (OL 2006 L 379, p. 5).

Atsižvelgiant į tai, kad Komisija tam tikras ūkio sritis laiko jautresnes konkurencijos iškraipymui, priėmė atskirus *de minimis* pagalbos reglamentus žemės ūkio produktų gamybos sektoriui⁷⁷ bei žuvininkystės sektoriui⁷⁸. Taip pat, vertinant visuotinės ekonominės svarbos paslaugų reikšmę, ir įvertinus, kad šios paslaugos yra riboto teritorinio pobūdžio, Europos Komisija priėmė reglamentą, nustatantį *de minimis* pagalbą, skiriamą įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas⁷⁹.

Aukščiau išvardintuose *de minimis* reglamentuose, nustatant jų taikymo sritį, įtvirtintos nuostatos, kad reglamentai netaikomi:

- pagalbai su eksportu susijusiai veiklai trečiojoje šalyje arba valstybėse narėse, t. y. pagalbai, tiesiogiai susijusiai su eksportuojamais kiekiais, platinimo tinklo kūrimu bei veikla, arba kitomis einamosiomis išlaidomis, susijusiomis su eksporto veikla,
- pagalbai, kuri priklauso nuo to, ar daugiau vartojama vietinių nei importuotų prekių,
- pagalbai, suteiktai anglių sektoriuje veikiančioms įmonėms, kaip apibrėžta Tarybos sprendime 2010/787/ES⁸⁰,
- pagalbai, suteiktai sunkumus patiriančioms įmonėms.

Veiklos sritys bei ūkio sektoriai, kuriems negali būti teikiama *de minimis* pagalba vadovaujantis atitinkamos srities reglamentais, pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. *De minimis* reglamentų netaikymo sritys

De minimis reglamentai netaikomi	
Reglamentas Nr. 1998/2006 (de minimis pagalbai) netaikomas:	
<ul style="list-style-type: none"> • pagalbai žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuje veikiančioms įmonėms, kurioms taikomas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000, • pagalbai įmonėms, užsiimančioms žemės ūkio produktų, išvardytų Sutarties I priede, pagrindine gamyba, 	
<ul style="list-style-type: none"> • žemės ūkio produktų, išvardytų Sutarties I priede, perdirbimu ir prekyba besiverčiančioms įmonėms teikiamai pagalbai šiais atvejais: 	<ul style="list-style-type: none"> i) kai pagalbos dydis nustatomas pagal iš pagrindinių gamintojų įsigytų arba atitinkamų įmonių rinkai pateiktų produktų kainą arba kiekį, ii) kai pagalba priklauso nuo to, ar bus dalinai arba visa skirta pagrindiniams gamintojams,
<ul style="list-style-type: none"> • pagalbai įmonėms, atliekančioms krovinių vežimo keliais operacijas samdos pagrindais arba už atlygį, įsigyti krovinių vežimo keliais transporto priemonės. 	
Reglamentas Nr. 1535/2007 (de minimis pagalbai žemės ūkio produktų gamybos sektoriuje) netaikomas:	
<ul style="list-style-type: none"> • pagalbai, kurios dydis nustatomas pagal į rinką pateiktų produktų kainą arba kiekį. 	

3 lentelės tęsinys kitame puslapyje

⁷⁷ 2007 m. gruodžio 20 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1535/2007 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žemės ūkio produktų gamybos sektoriuje (OL 2007 L 337, p. 35).

⁷⁸ 2007 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 875/2007 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai žuvininkystės sektoriuje ir iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1860/2004 (OL 2007 L 193, p. 6).

⁷⁹ 2012 m. balandžio 25 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 360/2012 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms (OL 2012 L 114, p. 8).

⁸⁰ Tarybos sprendimas Nr. 2010/787/ES 2010 m. gruodžio 10 d. dėl valstybės pagalbos nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui palengvinti (OL L 336, 2010 12 21, p. 24).

De minimis reglamentai netaikomi	
Reglamentas Nr. 875/2007 (de minimis pagalbai žuvininkystės sektoriuje) netaikomas:	
<ul style="list-style-type: none"> • pagalbai, kurios suma nustatoma pagal rinkai pateiktų produktų kainą ar kiekį, • pagalbai žvejybos pajėgumams, išreikštiems talpa ar galia, didinti, kaip tai numatyta Reglamento (EB) Nr. 2371/2002 3 straipsnio n punkte, išskyrus pagalbą modernizavimui virš pagrindinio denio, kaip tai numatyta to reglamento 11 straipsnio 5 dalyje, • pagalbai žvejybos laivams pirkti ar statyti. 	
Reglamentas Nr. 360/2012 (de minimis pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms) netaikomas:	
<ul style="list-style-type: none"> • pagalbai, suteiktai žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuje veikiančioms įmonėms, kurioms taikomas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000, • pagalbai, suteiktai įmonėms, užsiimančioms žemės ūkio produktų pagrindine gamyba, 	
<ul style="list-style-type: none"> • pagalbai, suteiktai įmonėms, užsiimančioms žemės ūkio produktų perdirbimu ir prekyba, šiais atvejais: 	<ul style="list-style-type: none"> • kai pagalbos dydis nustatomas pagal iš pagrindinių gamintojų įsigytų arba atitinkamų įmonių rinkai pateiktų produktų kainą arba kiekį,
	<ul style="list-style-type: none"> • kai pagalba priklauso nuo to, ar bus dalinai arba visa perduota pagrindiniams gamintojams,
<ul style="list-style-type: none"> • pagalbai, suteiktai įmonėms, vykdančioms krovinių vežimo keliais veiklą samdos pagrindais arba už atlygį. 	

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamentus Nr. 1998/2006, Nr. 1535/2007, Nr. 875/2007, Nr.

360/2012

De minimis reglamentuose nustatyti galimos *de minimis* pagalbos dydžiai, kurie apskaičiuojami tokiu pačiu visose valstybėse narėse taikomu skaičiavimo metodu ir išreikšti subsidijos ekvivalentu (6 paveikslas). Teikiama nereikšminga pagalba skaičiuojama vienai įmonei per trejų fiskalinių metų laikotarpį, kuris priklauso nuo konkrečios įmonės pasirinktų finansinių metų.

Reglamentas Nr. 1998/2006 (de minimis pagalbai)	<ul style="list-style-type: none"> • Bendra <i>de minimis</i> pagalbos, suteiktos vienai įmonei, suma neviršija 200 000 EUR. • kelių transporto sektoriaus įmonei - 100 000 EUR.
Reglamentas Nr. 1535/2007 (de minimis pagalbai žemės ūkio produktų gamybos sektoriuje)	<ul style="list-style-type: none"> • Bendra <i>de minimis</i> pagalbos, suteiktos vienai įmonei, suma neviršija 7 500 EUR. • Bendra <i>de minimis</i> pagalbos, kurią valstybė narė suteikia visoms žemės ūkio produktų gamybos sektoriaus įmonėms, suma neviršija Reglamentu nustatytos sumos (Lietuvai - 11 572 500 EUR).
Reglamentas Nr. 875/2007 (de minimis pagalbai žuvininkystės sektoriuje)	<ul style="list-style-type: none"> • Bendra <i>de minimis</i> pagalbos, suteiktos vienai įmonei, suma neviršija 30 000 EUR. • Suvestinė suma, tokiu būdu skirta įvairioms žuvininkystės sektoriaus įmonėms, neviršija kiekvienai valstybei narėi Reglamentu nustatytos sumos (Lietuvai - 5 233 000 EUR).
Reglamentas Nr. 360/2012 (de minimis pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms)	<ul style="list-style-type: none"> • Bendra vienai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančiai įmonei skiriamos <i>de minimis</i> pagalbos suma neviršija 500 000 EUR.

7 pav. *De minimis* pagalbos dydžiai

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamentus Nr. 1998/2006, Nr. 1535/2007, Nr. 875/2007, Nr.

360/2012

De minimis reglamentai, siekiant užtikrinti skaidrumą, vienodas sąlygas ir veiksmingą stebėjimą, gali būti taikomi tik skaidriai nereikšmingai valstybės pagalbai. Europos Komisija skaidria pripažįsta tokią pagalbą, kurios bendrąjį subsidijos ekvivalentą galima tiksliai *ex ante* apskaičiuoti neatlikus rizikos įvertinimo⁸¹.

Valstybės narės, prieš teikdamos *de minimis* pagalbą, turi informuoti pagalbos gavėją, kad suteikiama *de minimis* pagalba, bei pateikti nuorodą į atitinkamą reglamentą, taip pat iki pagalbos skyrimo valstybė narė turėtų gauti iš pagalbos gavėjo deklaraciją apie bet kokią kitą per einamuosius ir dvejus ankstesnius fiskalinius metus gautą *de minimis* pagalbą.

Vadovaujantis atitinkamais *de minimis* reglamentais, valstybės narės yra įpareigosos sukurti valstybės pagalbos teikimo taisyklių laikymuisi reikalingas priemones, kuriomis būtų užtikrinta *de minimis* pagalbos teikimo procedūra. Atsižvelgiant į reglamentų nuostatas, turi būti sukurtas mechanizmas, kuriame kaupiama visa informacija apie suteikiamą *de minimis* valstybės pagalbą. Prieš teikiant valstybės pagalbą, pagalbos teikėjas privalo patikrinti, ar, suteikus pagalbą, nebus viršijama nustatyta *de minimis* riba.

Europos Komisija, nustatydamą *de minimis* valstybės pagalbos teikimo taisykles, privalo užtikrinti, kad jų būtų laikomasi pagal atitinkamas pagalbos teikimo sąlygas. Valstybės narės, vadovaujantis EB sutarties 10 straipsnyje įtvirtintu bendradarbiavimo principu, įpareigosos palengvinti nereikšmingos valstybės pagalbos teikimo stebėseną ir kontrolę.

Antrajame baigiamojo darbo skyriuje pateikiama detalesnė *de minimis* pagalbos teikimo schema bei analizuojama šiuo metu Lietuvoje teikiama *de minimis* valstybės pagalba įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“.

SESV neapibrėžia, kas laikytina valstybės pagalba, tačiau įtvirtina kriterijus, kuriais vadovaujantis tam tikra parama laikytina valstybės pagalba. Valstybės pagalba verslui suprantama kaip tam tikros naudos teikimas rinkoje veikiantiems ūkio subjektams, kuomet valstybė sudaro sąlygas susiformuoti palankesnėms aplinkybėms ar pranašumams konkuruojant tarpusavyje.

SESV 107 straipsnio 1 dalis išskiria keturis kriterijai, kurių visumą atitinkanti pagalba nesuderinama su bendrąja rinka – valstybės pagalba, teikiama iš valstybės išteklių, suteikia ekonominę naudą tam tikroms įmonėms ar tam tikrai prekių grupei bei iškraipo ar gali iškraipyti konkurenciją ir daryti įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

Valstybės ištekliai vertinami plačiai ir apima tiek Europos Sąjungos biudžeto, tiek nacionalinių bei vietos institucijų valdomus išteklius. Pagalbos teikimo funkcijas gali vykdyti

---

⁸¹ 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (OL 2006 L 379, p. 5).

valstybės/savivaldos institucijos ir įstaigos arba būti perduotos privačioms įmonėms. Esminis požymis – pagalba teikiama iš valstybės išteklių.

Antrasis požymis – ekonominės naudos teikimas – pagrindžia valstybės pagalbos poveikį ūkio subjektui. Valstybės ištekliai turi teikti naudą ūkio subjektui, kurios jis negautų veikdamas atitinkamomis sąlygomis iš kito rinkoje veikiančio ūkio subjekto. Nauda, nepriklausomai nuo formos, gali būti tiesioginė (pavyzdžiui, subsidija) ar netiesioginė (pavyzdžiui, garantijos suteikimas už finansinius įsipareigojimus) ir vertinama pinigine išraiška. Gaunama ekonominė nauda įvertinama privataus investuotojo/rinkos ekonomikos investuotojo principu – ar tokias pačias sąlygas atitinkančią pagalbą suteiktų bet kuris kitas rinkos dalyvis.

Suteikiama valstybės pagalba turi teikti naudą išskirtinai tam tikram ūkio subjektų ratui ar prekių grupei. Selektyvumo požymis taikytinas nustatytus požymius atitinkantiems ūkio subjektams, ekonominiam sektoriui ar tam tikrai valstybės teritorijos daliai ar regionui.

Vienas svarbiausių valstybės pagalbos kriterijų – galimas konkurencijos iškraipymas ir poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai, vertinamas ekonominės veiklos vykdymu rinkoje, kurioje prekiaujama valstybių narių prekėmis ar teikiamos paslaugos.

Visus keturis kriterijus atitinkanti valstybės pagalba laikoma draudžiama ir nesuderinama su bendrąja rinka.

Tačiau valstybės pagalbai nėra taikomas absoliutus draudimas ir SESV įtvirtina nuostatas, kada valstybiniais ištekliais teikiama pagalba, vadovaujantis Europos Tarybos bei Europos Komisijos priimtais teisės aktais, gali būti suderinama su bendrąja rinka (SESV 107 straipsnio 2 dalis ir SESV 107 straipsnio 3 dalis).

Bendrąjai rinkai neprieštaraujanti valstybės pagalba, atsižvelgiant į teikimo tikslus, skirstoma į horizontaliąją, sektorinę bei regioninę. Taip pat išskiriama nedaranti poveikio tarpusavio prekybai nereikšminga *de minimis* valstybės pagalba.

Horizontaliąją valstybės pagalbą siekiama mažinti tam tikro pobūdžio sunkumus visose ūkio šakose, stiprinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, didinant užimtumą. Horizontaliosios valstybės pagalbos teikimą nustato bendrųjų išimčių reglamentai.

Sektorine pagalba siekiama mažinti tam tikrose sektoriuose patiriamus sunkumus, atstatant ūkio sektoriaus gyvybingumą ir sprendžiant ilgalaikes problemas.

Regioninė valstybės pagalba nukreipiama mažiau išsivysčiusių regionų problemų sprendimui, skatinant ekonominės veiklos plėtrą.

Nereikšingos valstybės pagalbos, nedarančios poveikio prekybai tarp valstybių narių, esminis požymis – atsižvelgiant į ūkio sektorius, nustatomas maksimalus galimos gauti valstybės pagalbos dydis per trejų fiskalinių metų laikotarpį.

2. NEREIKŠMINGA *DE MINIMIS* VALSTYBĖS PAGALBA SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI

Pirmojo skyriaus 1.3.3.4. skyrelyje buvo trumpai aptartas *de minimis* valstybės pagalbos teisinis reglamentavimas, samprata, teikimo sąlygos, ūkio sektoriai, galintys gauti nereikšmingą valstybės pagalbą.

Šiame skyriuje, naudojant sisteminės teisės normų analizės metodą, nagrinėjami *de minimis* pagalbos teikimo pagrindu susiformavę teisiniai santykiai bei esminiai šių santykių aspektai – *de minimis* pagalbos kriterijai (teisinių santykių šaltinis) ir SVV subjekto, *de minimis* pagalbos gavėjo, požymiai.

Vadovaujantis atlikta teorine teisinių santykių analize, trečiame darbo skyriuje analizuojamas šiuo metu Lietuvoje vykdomos kompleksinės *de minimis* pagalbos teikimas, įgyvendinant finansų inžinerijos priemonę „Verslumo skatinimas“ (viešojoje erdvėje įvardijamas kaip Verslumo skatinimo projektas). Norint atskleisti praktinį *de minimis* pagalbos teikimą, priemonės „Verslumo skatinimas“ tyrimas atliktas naudojant teisės aktų, statistinių duomenų analizės, stebėjimo metodus, anketinės apklausos duomenų analizę bei ekspertų vertinimą.

Pirmiausia derėtų apibrėžti metodologinio tyrimo ribas. Atsižvelgiant į tai, kad Verslumo skatinimo projektu teikiama *de minimis* pagalba, vadovaujantis Europos Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1998/2006⁸², šiame skyriuje analizuojami santykiai, kylantys tik iš šio reglamento ir jo pagrindu priimtų dokumentų. Atskleisti baigiamojo darbo problemą bei patvirtinti ar paneigti hipotezę galima išnagrinėjus santykius, kurių pagrindu susiformuoja nereikšmingos valstybės pagalbos teikimas.

Norint atskleisti *de minimis* valstybės pagalbos teikimo pagrindu susiformavusius santykius, reikėtų išanalizuoti *de minimis* pagalbos kriterijus bei SVV subjekto, turinčio galimybę gauti *de minimis* valstybės pagalbą, sąvoką.

2.1. *De minimis* valstybės pagalbos kriterijų analizė

Kaip apibrėžta pirmojoje dalyje, *de minimis* valstybės pagalba yra Europos Komisijos nustatyta tam tikrus požymius atitinkanti nereikšminga valstybės pagalba, kuri nedaro įtakos prekybos santykiams tarp valstybių narių.

Europos Komisija, įgyvendindama Europos Tarybos jai suteiktas teises, 2006 m. gruodžio 15 d. priėmė Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de*

---

⁸² OL 2006 L 379, p. 5.

minimis pagalba, kuriuo vadovaujantis Lietuvoje teikiama nereikšminga valstybės pagalba smulkaus ir vidutinio verslo subjektams.

Darbo autorės, vadovaujantis Reglamento Nr. 1998/2006 nuostatomis, sudarytoje 1 lentelėje (3 priedas) pateikiami *de minimis* pagalbos teikimo pagrindiniai kriterijai.

Vertinant ir analizuojant Verslumo skatinimo projekto duomenis, pirmiausia derėtų aptarti tam tikrus kriterijus, kuriais vadovaujantis teikiama *de minimis* pagalba. Pasitelkus 1 lentelės (3 priedas) duomenis, nagrinėjamos Reglamente Nr. 1998/2006 įtvirtintos pagalbos teikimo sąlygos.

Taikymo kriterijus. Kaip minėta pirmoje dalyje, Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 taikomas ne visiems ūkio sektoriams ir ne visos įmonių veiklos sritys patenka į šio teisės akto taikymą, taip pat ribojamas tikslinis pagalbos panaudojimas krovinių vežimo transporto įmonėms bei draudimas pasinaudoti pagalba sunkumus patiriančioms įmonėms.

Vertinant ūkio sektorius, kurie gali pasinaudoti *de minimis* pagalba, išskirtinai tik anglių sektoriuje veikiančioms įmonėms, kaip apibrėžta Tarybos sprendime Nr. 2010/787/ES⁸³, yra draudžiamas pagalbos teikimas, kadangi nuo Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutarties įsigaliojimo 1952 m. anglių pramonėje veikiančioms įmonėms teikiama pagalba, vadovaujantis atskirais teisės aktais. Paskutiniu Tarybos sprendimu Nr. 2010/787/ES, nustatančiu valstybės pagalbos teikimą nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui palengvinti, įtvirtinami ES politikos tikslai atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo skatinamas ir tvari bei saugi mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika. Atsižvelgiant į šiuos tikslus, Tarybos sprendimu Nr. 2010/787/ES, valstybės pagalba anglių sektoriuje (nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui) turi būti tolydžiai mažinama ir teikiama išskirtinai tik tiems anglių gavybos padaliniais, kuriuos neatšaukiamai planuojama uždaryti⁸⁴.

Kadangi žemės ūkio produktų bei žuvininkystės ir akvakultūros produktų sektoriai laikomi jautriais ūkio sektoriais rinkos konkurencijos sąlygomis, įmonių, veikiančių šiuose ūkio sektoriuose, veikla reglamentuojama atskirais teisės aktais. Atsižvelgiant į tai, *de minimis* pagalbos teikimas vadovaujantis Reglamentu Nr. 1998/2006 ribojamas. Tačiau nereikšminga valstybės pagalba įmonėms šiuose ūkio sektoriuose iš esmės nėra draudžiama. Jei įmonės nepatenka į Reglamento Nr. 1998/2006 netaikymo sritį, *de minimis* pagalba gali būti teikiama. Kadangi žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuje veikiančių įmonių veikla turi būti subalansuota ir rastas optimalus sprendimas, užtikrinantis geresnį pasiūlos atitikimą paklausai⁸⁵, ES teisė šį ūkio sektorių reglamentuoja atskirais teisės aktais, nustatančiais įmonių veikimo sąlygas, apimant ir teikiamą valstybės pagalbą. Žemės ūkio produktų pagrindinei prekybai bei perdirbimui ir prekybai ribojimas

⁸³ Tarybos sprendimas Nr. 2010/787/ES dėl valstybės pagalbos nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui palengvinti (OL L 336, 2010 12 21, p. 24).

⁸⁴ Ten pat, 7, 24 punktai.

⁸⁵ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo (OL 2000 L 17, p. 198).

nustatomas pagal EB sutarties I priede įtvirtintą ūkio produktų sąrašą⁸⁶. Įmonės, užsiimančios pagrindine žemės ūkio produktų, kurie neįtraukti į EB sutarties I priedo sąrašą, gamyba gali pasinaudoti *de minimis* pagalba, tuo tarpu įmonėms, kurios užsiima minėtame priede nurodytų produktų perdirbimu ir prekyba, negali būti suteikta nereikšminga pagalba, kai pagalbos dydis nustatomas pagal iš pagrindinių gamintojų įsigytų arba atitinkamų įmonių rinkai pateiktų produktų kainą arba kiekį, arba kai pagalba priklauso nuo to, ar bus dalinai arba visa skirta pagrindiniams gamintojams. Europos Komisija, aiškindama *perdirbimo ir prekybos* sąvokas, pažymi, kad nei veikla ūkyje, kaip antai grūdų derliaus nuėmimas, pjovimas, kūlimas, kiaušinių pakavimas ir t. t., būtina ruošiant produktą pirmajam pardavimui, nei pirmas pardavimas perpardavėjams arba perdirbėjams šiuo atžvilgiu nėra laikomi perdirbimu arba prekyba⁸⁷. Taip pat reikia pažymėti, kad žemės ūkio produktų gamybos ir žuvininkystės sektoriams yra taikomos atskiros *de minimis* pagalbos taisyklės (žr. 1.3.3.4. skyrelį, 35 p.).

De minimis pagalbos taikymas transporto sektoriui nuo 2006 m. įtrauktas į Reglamento Nr. 1998/2006 taikymo sritį, kadangi po liberalizavimo įvyko transporto rūšių pertvarkymas, taipogi transporto rinka tapo stabilesnė bei pagerėjo įmonių finansinė padėtis (anksčiau galiojęs Reglamentas Nr. 69/2001 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai⁸⁸ nebuvo taikomas transporto sektoriui). Tačiau atsižvelgiant į ES transporto politikos tikslus sumažinti spūstis keliuose ir keliais gabenamų krovinių skaičių bei per didelį sektoriaus pajėgumą, *de minimis* pagalba negali būti teikiama įsigyti krovinių vežimo keliais transporto priemonių, kai įmonės atlieka krovinių vežimo keliais operacijas samdos pagrindais arba už atlygį.

Atsižvelgiant į vieną iš pagrindinių valstybės pagalbos nesuderinamumo su bendraja rinka kriterijų – poveikį ekonominiams santykiams ir valstybių narių tarpusavio prekybai, vertinant veiklos sritims teikiamą *de minimis* pagalbą, nereikšminga pagalba iš esmės negali būti teikiama einamosioms išlaidoms, susijusioms su eksporto veikla. Taipogi, pagalba negali būti tiesiogiai susijusi su eksportuojamais kiekiais, platinimo tinklo kūrimo finansavimu bei veikla trečiojoje šalyse arba valstybėse narėse. Vadovaujantis aukščiau minėtu suderinamumo kriterijumi, *de minimis* pagalba negali būti nukreipta veiklai, kuri sudarytų galimybes atsirasti palankesnėms sąlygoms vietiniams produktams nei importuotiems.

Sunkumus patiriančioms įmonėms *de minimis* pagalba neteikiama vadovaujantis Reglamento Nr. 1998/2006 nuostatomis (sunkumus patiriančios įmonės apibūdintos 1.3.3.1. skyrelyje, 48 išnaša, 30 p.).

Skaidrumo kriterijus. *De minimis* pagalba turi valstybės pagalbos bendrosioms išimtims taikomą požymį – tai pagalba, kurią įmanoma tiksliai apskaičiuoti iš anksto (*ex ante* pagalba),

⁸⁶ Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija, I priedas (OL 2006 C 321 E, p. 37).

⁸⁷ OL 2006 L 379, p. 5, punktas 4.

⁸⁸ Komisijos reglamentas (EB) Nr. 69/2001 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai (OL 2001 L 010 p. 0030 - 0032).

neatliekant rizikos vertinimo. Reglamentu Nr. 1998/2006 įtvirtintas skaidrumo požymis tiesiogiai siejamas su *de minimis* pagalbos priemonių rūšimis (pagalbos formomis), kurias taikant įmanoma skaidri pagalba. Suteikiamos *de minimis* pagalbos dydis (subsidijos ekvivalentas) skaičiuojamas taip pat atsižvelgiant į pagalbos priemonių rūšis. *De minimis* pagalba gali būti teikiama šiomis pagalbos priemonių rūšimis (sąrašas nėra baigtinis):

- Subsidiija,
- Paskolos lengvatinėmis palūkanomis,
- Kapitalo injekcija,
- Rizikos kapitalo investicijos,
- Garantijos.

Subsidijos ekvivalento skaičiavimo kriterijai pateikti 4 lentelėje (žr. 46 p.), tačiau prieš tai svarbu išanalizuoti pačių pagalbos priemonių esminius požymius. Aukščiau išvardintas pagalbos priemonės, atsižvelgiant, kokia forma – pinigine ar nepinigine – pasiekia pagalbos gavėją, galima suskirstyti į tiesiogines ir netiesiogines (8 paveikslas).

Tiesioginės pagalbos priemonės:

- Subsidiija,
- Kapitalo Injekcija,
- Rizikos kapitalo investicijos.

Netiesioginės pagalbos priemonės:

- Paskolos lengvatinėmis palūkanomis,
- Garantijos.

8 pav. Pagalbos priemonių rūšys

Tiesioginių priemonių pagrindinis požymis – piniginių lėšų suteikimas pagalbos gavėjui. *Subsidiija* suprantama kaip tiesioginė negražintina išmoka ir gali būti vertinama plačiai, pavyzdžiui, kaip tam tikros dalies investicinių įsigijimų kompensavimas ar naujai įsteigtos darbo vietos išlaidų kompensavimas darbo užmokesčiui. Valstybės ištekliais *kapitalo injekcijomis* siekiama išlaikyti įmonių gyvybingumą bei didinti jų veiklos pajėgumus. *Rizikos kapitalo investicijomis* skatinamos įmonės ankstyvuojau augimo laikotarpiu, didinant akcinį kapitalą valstybės lėšomis.

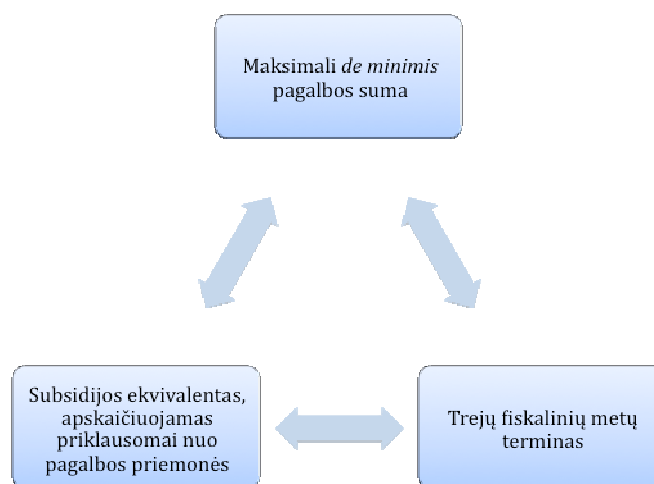
Netiesioginėmis priemonėmis teikiama valstybės pagalbos nauda išreiškiama pagalbos gavėjo sutaupytais finansiniais resursais arba sumažintais išpareigojimais. *Paskolos lengvatinėmis palūkanomis* pagalbos gavėjui suteikia galimybę mažesnėmis sąnaudomis paskolos forma investuoti lėšas į materialų ar nematerialų turtą, taip pat plėsti veiklą, didinant apyvartines lėšas.

Paskolas dažniausiai suteikia finansiniai tarpininkai (bankai, kredito unijos, kitos kredito įstaigos), kurie, įgyvendindami valstybės patvirtintas finansų inžinerijos priemones, turi galimybę suteikti finansavimą patrauklesnėmis nei rinkos palūkanomis. Taipogi, įmonė, gavusi valstybės pagalbą, turi teisę į sumokėtų palūkanų dalinį kompensavimą. Pagalbos suteikimo momentu dažniausiai nustatoma tam tikra galimų kompensuoti palūkanų suma, išreikšta procentine dalimi nuo faktiškai sumokėtų palūkanų per ataskaitinį laikotarpį. Kartu nustatoma maksimaliai galima kompensuotina palūkanų suma nuo suteiktos paskolos dydžio. Verslumo skatinimo projekto paskoloms nustatytas kompensacijos dydis yra 95 proc. sumokėtų palūkanų, bet ne daugiau kaip 30 proc. paskolos sumos. Detalesnė šio projekto suteikiamų paskolų palūkanų kompensavimo analizė pateikta 3.1.5. skyrelyje, 72 p. **Garantijomis** suteikiamos valstybės pagalbos atveju valstybė prisiima riziką už pagalbos gavėją. Dažniausiai pasitaikančių rūšių garantijos susijusios su paskola ar kitu finansiniu įsipareigojimu, tačiau pagal savo teisinį pagrindą, garantuojamo sandorio pobūdį, trukmę ir kt. garantijos gali būti įvairių rūšių, pavyzdžiui, bendrosios garantijos, t. y. garantijos, suteikiamos pačioms įmonėms, ir garantijos, susijusios su konkrečiu sandoriu, kuris gali būti paskola, akcinio kapitalo investavimas, neribotos garantijos ir riboto dydžio ir (arba) trukmės garantijos, garantijos, akivaizdžiai kylančios iš sutartinio šaltinio (kaip antai oficialių sutarčių, patvirtinimo raštu) arba kito teisinio šaltinio⁸⁹. Jei garantija susijusi su finansiniais įsipareigojimais, jos teisinis pagrindas yra finansinis sandoris (pavyzdžiui, paskolos sutartis) su kredito įstaiga (paskolos davėju), kuri, garantijos gavimo atveju, sumažina savo riziką. Įmonė, gavusi valstybės pagalbą garantijos forma, ne tik turi galimybę susimąžinti įsipareigojimus įkeičiamu turtu, tačiau ir gauti paskolą palankesnėmis sąlygomis, nes paskolos davėjas, vertindamas paskolos gavėjo riziką, palankiai vertina valstybės suteikiamas garantijas. Verslumo skatinimo projektu teikiamoms paskoloms garantijas teikia UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau ir INVEGA). Detalesnė garantijų už VSF paskolas analizė pateikiama 3.1.5. skyrelyje, 70 p.

Maksimalios valstybės pagalbos sumos kriterijus. Analizuojant Reglamentu Nr. 1998/2006 taikomą maksimalią *de minimis* pagalbos sumą, reikėtų konceptualiai nagrinėti ir tiesiogiai susijusius elementus – subsidijos ekvivalento sąvoką, įtraukiant pagalbos priemonių formas, bei trejų fiskalinių metų terminą (9 paveikslas).

---

⁸⁹ Komisijos pranešimas dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo garantijomis suteikiamai valstybės pagalbai (OL C 155, p. 10).

9 pav. **Maksimalios *de minimis* pagalbos apskaičiavimo elementų priklausomumas**

Reglamentu įtvirtinta galimos nereikšmingos pagalbos didžiausia suma, išreikšta subsidijos ekvivalentu, kuri gali būti suteikta per trejus fiskalinius metus. Bendras pagalbos dydis – ne daugiau kaip 200 000 EUR (690 560 Lt) įmonėms, veikiančioms bet kuriame kitame sektoriuje, nei kelių transporto sektoriuje, tuo tarpu pastarajame veikiančioms įmonėms, atsižvelgiant į Europos Komisijos patirtį tiriant valstybės pagalbos transporto sektoriui atvejus kol nebuvo taikoma *de minimis* taisyklė⁹⁰, nustatyta mažesnė riba – 100 000 EUR (345 280 Lt).

Trejų fiskalinių metų laikotarpis nustatomas pagal įmonės atitinkamoje valstybėje narėje pasirinktus fiskalinius metus. Lietuvos finansų teisėje „fiskalinių metų“ sąvoką atitinka mokestinių metų sąvoka⁹¹. Santykinis trejų fiskalinių metų laikotarpis skaičiuojamas kiekvieną kartą individualiai, vertinant per einamuosius metus ir dvejus ankstesnius metus suteiktą *de minimis* pagalbą. Pagalbos teikėjas, vadovaujantis nustatytomis taisyklėmis, prieš suteikdamas *de minimis* pagalbą, privalo patikrinti, ar nebus viršyta maksimali įmonei suteiktos pagalbos suma. *De minimis* pagalba laikoma suteikta nuo to momento, kada įmonė įgyja juridinę teisę į tokią pagalbą (pvz. pasirašoma paskolos sutartis ar išleidžiama garantija).

Pažymėtina, kad jei per einamuosius ir dvejus praėjusius fiskalinius metus įmonei buvo suteikta *de minimis* pagalba, ir, suteikiant naują *de minimis* pagalbą, yra viršijama maksimali galimos pagalbos riba (200 000 EUR ar 100 000 EUR kelių transporto sektoriuje veikiančiai įmonei), nustatyta, kad Reglamentas netaikomas visai naujai suteikiamai pagalbai, net ir mažesnei jos daliai, kuri neviršytų nustatytos ribos, ir paskutinė *de minimis* pagalba negali būti suteikta.

Maksimali galimos *de minimis* pagalbos suma (200 000 EUR bet kuriame sektoriuje ar 100 000 EUR kelių transporto sektoriuje veikiančiai įmonei) išreiškiama subsidijos ekvivalentu,

⁹⁰ EK aiškinamasis memorandumas. (OL 2005 C 144, p. 2).

⁹¹ 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsniu taikymo *de minimis* pagalbai pristatymas. Konkurencijos tarybos parengta medžiaga.

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/invega/teises_aktai/Naujasis_de_minimis_reglamentas_2.pdf. [žiūrėta 2012-09-29].

apskaičiuojamu visoms valstybėms narėms taikomu vienodu skaičiavimo metodu. Nėra svarbi suteikiamos *de minimis* pagalbos forma ar kokiomis priemonėmis ji suteikiama. Taip pat neatsižvelgiama į teikiamos pagalbos šaltinius – iš valstybės ar Bendrijos lėšų yra teikiama pagalba. Apskaičiuojant subsidijos ekvivalentą naudojamos skaičių išraiškos iki mokesčių ar kitų rinkliavų atskaitymo. Jei *de minimis* pagalba teikiama kita nei finansinės subsidijos forma (piniginės lėšos), visais atvejais pagalbos suma turi būti konvertuojama į bendrąjį subsidijos ekvivalentą.

Darbo autorės sudarytoje 4 lentelėje Nr. pateikti esminiai subsidijos ekvivalento apskaičiavimo kriterijai.

4 lentelė. **Subsidijos ekvivalento skaičiavimo kriterijai**

Pagalbos forma	Subsidijos ekvivalento apskaičiavimas
Finansinė subsidija	<i>De minimis</i> pagalbos dydis lygus suteikiamai subsidijai.
Pagalba išmokama dalimis	Vertė diskontuojama suteikimo metu. Naudojamos orientacinės palūkanų normos, kurias reguliariai nustato Komisija.
Paskolos, paskolų palūkanos	Apskaičiuojamas remiantis subsidijos metu rinkoje vyravusių palūkanų normomis, kurios nustatomos pagal orientacines palūkanų normas, patvirtintas Komisijos.
Kapitalo injekcija	Galima <i>de minimis</i> pagalba tik tuomet, kai visa valstybės injekcijos suma yra mažesnė negu nustatyta <i>de minimis</i> riba.
Rizikos kapitalo investicijos	Galima <i>de minimis</i> pagalba tik tuomet, kai pagal susijusių rizikos kapitalo schemą kiekvienai tikslinei įmonei numatomas kapitalas neviršija <i>de minimis</i> ribos.
Garantijos	Garantuota paskolos dalis neviršija 1 500 000 EUR vienai įmonei (kelių transporto sektoriuje veikiančioms įmonėms atitinkamai – 750 000 EUR).
	Subsidijos ekvivalentas lygus 13 proc. nuo garantuojamos sumos.
	Garantija neviršija 80 % pagrindinės paskolos.

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamentą Nr. 1998/2006

Orientacinės palūkanų normos nustatomos vadovaujantis 2008 m. sausio 19 d. Europos Komisijos komunikatu dėl orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodo pakeitimo⁹². Orientacinės ir diskonto normos taikomos kaip rinkos normos pakaitinis rodiklis, kuris taip pat naudojamas įvertinti pagalbos subsidijos ekvivalentui. Siūlomas orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodas pagrįstas taikoma sistema, kuri priimtina visoms valstybėms narėms ir yra lengvai taikoma, bei užtikrina vienodą valstybių narių traktavimą, minimaliai nukrypstant nuo esamos praktikos. Šiuo metodu sukuriama galimybė išvengti apskaičiavimo metodų neapibrėžtumo.

Komisijos patvirtintas orientacinių normų nustatymo metodas susideda iš dviejų elementų:

- bazinės normos, ir
- maržos.

⁹² Komisijos komunikatas dėl orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodo pakeitimo. (OL C 14, p. 6).

Bazinės normos apskaičiavimo pagrindas yra vienerių metų IBOR palūkanų norma⁹³. Marža išreiškiama baziniais punktais ir nustatoma priklausomai nuo įmonės reitingo ir siūlomo įkeisti turto. Atkreiptinas dėmesys, kad įmonės, kurios anksčiau nebuvo paėmę kreditų arba neturi pagal balansą nustatyto reitingo, pavyzdžiui, tam tikroms specialiosios paskirties įmonės arba neseniai įsteigtos įmonės, bazinė norma turėtų būti padidinta ne mažiau kaip 400 bazinių punktų (priklausomai nuo turimo įkeisto turto). Orientacinė norma perskaičiuojama kiekvienais metais remiantis 1 metų IBOR, užfiksuotu praeitų metų rugsėjo, spalio ir lapkričio mėnesiais, ir tokia fiksuota bazinė palūkanų norma pradeda taikyti nuo kitų metų sausio 1 dienos.

Skaičiuojant pagalbos suteikimo metu grynąją vertę, naudojant diskonto normą, naudojama taip pat orientacinė norma. Tuo tikslu taikoma bazinė norma, padidinta 100 bazinių punktų dydžio fiksuota marža.

Orientacinės ir diskonto normos skelbiamos Europos Komisijos tinklapyje http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates.html bei Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje.

De minimis pagalbos teikimas smulkiam ir vidutiniam verslui suformuoja teisinius santykius, kurių esminiai aspektai yra šaltinis – *de minimis* pagalba, bei pagalbos gavėjo – SVV subjekto, požymiai.

Nereikšmingą valstybės pagalbą atskleidžia Europos Komisijos reglamente (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai įtvirtinti kriterijai – taikymo, skaidrumo ir maksimalios sumos. Vadovaujantis *taikymo kriterijumi*, *de minimis* pagalba gali būti teikiama su tam tikrais ribojimais visuose ūkio sektoriuose, išskyrus anglių sektoriuje veikiančioms įmonėms. Ribojimai gauti nereikšmingą valstybės pagalbą taikomi žemės ūkio produktų bei žuvininkystės ir akvakultūros produktų sektoriams, transporto sektoriuje veikiančioms įmonėms, kurios atlieka krovinių vežimo keliais operacijas samdos pagrindais arba už atlygį, ribojimas taikomas krovinių vežimo keliais transporto priemonių įsigijimui. Atsižvelgiant į ribojimus, taikomus veiklai, *de minimis* pagalba negali būti teikiama einamosioms išlaidoms, susijusioms su eksporto veikla, eksportuojamais kiekiais, platinimo tinklo kūrimo finansavimu bei veikla trečiojoje šalyse arba valstybėse narėse. Nereikšminga valstybės pagalba negali pasinaudoti sunkumus patiriančios įmonės.

De minimis valstybės pagalba gali būti teikiama tik tuomet, jei ji *skaidri* – įmanoma tiksliai iš anksto apskaičiuoti ir suteikiamą pagalbą išreikšti subsidijos ekvivalentu, neatliekant rizikos vertinimo. Iš anksto apskaičiuoti galima pagalbą, kuri teikiama subsidijos, kapitalo injekcijos,

---

⁹³ Norma, kurią bankai pinigų rinkoje siūlo kitiems bankams.

rizikos kapitalo investicijos formomis (visos priskirtinos prie tiesioginių pagalbos priemonių), taipogi, paskolos lengvatinėmis palūkanomis, garantijos (netiesioginės priemonės).

Maksimalios nereikšmingos valstybės pagalbos sumos kriterijumi nustatoma vienam pagalbos gavėjui didžiausia galimai suteikti pagalbos išreiškiamos subsidijos ekvivalentu suma, kuri fiksuojama trejų fiskalinių metų laikotarpiui.

2.2. Smulkaus ir vidutinio verslo subjekto – de minimis pagalbos gavėjo, požymių analizė

De minimis pagalbos teikimo pagrindu susiformavusiuose teisiniuose santykiuose antras esminis aspektas – pagalbos gavėjas. Šiame poskyryje analizuojamas SVV subjekto, kaip vieno iš galimų *de minimis* pagalbos gavėjų, statusas, tačiau reikėtų pažymėti, kad Reglamentas Nr. 800/2008 neriboja pagalbos gavėjo dydžio.

Lietuvos teisinėje sistemoje naudojama sąvoka smulkaus ir vidutinio verslo subjekto atitinka labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės sąvokas. ES teisėje apibrėžiama kaip mikroįmonės, mažosios ir vidutinės įmonės⁹⁴.

1998 m. lapkričio 24 d. priimtas Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (nauja įstatymo redakcija įsigaliojo 2008 m. sausio 1 d.)⁹⁵ (toliau ir SVV plėtros įstatymas), įgyvendinantis 2003 m. gegužės 6 d. Komisijos rekomendaciją dėl mikroįmonių, mažų ir vidutinių įmonių sampratos 2003/361/EB⁹⁶, nustato smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų sampratą.

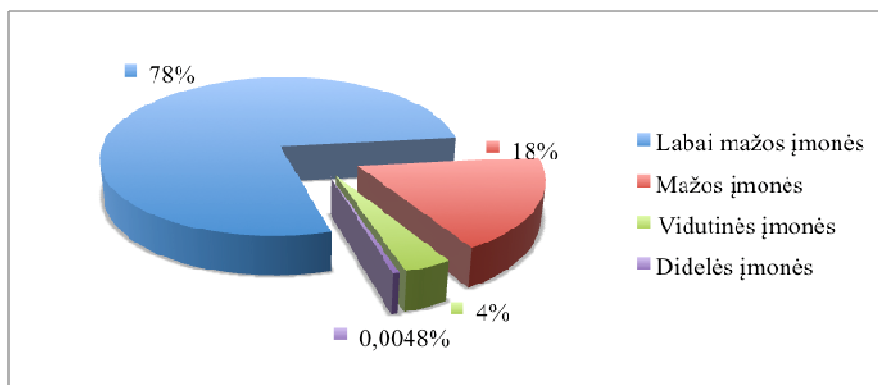
Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai tarp visų Lietuvoje veikiančių įmonių užima didžiąją dalį ūkio subjektų (10 paveikslas). Mažos ir vidutinės įmonės yra svarbus elementas verslo rinkos sistemoje, kadangi sukuriama didžioji darbo vietų, taip išlaikant socialinį stabilumą, gerinant užimtumą bei didinant ekonominę valstybės pažangą. Svarbu tiek palaikyti SVV gyvybingumą, tiek suteikti galimybes verslo plėtrai. SVV subjektai dažnai susiduria su finansavimo trikdžiais, todėl valstybės pagalba gali būti reikšmingas postūmis plėstis.

⁹⁴ Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008 skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant Sutarties 87 ir 88 straipsnius (Bendrasis bendrosios išimties reglamentas) (OL 2008 L 214, p. 3).

⁹⁵ Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2007, Nr. 132-5354.

⁹⁶ Komisijos rekomendacija dėl mikroįmonių, mažų ir vidutinių įmonių sampratos 2003/361/EB (OL 2003 L 124, p. 36).

10 pav. **Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų bei didelių įmonių pasiskirstymas 2012 m. sausio 1 d. duomenimis**

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Smulkaus ir vidutinio verslo subjektas (ūkio subjektas, įmonė), galintis pasinaudoti *de minimis* valstybės pagalba, turi atitikti teisės aktuose įtvirtintus požymius. ES ir Lietuvos teisėje vartojamų sąvokų *įmonė* ir *ūkio subjektas* atitiktis pateikta šio baigiamojo darbo 1.3 poskyryje (žr. 16 p.).

Esminis SVV subjekto požymis – ūkinės veiklos vykdymas. Reglamento Nr. 800/2008 I priede pateiktoje MVĮ apibrėžtyje nustatyta, kad įmonė yra bet kokio teisinio statuso subjektas, užsiimantis ūkine veikla⁹⁷. Ši sąvoka apima tiek savarankiškai dirbančius fizinius asmenis, tiek reguliariai veiklą vykdančias ūkines bendrijas ar asociacijas.

LR Konkurencijos įstatymo ūkio subjekto sąvoka (žr. 1.3 poskyris, 16 p.) išskiria šiuos požymius:

- Teisinė forma,
- Ūkinės veiklos vykdymas ar galėjimas vykdyti veiklą.

Teisinė forma vertinama plačiai, apimant visus fizinius ir juridinius asmenis, vykdančius ūkinę veiklą. **Ūkinė veikla** apibrėžiama kaip bet kokio pobūdžio veikla, susijusi su prekių⁹⁸ pirkimu ar pardavimu, išskiriant fizinio asmens asmeniniams ar namų poreikiams tenkinti įsigyjamas prekes.

LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme išskiriamos dvi sąvokos – įmonė ir verslininkas (11 paveikslas).

⁹⁷ OL 2003 L 124, p. 36. I priedo 1 straipsnis.

⁹⁸ *Prekė – kiekvienas pirkimo ar pardavimo objektas, įskaitant visų rūšių paslaugas, darbus, teises ar vertybinius popierius. Pirkimu ar pardavimu laikomas prekės perleidimas ar įsigijimas pagal pirkimo–pardavimo, tiekimo, rangos sutartis ar kitus sandorius. Prekei prilyginami daiktai (turtas), perduodami pagal nuomos ar panaudos sutartis.*

LR Konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 11 d. Valstybės žinios, 2012, Nr. 42-2041.

Įmonė

- juridinis asmuo, vykdamas ūkinę komercinę veiklą.

Verslininkas

- fizinis asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka verčiasi ūkine komercine veikla (įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą).

11 pav. Ūkio subjekto sąvokos pagal LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą

SVV plėtros įstatymas ūkio subjekto sąvoką sieja su komercine veikla, kuria pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymą siekiama gauti ir (arba) uždirbti pajamų ar kokios kitos ekonominės naudos⁹⁹.

Susisteminius išvardintus požymius, smulkaus ir vidutinio verslo subjektą, valstybės pagalbos gavėją, būtų galima apibūdinti kaip *fizinį ar juridinį asmenį, bet kokia įstatymuose nustatyta teisine forma vykdančią ūkinę komercinę veiklą, susijusią su prekių pirkimu ir pardavimu ar paslaugų teikimu, ir siekiančią gauti ekonominės naudos.*

Smulkaus ir vidutinio verslo subjekto statusas nustatomas pagal kriterijus, kuriais vadovaujantis įmonės skirstomos į labai mažas, mažas ir vidutines. Priskyrimo vertinimo kriterijai yra:

- Darbuotojų skaičius,
- Balansinis turtas,
- Metinės pajamos.

Reglamento Nr. 800/2008 I priede pateikta MVĮ apibrėžtis, pagal kurią įmonių priskyrimas vienai iš kategorijų pateiktas 5 lentelėje.

5 lentelė. Mažų ir vidutinių įmonių nustatymo kriterijai pagal Reglamentą Nr. 800/2008

MVĮ statusas	Darbuotojų skaičius	Metinė apyvarta		Balanso suma
Mikroįmonė	< 10	< 2 mln. EUR	ir/arba	< 2 mln. EUR
Mažoji įmonė	< 50	< 10 mln. EUR	ir/arba	< 10 mln. EUR
Vidutinė įmonė	< 250	< 50 mln. EUR	ir/arba	< 43 mln. EUR

Šaltinis: sudaryta pagal Europos Komisijos reglamento Nr. 800/2008 I priedą

LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas nustato smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto statusą – labai maža įmonė, maža įmonė, vidutinė įmonė ar verslininkas, atitinkantys

⁹⁹ Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 110-3992, 2 straipsnio 40 p.

įstatymo nustatytas sąlygas. Ūkio subjekto priskyrimo atitinkamo dydžio įmonei kriterijai pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė. **Smulkaus ir vidutinio verslo subjekto nustatymo kriterijai pagal LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą**

SVV subjekto statusas	Darbuotojų skaičius	Metinės pajamos		Balansinio turto vertė
		Finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:		
Verslininkas	< 250	< 138 mln. litų	ir/arba	< 93 mln. litų
Labai maža įmonė	< 10	< 7 mln. litų	ir/arba	< 5 mln. litų
Maža įmonė	< 50	< 24 mln. litų	ir/arba	< 17 mln. litų
Vidutinė įmonė	< 250	< 138 mln. litų	ir/arba	< 93 mln. litų

Šaltinis: sudaryta pagal LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą

Pažymėtina, kad 6 lentelėje pateikta savarankiško SVV subjekto duomenys. Jei įmonė turi susijusių¹⁰⁰ ar partnerinių¹⁰¹ įmonių, duomenys teikiami vadovaujantis SVV plėtros įstatyme nustatyta tvarka.

Labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės (toliau ir MVD), teikdamos paraiškas valstybės pagalbos suteikimui, deklaruoja įmonės statusą pildydamos Smulkaus ir vidutinio verslo deklaraciją¹⁰² (toliau ir SVV deklaracija). Lietuvos Respublikos ūkio ministro patvirtinta deklaracijos forma pildoma elektroniniu būdu, deklaruojant 6 lentelėje pateiktus duomenis. Deklaracijos pavyzdys pateiktas 5 priede. Atsižvelgiant į tai, kad įmonės statusas gali keistis priklausomai nuo to, ar įmonė turi susijusių ar partnerinių įmonių, SVV deklaracijoje teikiami ir pastarųjų įmonių duomenys.

Smulkaus ir vidutinio verslo kriterijų analizė pateikia aiškias ribas, kuriomis vadovaujantis įmonės turi galimybę pasinaudoti valstybės pagalba. Verslumo skatinimo projekte gali dalyvauti įmonės, kurios atitinka labai mažų ir mažų įmonių statusą, taip pat ir verslininkai, tačiau jų deklaruotini duomenys turi būti mažesni nei vidutinėms įmonėms taikomi kriterijai.

Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai tarp visų Lietuvoje veikiančių įmonių sudaro daugiau kaip 99 proc. Tai labai svarbus elementas verslo rinkos sistemoje, kadangi užtikrina užimtumą,

¹⁰⁰ **Susijusios įmonės** – įmonės, kurias sieja kuris nors iš šių ryšių:

1) viena įmonė turi daugumą dalyvių balsų kitoje įmonėje;

2) viena įmonė turi teisę skirti ir atšaukti daugumą kitos įmonės valdymo ar priežiūros organo narių ar administracijos pareigūnų;

3) įmonė turi galimybę daryti lemiamą poveikį kitai įmonei dėl sutarčių, sudarytų su šia įmone, arba dėl šios įmonės steigimo dokumentų nuostatų;

4) įmonė, kuri dėl sutarčių, sudarytų su kitos įmonės dalyviais, kontroliuoja daugumą šios įmonės dalyvių balsų;

5) dėl to paties fizinio asmens ar kartu veikiančių fizinių asmenų veiklos susiformavę šios dalies 1–4 punktuose nurodyti įmonių ryšiai, jei šios įmonės verčiasi tokia pačia veikla ar tokios pačios veiklos dalimi toje pačioje atitinkamoje rinkoje ar susijusiose rinkose.

Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas, Žin., 1998, Nr. 109-2993.

¹⁰¹ **Partnerinės įmonės** – įmonės, pagal šį įstatymą nepriskiriamos susijusioms įmonėms ir tiesiogiai ar netiesiogiai (per vieną ar kelias susijusias įmones) turinčios nuo 25 iki 50 procentų kitos įmonės akcijų, pajų ar kitokių dalyvavimą įmonės kapitale žyminčių kapitalo dalių arba tiesiogiai ar netiesiogiai (pagal balsavimo sutartį, balsavimo teisės perleidimo sutartį, igaliojimą ir pan.) turinčios nuo 25 iki 50 procentų visų kitos įmonės dalyvių balsų.

Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2007, Nr. 132-5354.

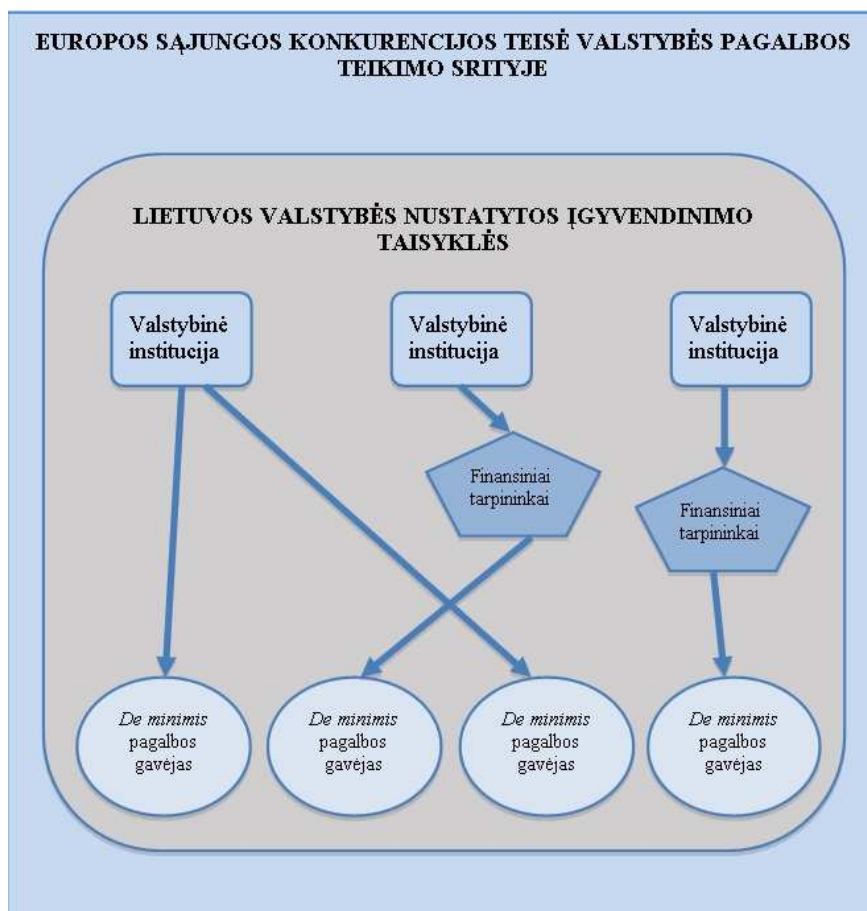
¹⁰² 2008 m. kovo 26 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas Nr. 4-119 Dėl smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto statuso deklaravimo tvarkos aprašo ir smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto statuso deklaracijos formos patvirtinimo. Valstybės žinios. 2008, Nr. 36-1298.

socialinę ir ekonominę pažangą. Pagalbos gavėjo, SVV subjekto, kaip ūkio subjektą apibūdina du požymiai – teisinė forma ir ūkinės veiklos vykdymas ar galėjimas vykdyti veiklą. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektas – tai fizinis ar juridinis asmuo, bet kokia įstatymuose nustatyta teisine forma vykdomas ūkinę komercinę veiklą, susijusią su prekių pirkimu ir pardavimu ar paslaugų teikimu, ir siekiantis gauti ekonominės naudos. SVV subjekto statusas (labai maža, maža ar vidutinė įmonė bei verslininkas) nustatomas pagal LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymą.

Įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“ *de minimis* pagalbos gavėjas yra labai mažos ir mažos įmonės bei verslininkai, kurie atitinka minėtoms įmonėms nustatytus kriterijus.

2.3. *De minimis* pagalbos schemos pagrindu susiformavusių santykių analizė

Nereikšmingos valstybės pagalbos teikimo schemą galima atvaizduoti kaip teisinius santykius, kylančius iš ES konkurencijos teisėje įtvirtintų nuostatų visumos. 12 paveiksle pateikta supaprastinta pagalbos teikimo schema.

12 pav. Valstybės pagalbos teikimo schemos pagrindu susiklostantys santykiai

De minimis pagalba priskiriama prie bendrų išimčių reglamentų ir gali būti teikiama teisės aktuose nustatytas sąlygas atitinkantiems ūkio subjektams.

Atsižvelgiant į pateiktą schemą, galima išskirti šiuos dalyvius:

- Europos Komisija,
- Valstybė narė,
- Valstybinės institucijos,
- Finansiniai tarpininkai,
- *De minimis* pagalbos gavėjai.

Dalyvių teisiniai santykiai kyla iš teisės aktų ar sutarčių pagrindu. Europos Komisija, įgyvendindama Europos Tarybos jai suteiktas teises, 2006 m. gruodžio 15 d. priėmė Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai. Šio Reglamento pagrindu suformuojami tiesioginiai ir netiesioginiai santykiai tarp pagalbos teikėjo ir pagalbos gavėjo, priklausomai nuo pagalbos priemonės rūšies. **Pagalbos teikėjas** – valstybės valdymo ir savivaldybių institucijos, įstaigos ar kiti juridiniai asmenys, teikiantys ar numatantys teikti valstybės pagalbą¹⁰³. **Pagalbos gavėjas** – bet kuris ūkio subjektas, atitinkantis Reglamento nustatytas sąlygas gauti *de minimis* pagalbą.

Tiesioginiai santykiai tarp pagalbos teikėjo ir pagalbos gavėjo susiformuoja valstybinei institucijai priimant teisės aktus, nustatančius tiesioginių pagalbos priemonių naudojimą sąlygas atitinkantiems subjektams. Pavyzdžiui, skiriant *de minimis* valstybės pagalbą darbo vietos įsteigimo išlaidoms finansuoti pagal Vietinių užimtumo iniciatyvų projektą¹⁰⁴, Lietuvos darbo biržos teritoriniai skyriai pagal nustatytas sąlygas suteikia subsidiją tiesiogiai ūkio subjektui.

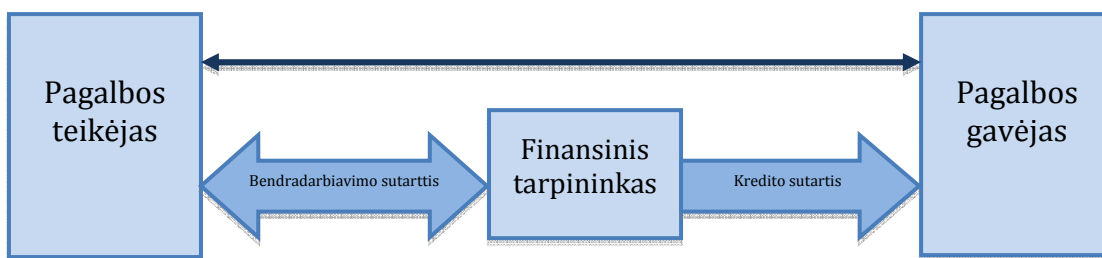
Atsirandančių tiesioginių santykių atveju, valstybė narė, įgyvendindama ES teisės aktus, suteikia *de minimis* pagalbą tiesiogiai per valstybines ar savivaldos institucijas, įstaigas ar kitus juridinius asmenis (toliau ir pagalbos teikėjai). Pagalbos teikėjai perduotų įgaliojimų pagrindu teikia nereikšmingą valstybės pagalbą ūkio subjektams, atitinkantiems Reglamentu Nr. 1998/2006 įtvirtintus kriterijus. Teisinis pagrindas, iš kurio kyla *de minimis* pagalbos suteikimo santykiai, – pasirašyta sutartis tarp pagalbos teikėjo ir pagalbos gavėjo. Sutarties pagrindu pagalbos teikėjas įgyja prievolę suteikti pagalbą, informuoti pagalbos gavėją, kad suteikiama *de minimis* valstybės pagalba, pateikiant nuorodą į Reglamentą Nr. 1998/2006, bei užregistruoti suteiktą valstybės pagalbą, vadovaujantis Konkurencijos tarybos nutarimu Nr. 1S-111 patvirtintomis Suteiktos valstybės pagalbos registravimo taisyklėmis¹⁰⁵. Pagalbos gavėjas įgyja teisę į valstybės pagalbą bei prievolę vykdyti sutartyje nustatytus įsipareigojimus.

Netiesioginių santykių atveju *de minimis* pagalbos teikime veikia ne mažiau kaip trys subjektai – pagalbos teikėjas, finansinis tarpininkas ir pagalbos gavėjas (13 paveikslas).

¹⁰³ 2004 m. rugsėjo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1136 Dėl valstybės pagalbos projektų ekspertizės atlikimo, išvadų ir rekomendacijų teikimo valstybės pagalbos teikėjams, valstybės pagalbos pranešimų ir kitos informacijos, susijusios su valstybės pagalba, pateikimo Europos Komisijai ir kitoms suinteresuotoms institucijoms taisyklių patvirtinimo. Valstybės žinios. 2004, Nr. 137-4987.

¹⁰⁴ Vietinės užimtumo iniciatyvos. Vilniaus teritorinė darbo birža.
http://www.ldb.lt/TDB/Vilnius/Paslaugos/Puslapiai/Vietines_uzimtumo_iniciatyvos.aspx. [žiūrėta 2012-11-10].

¹⁰⁵ 2005 m. rugsėjo 29 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-111 Dėl suteiktos valstybės pagalbos registravimo taisyklių patvirtinimo. Valstybės žinios. 2005, Nr. 118-4301.

13 pav. Netiesioginiai *de minimis* valstybės pagalbos santykiai

Verslumo skatinimo projektu *de minimis* valstybės pagalba teikiama susiformavus netiesioginiams santykiams tarp pagalbos teikėjo ir pagalbos gavėjo. Finansiniai tarpininkai (kredito unijos) paskolų forma teikia finansavimą iš Verslumo skatinimo fondo (VSF) bei nuosavų išteklių (Verslumo skatinimo fondo 90 proc. paskolos sumos sudaro valstybiniai ištekliai, kurių valdytoja paskirta INVEGA, 10 proc. – paskolą suteikiančios kredito unijos lėšos), kuriuos įsisavinęs nustatytas sąlygas atitinkantis ūkio subjektas, gauna *de minimis* pagalbą lengvatinės paskolos, palūkanų kompensavimo, garantijos ir mokesčio už garantiją subsidijos formomis.

Pati *de minimis* valstybės pagalba nustatyta forma ūkio subjektui yra teikiama tiesiogiai iš valstybės išteklių (priemonės „Verslumo skatinimas“ pagalbos teikėjas yra Verslumo skatinimo fondo valdytoja – INVEGA), tačiau, atsižvelgiant į tai, kad tais atvejais, kai teikiamos netiesioginės pagalbos priemonės (pavyzdžiui, garantijos, susijusios su finansiniu įsipareigojimu, palūkanų kompensavimas), pagalbos teikimo procese visuomet atsiras trečiasis subjektas – finansinis tarpininkas. Finansinį tarpininką galima apibrėžti kaip valstybinę ar privačią kredito įstaigą¹⁰⁶, kuri atrinkta vadovaujantis nustatytais kriterijais. Teikiant valstybės pagalbą per finansinį tarpininką, susiformuoja trijų rūšių santykiai tarp:

1. Pagalbos teikėjo ir finansinio tarpininko,
2. Finansinio tarpininko ir pagalbos gavėjo,
3. Pagalbos teikėjo ir pagalbos gavėjo.

Pirmoji santykių grupė susiformuoja bendradarbiavimo sutarties pagrindu, kai pagalbos teikėjas susitaria bendradarbiauti su finansiniu tarpininku, pastarajam teikiant kreditus ūkio subjektams. Bendradarbiavimas gali būti dviejų rūšių – a) finansiniam tarpininkui teikiant kreditus iš savo lėšų arba b) kreditų teikimas iš lėšų, kurias suteikia pagalbos teikėjas. Abiem atvejais kiekvienos iš šalių teisiniai santykiai pagrįsti bendradarbiavimo pagrindu, tačiau antruoju atveju atsiranda papildoma atskaitomybė už perduotų valstybinių išteklių panaudojimą. Verslumo skatinimo projekte suformuoti b) porūšio santykiai – kredito unijų konsorciumui, veikiančiam pagal Jungtinės veiklos sutartį ir atstovaujančiam Lietuvos centrinės kredito unijos, VSF valdytoja

¹⁰⁶ **Kredito įstaiga** – įmonė, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ar kitų gražintinių lėšų priėmimu iš neprofesionaliųjų rinkos dalyvių ir jų skolinimu. 2002 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas, Nr. IX-1068. Žin., 2002, Nr. 91-3891.

INVEGA pagal pasirašytą Finansinio tarpininkavimo paslaugų teikimo sutartį suteikė valstybinių išteklių fondą, kurio lėšos paskolų forma teikiamos labai mažoms ir mažoms įmonėms, atitinkančioms dalyvavimo projekte nustatytas sąlygas. Tačiau reikia pažymėti, kad atsižvelgiant į tai, kad visos kredito unijos – konsorciumo dalyvės, yra atskiri juridiniai asmenys, kiekviena kredito unija sudarė bendradarbiavimo sutartį su INVEGA.

Antroji santykių grupė tarp finansinio tarpininko ir pagalbos gavėjo susiformuoja pasirašius kreditavimo sutartį, kuri yra juridinis faktas *de minimis* valstybės pagalbos atsiradimui. Kiekviena kredito įstaiga nustato bendrąsias ir specialiąsias kreditavimo sutarties sąlygas. Pagal kreditavimo sutartį finansinis tarpininkas įsipareigoja suteikti kreditą ūkio subjektui, kuris, įvykdęs visas reikalaujamas sąlygas, turės galimybę gauti valstybės pagalbą.

Pirmos dvi santykių grupės įtakoja **trečiosios santykių grupės** tarp pagalbos teikėjo ir pagalbos gavėjo atsiradimą. Šiuos santykius būtų galima įvardinti kaip tiesioginius santykius, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad jie kyla iš kitų dviejų santykių grupių, darbo autorė trečiosios grupės santykius priskiria prie netiesioginių. Santykių atsiradimo juridinis faktas skiriasi priklausomai nuo suteikiamos pagalbos priemonės. Jei suteikiamas palūkanų kompensavimas, pagalbos teikėjui ūkio subjektas teikia prašymą kompensuoti pagal kreditavimo sutartį sumokėtas palūkanas (prašymo pavyzdys pateiktas 6 priede). Garantijos suteikimo atveju pagalbos gavėjas su garantija išleidusia įstaiga tiesioginių santykių nesukuria, tačiau, jei yra kompensuojamas mokestis už garantiją, tuomet garantijos suteikimo momentu atsiranda santykiai su mokesčių kompensuojančia įstaiga.

Reikėtų pažymėti, kad netiesioginiuose santykiuose finansinio tarpininko buvimas kai kuriais atvejais praplečia galimybes gauti nereikšmingą valstybės pagalbą, pavyzdžiui, lengvatinių paskolų teikimas per bankų skyrius, tačiau dažnai pagalbos gavėjui atsiranda papildomos išlaidos, susijusios su paskolos administravimu, ko yra išvengiama tiesioginių santykių atveju.

Be tiesioginių ir netiesioginių *de minimis* pagalbos teikimo santykių, pagalbos teikimo momentu taip pat susiformuoja **papildomi santykiai**, kylantys įgyvendinant Reglamentu Nr. 1998/2006 nustatytas stebėsenos ir kontrolės funkcijas. Valstybės narės prievolė yra užtikrinti, kad *de minimis* pagalba būtų teikiama laikantis visų nustatytų taisyklių. Šiuo pagrindu susiformuoja dviejų rūšių santykiai:

1. Pagalbos teikėjo ir valstybėje narėje paskirtos valstybės pagalbą koordinuojančios institucijos,
2. Valstybės narės, atstovaujamos valstybės pagalbą koordinuojančių institucijų, ir Europos Komisijos.

LR Konkurencijos įstatymo pakeitimo įstatymo¹⁰⁷ 45 straipsniu Konkurencijos taryba paskirta koordinuojančia institucija valstybės pagalbos, kuriai taikomos Europos Sąjungos valstybės

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios. 2012, Nr. 42-2041.

pagalbos taisyklės, klausimais. Pagalbos teikėjas, prieš suteikdamas pagalbos gavėjui valstybės pagalbą, patikrina, ar nebus viršyta maksimaliai galimos suteikti *de minimis* pagalbos suma. Taip pat pagalbos gavėjas įpareigotas pateikti nustatytos formos dokumentą apie gautą nereikšmingą valstybės pagalbą per fiskalinius ir praėjusius dvejus fiskalinius metus (pažymos apie paskolos gavėją pavyzdys pateiktas 7 priede). Pagalbos teikėjas, suteikdamas patvirtintą pagalbą, informuoja pagalbos gavėją apie jam suteikiamą *de minimis* pagalbą, pateikdamas nuorodą į Reglamentą Nr. 1998/2006. Siekiant užtikrinti Lietuvoje teikiamos nereikšmingos pagalbos kontrolę, 2005 m. sausio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 35¹⁰⁸ buvo įsteigtas Suteiktos valstybės pagalbos registras (toliau ir Registras), kuris pradėjo veikti nuo 2005 m. spalio 1 d. LR Vyriausybė paskyrė Konkurencijos tarybą tvarkyti Suteiktos valstybės pagalbos registrą. Pagalbos teikėjas, suteikęs *de minimis* pagalbą, per tris darbo dienas nuo šios pagalbos suteikimo datos elektroniniu būdu užregistruoja suteiktą nereikšmingą valstybės pagalbą Registre. Valstybė narė įpareigota kaupti ir registruoti visą informaciją apie suteiktą *de minimis* valstybės pagalbą. LR Konkurencijos tarybai priskirta kaupimo ir registravimo funkcija, užtikrinant dokumentuose pateiktos informacijos tikslumą. Šiuose dokumentuose turi būti pateikti visi duomenys, įrodantys, kad suteikiant nereikšmingą valstybės pagalbą, buvo tenkinamos visos Reglamento Nr. 1998/2006 sąlygos. Duomenys apie suteiktą valstybės pagalbą saugomi 10 metų nuo *de minimis* pagalbos suteikimo momento.

Europos Komisija, nustatydamą valstybės pagalbos teikimo taisykles, taip pat įgyvendina kontrolės funkcijas. Vadovaujantis Reglamento Nr. 1998/2006 3 straipsnio 3 dalimi, Europos Komisija tikrina, ar suteikta *de minimis* pagalba tenkina Reglamentu nustatytas sąlygas, ypačingai bendra pagalbos suma, kuri buvo suteikta bet kuriai įmonei. Komisija kontrolės funkciją vykdo raštu pateikdama prašymą valstybės pagalbą koordinuojančiai institucijai pateikti visą informaciją, susijusią su suteikta nereikšminga pagalba. LR Konkurencijos taryba, vadovaujantis LR Konkurencijos įstatymo pakeitimo įstatymo 45 straipsnio 2 dalimi, prašomą sukauptą informaciją teikia Europos Komisijai.

De minimis pagalbos teikimo pagrindu susiformuoja teisiniai santykiai, kurių dalyviai yra Europos Komisija, valstybė narė, valstybės institucijos, finansiniai tarpininkai ir *de minimis* pagalbos gavėjai. Atsižvelgiant į valstybės pagalbos priemonės rūšį ir priklausomai nuo to, ar pagalbos gavėjas gauna nereikšmingą valstybės pagalbą tiesiogiai iš valstybės institucijų, ar per finansinius tarpininkus, santykiai skirstomi į tiesioginius ir netiesioginius. Įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“, formuojami netiesioginiai santykiai, kai pagalbos teikimas valstybiniais

---

¹⁰⁸ 2005 m. sausio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 35 Dėl suteiktos valstybės pagalbos registro įsteigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo. Žin., 2005, Nr. 9-282.

ištekliais paskolų forma perduotas finansiniams tarpininkams, tačiau faktiškas pagalbos teikėjas yra Verslumo skatinimo fondo valdytoja INVEGA.

Vykdant *de minimis* pagalbos teikimo stebėsenos ir kontrolės funkcijas, susiformuoja papildomi santykiai, kurių dalyviai yra pagalbos teikėjas, valstybės pagalbą koordinuojanti institucija ir Europos Komisija.

Išnagrinėti *de minimis* valstybės pagalbos teikimo pagrindu susiformavę santykiai atskleidė valstybės pagalbos proceso eigą, kuria vadovaujantis trečiame skyriuje pateikta finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ teorinė analizė.

3. FINANSŲ INŽINERIJOS PRIEMONĖS „VERSLUMO SKATINIMAS,, – GALIMYBĖS GAUTI *DE MINIMIS* VALSTYBĖS PAGALBĄ, ANALIZĖ

Verslumo skatinimo projektas (toliau ir Projektas) – nuo 2010 m. Lietuvoje įgyvendinama finansų inžinerijos priemonė „Verslumo skatinimas“, suteikianti smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, atitinkantiems nustatytas sąlygas, galimybę gauti *de minimis* valstybės pagalbą.

Šiame baigiamojo darbo skyriuje, pasitelkiant 2.3. poskyryje išnagrinėtų santykių teorine analize, pateikiamos kylančios problemos, atsirandančios suteikiamos *de minimis* pagalbos pagrindu, įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“.

3.1. I etapas – Verslumo skatinimo fondo įsteigimas

3.1.1. Įsteigimo pagrindas, tikslai

Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų plėtrą riboja finansiniai resursai, tačiau finansų rinka nėra linkusi suteikti kreditus labai mažoms ir mažoms įmonėms, ypač veikiančioms iki kelerių metų laiko. Tuo tikslu sukurta ne viena finansų inžinerijos priemonė¹⁰⁹, suteikianti galimybę tiek naujiems, tiek veikiančioms SVV subjektams dalyvauti ES struktūrinėmis lėšomis finansuojamose programose.

Įgyvendinant Lietuvos nacionalinę bendrąją strategiją¹¹⁰, siekiama mažinti ekonominio lygio atsilikimą nuo ES-15 valstybių vidurkio bei spartaus ūkio augimo, iškeliant prioritetinį ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslą – sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus. Šiuo tikslu nustatomas nenutrūkstamas ūkio augimas bei naujų geresnių darbo vietų sukūrimas, skatinant socialinę sanglaudą.

Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai užima didžiąją dalį Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų (10 Paveikslas, 49 p.), tuo pačiu tai ir jautriausiai reaguojanti į bet kokius rinkos pokyčius ūkio subjektų grupė. Daugelis mažų ir vidutinių įmonių susiduria su finansinių išteklių trūkumu plėsti

¹⁰⁹ Pavyzdžiui, INVEGA administruojamos priemonės: Mažų kreditų administravimas, Atviras kreditų fondas, garantijų fondas ir kt. www.invega.lt.

¹¹⁰ Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti. http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/BJRS_failai/Strategija_2007-03-30.pdf. [žiūrėta 2012-11-11].

veiklą, o ekonominio nuosmukio metu – ir išlaikyti pastovias veiklos apimtis. SVV plėtros įstatymo 6 straipsnyje numatytos valstybės paramos formos¹¹¹:

- 1) *mokesčių lengvatos (jei jos nustatytos įstatymu), rinkliavų lengvatos;*
- 2) *teisės aktų nustatyta tvarka finansinė parama: lengvatinių paskolų teikimas, labai mažų paskolų teikimas, dalinis ar visiškas palūkanų dengimas, garantijų teikimas, kreditų draudimas, rizikos kapitalo investavimas, tam tikrų išlaidų (steigimo, tyrimų, garantijų mokesčių, kreditų draudimo įmokų, sertifikavimo (registravimo), atitikties įvertinimo ir kitų) kompensavimas, subsidijos darbo vietoms kurti;*
- 3) *viešųjų paslaugų verslui teikimas viešojoje įstaigoje „Eksportuojančioji Lietuva,, verslo inkubatoriuose, verslo informacijos centruose, mokslo ir technologijų parkuose ir kituose juridiniuose asmenyse, kurių steigimo dokumentuose nustatytas šių paslaugų teikimas.*

SVV plėtros įstatyme numatytų finansinės paramos formų (2 punktas) įgyvendinimui steigiami finansų inžinerijos instrumentai. Šiuo metu veikia šie finansiniai instrumentai¹¹²:

1. INVEGA fondas (dvi priemonės: Mažų kreditų schema ir Atviras kreditų fondas),
2. JEREMIE kontroliuojantysis fondas (keturios priemonės: Kreditų schema, Rizikos kapitalo fondai, Bendrai investuojantis fondas (verslo angelai), Portfelinės garantijos),
3. Garantijų fondas (viena priemonė: Garantijų fondo finansavimas),
4. Verslumo skatinimo fondas (viena priemonė: Verslumo skatinimas, teikiant mikrokreditus).

Lietuvos nacionalinės bendrosios strategijos prioritetinių kryptių įgyvendinimui LR Vyriausybė 2008 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 789 patvirtino Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priedą¹¹³, kurio pagrindu priemonė „Verslumo skatinimas“ (VP1-1.1-SADM-08-K) įtvirtinta kaip viena iš priemonių strategijoje iškeltų tikslų pasiekimui.

Vyriausybės nutarime Nr. 789 nustatytas priemonės tikslas, remiamos veiklos (14 paveikslas), pareiškėjams keliami reikalavimai, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su kontroliuojančio fondo valdytoju paskirti atsakingomis institucijomis, nustatytas finansavimo planas bei priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai, taip pat įtvirtinti pagrindiniai kriterijai priemonėje dalyvaujantiems SVV subjektams (8 priedas).

¹¹¹ 1998 m. lapkričio 24 d. Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (nauja įstatymo redakcija įsigaliojo 2008 m. sausio 1 d.), Nauja įstatymo redakcija nuo 2008 m. sausio 1 d. Žin., 1998, Nr. 109-2993.

¹¹² Lietuvos teisinės ir finansinės sistemos tinkamumo SVV plėtrai skirtų finansinės inžinerijos priemonių, finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų, steigimui ir įgyvendinimui vertinimas. Galutinė vertinimo ataskaita.
http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/es_strukturiniai_fondai/2007-2013/Vertinimas/FI_Galutine%20vertinimo%20ataskaita.pdf.

¹¹³ 2008 m. liepos 23 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 789 dėl žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priedo patvirtinimo, Žin., 2008, Nr. 95-3722.

Priemonės "Verslumo skatinimas" tikslas

- sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, naudojantis finansų inžinerijos priemonėmis, tuo skatinant verslumą ir savarankišką užimtumą.

Remiamos veiklos:

- kontroliuojančiojo fondo įsteigimas,
- finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimas (paskolų teikimas), derinamas su mokymu ir konsultavimu.

14 pav. Priemonės „Verslumo skatinimas“ tikslas ir remiamos veiklos

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 789

Viešuosiuose informaciniuose šaltiniuose minėta priemonė žinoma kaip Verslumo skatinimo projektas, įgyvendinamas finansų inžinerijos priemone „Verslumo skatinimas“, kuri vykdoma pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 1 uždavinį „Didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių“¹¹⁴. „Verslumo skatinimas“ finansuojamas iš Europos socialinio fondo ir šia priemone teikiama parama atitinka valstybės pagalbos požymius, todėl turi tenkinti visas valstybės pagalbos teikimo procedūras.

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa siekiama pritraukti ir išlaikyti žmones darbo rinkoje, skatinti aktyvesnį mokymąsi visą gyvenimą, plėtoti aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgą ir tobulinti viešąjį administravimą¹¹⁵. „Kokybiško užimtumo ir socialinės aprėpties“ prioritetą įgyvendina LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, skatinant verslumą ir savarankišką užimtumą.

Siekiant sudaryti galimybes užimtumo ir verslumo skatinimui, 2009 m. gruodžio 30 d. LR Finansų ministerija, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) pasirašė finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo ir finansavimo sutartį¹¹⁶ (toliau Trišalė sutartis), kuria buvo įsteigtas Verslumo skatinimo fondas (VSF).

Priemone „Verslumo skatinimas“ siekiama suteikti galimybes pradėti verslą, gaunant pirminį finansavimą, kompleksiškai derinant su verslumo pagrindų mokymu. Pagrindinis tikslas – skatinti verslumą, aktyvinant požiūrį į savarankišką užimtumą konsultacijomis ir mokymu bei teikiant

¹¹⁴ Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). INVEGA.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejejeji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_uduotis_pataisyta.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

¹¹⁵ Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti.

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/BJRS_failai/Strategija_2007-03-30.pdf. [žiūrėta 2012-11-11].

¹¹⁶ Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). INVEGA.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejejeji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_uduotis_pataisyta.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

Sutartis buvo pasirašyta įgyvendinant 2006 m. gruodžio 8 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1828/2006, nustatančio Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo, ir Europos Parlamento bei Tarybos reglamento (EB) Nr. 1080/2006 dėl Europos regioninės plėtros fondo, įgyvendinimo taisyklės (OL 2006 L 371, p. 1), su vėlesniais pakeitimais ir papildymais ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. spalio 24 d. įsakymu Nr. 1K-334 patvirtintomis Finansų inžinerijos priemonių administravimo ir finansavimo taisyklėmis (Žin., 2008, Nr. 125-4765).

finansinę paramą paskolų forma. Verslumo skatinimo projektu teikiama nauda keliomis formomis, kurios analizuojamos 3.1.5. skyrelyje.

Pasirašyta Trišale sutartimi buvo nustatytos finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo ir finansavimo taisyklės, įsteigtas Verslumo skatinimo fondas ir paskirta fondo valdytoja INVEGA. 15 paveiksle pateikta finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ steigėjų schema, kuri sudaryta vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. spalio 24 d. įsakymu Nr. 1K-334 patvirtintų Finansų inžinerijos priemonių administravimo ir finansavimo taisyklių¹¹⁷ IV skyriumi. LR Finansų ministerija yra veiksmų programos vadovaujančioji institucija, atsakinga už priemonės administravimo ir finansavimo reglamentavimą, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atsakinga už ES fondų ir nacionalinio biudžeto lėšų, skiriamų finansų inžinerijos projektams finansuoti, planavimą ir paskyrimą. INVEGAI suteiktos VSF valdytojos funkcijos, kuri viešo konkurso būdu atrinko finansų tarpininką. Finansų inžinerijos priemonės priežiūrai atlikti iš vadovaujančios institucijos, ministerijos bei finansų inžinerijos projekto įgyvendinimo srities ekspertų sudarytas Priežiūros komitetas.

15 pav. Verslumo skatinimo fondą įsteigusios institucijos

Pagal pirminį priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo planą, priemonės įgyvendinimo terminas buvo nustatytas iki 2015 m. gruodžio 31 d., tačiau atsižvelgiant į pasyvų rodiklių įvykdymą, 2012 m. birželio mėnesį terminas pratęstas iki 2018 m. gruodžio 31 d.

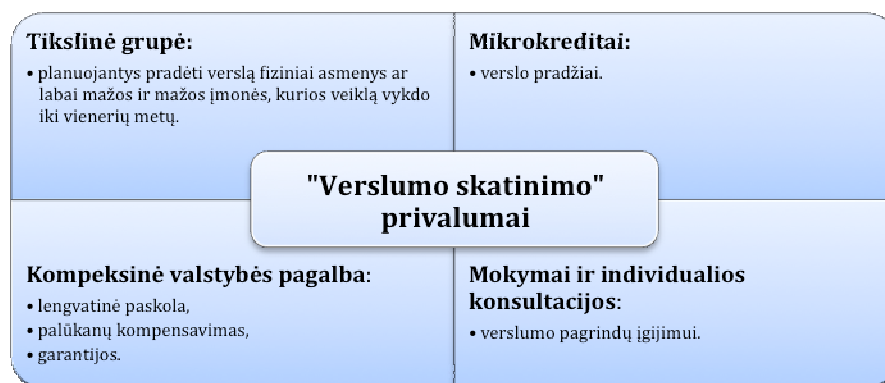
Finansų inžinerijos priemone „Verslumo skatinimas“ įgyvendinama Žmogiškųjų išteklių plėtros programa, kuri orientuota į darbo vietų sukūrimą, plėtimą, kompleksiskai derinant teikiamą paramą su mokymais. Priemonės vykdymo tikslas – suteikti finansinę paramą tam tikra nustatyta forma ir skatinti užimtumą. Finansinės paramos teikimo formas nustato SVV plėtros įstatymas, tuo tarpu užimtumo priemonės įtvirtintos Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatyme¹¹⁸.

¹¹⁷ 2008 m. spalio 24 d. Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas Nr. 1K-334 Dėl finansų inžinerijos priemonių administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo, Valstybės žinios. 2008, Nr. 125-4765.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2009, Nr. 86-3638.

Verslumo skatinimo fondo įsteigimą paskatino didėjantis nedarbas, todėl vienas iš būdų mažinti bedarbių skaičių, buvo suteikti galimybes pasinaudoti valstybės pagalba finansiniais ištekliais (paskolomis – mikrokreditais), kartu teikiant mokymų bei konsultacijų verslo steigimo ir plėtojimo klausimais paslaugas. Atsižvelgiant į tai, kad nedarbo lygis didžiausias tam tikrose socialinėse grupėse, buvo išskirtos prioritėtinės Verslumo skatinimo priemonės grupės – bedarbiai, neįgalieji, jaunimas iki 29 m., vyresni nei 50 m. asmenys (žr. 3.3.1. skyrelį, 81 p.).

Finansų inžinerijos priemonė „Verslumo skatinimas“ išsiskiria iš kitų šiuo metu vykdomų priemonių dėl savo kompleksiskumo. 16 paveiksle pavaizduota Verslumo skatinimo projekto privalumai. Tai vienintelė priemonė, kurios tikslinė grupė – verslą planuojantys pradėti fiziniai asmenys bei labai mažos ir mažos įmonės, kurios veiklą vykdo iki vienerių metų. Būtent šiai tikslinei grupei finansavimo galimybės yra sudėtingiausios, kadangi bankai nefinansuoja steigiamų ar vienerius metus veikiančių įmonių. Tuo tarpu iš VSF teikiami mikrokreditai – prieinama galimybė gauti finansinius išteklius verslo pradžiai. Finansavimas teikiamas lengvatinės paskolos forma. Būsimas verslininkas ar tik pradėjęs vykdyti verslą asmuo turi galimybę įgyti verslumo žinių dalyvaudamas mokymuose bei pasinaudodamas individualiomis konsultacijomis. Finansavimo ir mokymo galimybėmis turi teisę pasinaudoti visi kriterijus atitinkantys verslininkai bei įmonės, tačiau prie šių tiesioginių privalumų prisideda ir gaunamos nereikšmingos valstybės pagalbos nauda. Finansų inžinerijos priemonėje „Verslumo skatinimas“ dalyvaujantys SVV subjektai turi galimybę gauti lengvatinę paskolą, palūkanų kompensavimą, garantiją (detaliau šios priemonės aptariamos 3.1.5. skyrelyje, žr. 72 p.).

16 pav. **Finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ privalumai**

Finansų inžinerijos priemone teikiami mokymai ir konsultacijos yra nemokami ir nėra privalomi, tačiau fiziniai asmenys, siekiantys pradėti savo verslą ar plėtoti jau vykdomą verslą, turi galimybę įgyti verslumo žinių ar pagilinti tam tikras specialias žinias. Asmuo, dalyvavęs mokymuose, neįsipareigoja dalyvauti tolimesniame projekte, teikiant prašymą verslo pradžios

finansavimui. Už mokymų rengimą ir teikimą atsakingas finansų tarpininkas, kuriam nustatyta teikti mokymus/konsultacijas šiomis temomis¹¹⁹:

- Bendrieji mokymai/verslo pagrindai,
- Tiksliniai mokymai (verslo plano rengimas, buhalterinė apskaita, vadyba, verslo teisė, marketingas, personalo vadyba),
- Individualios konsultacijos iki/po paskolos suteikimo.

Vadovaujantis nustatytais mokymo ir konsultacijų sąlygomis, finansinis tarpininkas įsipareigoja teikti „Verslumo pagrindų“ mokymus (8 akad. val.) bei pagal individualius poreikius suteikti šešis grupinius mokymų modulius, kurie organizuojami įvairiuose Lietuvos regionuose¹²⁰ (mokymų aprašymai pateikti 9 priede):

- „Verslo plano rengimas“. Modulio apimtis – 16 akad. val.,
- „Buhalterinės apskaitos tvarkymo ir mokesčių pagrindai“. Modulio apimtis – 16 akad. val.,
- „Verslo ir darbo teisės pagrindai“. Modulio apimtis – 8 akad. val.,
- „Verslo vadybos pagrindai“. Modulio apimtis – 8 akad. val.,
- „Marketingo pagrindai“. Modulio apimtis – 8 akad. val.,
- „Personalo vadyba versle“. Modulio apimtis – 8 akad. val.

Paruošti mokymų ir konsultacijų moduliai atitinka „Verslumo skatinimo“ priemonės tikslus ir suteikia pirmines žinias pradedantiesiems verslininkams.

3.1.2. VSF nustatyto plano rodikliai

2008 m. liepos 23 d. LR Vyriausybės nutarime Nr. 789 nustatyti priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo stebėsenos rodikliai bei finansavimo planas¹²¹.

7 lentelė. Priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo stebėsenos rodikliai

Rodiklio tipas	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	Kiekybinė išraiška laikotarpio pabaigoje (2015 metais)	Rodiklio paskirtis
Rezultato	sukurta naujų darbo vietų	skaičius	1000	veiksmų programos rodiklis
	sėkmingai baigusieji mokymą (įgyti mokymo kursų baigimo pažymėjimai)	skaičius	4500	veiksmų programos rodiklis

7 lentelės tęsinys kitame puslapyje

¹¹⁹ Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). INVEGA.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejieji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_udootis_pataisyta.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

¹²⁰ Verslumo skatinimo projektas. Lietuvos centrinė kredito unija.

<http://lku.lt/projektas-verslumo-skatinimas/apie-projekta/>. [žiūrėta 2012-11-12].

¹²¹ 2008 m. liepos 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 789 dėl žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priedo patvirtinimo, Valstybės žinios. 2008, Nr. 95-3722.

Rodiklio tipas	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	Kiekybinė išraiška laikotarpio pabaigoje (2015 metais)	Rodiklio paskirtis
Produkto	asmenys / įmonės, pasinaudoję finansų inžinerijos priemone	skaičius	1200	veiksmų programos rodiklis
	mokyme dalyvavę asmenys	skaičius	5000	veiksmų programos rodiklis

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 789

Priemone siekiama, kad mokymuose dalyvautų kaip užsiregistravę atvykusiais 5 000 (*penki tūkstančiai*) asmenų, ir 1 200 (*vienas tūkstantis du šimtai*) fizinių asmenų ar įmonių būtų gavę VSF paskolas. Pasiekto rezultato rodikliais sėkmingai baigusiu mokymus ir įgijusių kvalifikacijos ar neformalaus mokymo kursų baigimo pažymėjimus turi būti 4 500 (*keturi tūkstančiai penki šimtai*) asmenų. Paskolos gavėjų rezultatai – sukurta 1 000 (*vienas tūkstantis*) naujų darbo vietų, kurios bus skaičiuojamos kaip skirtumas tarp darbo vietų skaičiaus praėjus dvejiems metams nuo paskolos sutarties sudarymo datos ir darbo vietų skaičiaus iki sutarties sudarymo dienos¹²².

Finansų inžinerijos priemonės projekto įgyvendinimui skirta iki 50 000 000 Lt (*penkiasdešimt milijonų litų*) ES fondų lėšų, kurios gali būti skiriamos kontroliuojančiojo fondo įsteigimui ir finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimui (paskolų teikimui), derinant su mokymu ir konsultavimu. Pagal finansinio tarpininko pasiūlytą pirkimo projekto kainą¹²³, Verslumo skatinimo fondo lėšos, skirtos skolinimui pagalbos gavėjams, sudaro 42 000 000 Lt (*keturiasdešimt du milijonai litų*), likusi suma skiriama valdymo mokesčio išlaidoms, į kurias įeina ir mokymui skirtos išlaidos. Detali VS fondo lėšų panaudojimo analizė pateikta 8 lentelėje.

8 lentelė. Verslumo skatinimo fondo lėšų pasiskirstymas ir kriterijai suteikiamoms paskoloms

VSF lėšos			
50 000 000 Lt	Visos fondo lėšos turi būti išskolintos iki 2013 m. gruodžio 31 d. *		
	Visos skolinimui skirtos lėšos turi būti grąžintos į VSF iki 2015 m. gruodžio 31 d. **		
Lėšų panaudojimo sąlygos:			
42 000 000 Lt:		8 000 000 Lt:	
Paskolos forma	investicijoms ar apyvartinėms lėšoms su konkrečiu grąžinimo grafiku.	Administraciniai kaštai	– kuriuos patiria finansinis tarpininkas, suteikiantis paskolas.
Paskolos paskirtis	naujo verslo pradžia ar esamo plėtrai.	Mokymo kaštai	– perkamos mokymo paslaugos.
Paskolos dydis	iki 86 000 Lt.		
Palūkanų norma	(2 proc. ≤ 3 mėn. vid. VILIBOR + 0,1 proc. ≤ 6 proc.) + finansinio tarpininko marža.		

* paskolų suteikimo terminas pagal pirminį planą.

** paskolų grąžinimo terminas pagal pirminį planą.

¹²² Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). INVEGA.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejeji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_udootis_pataisyta.pdf. [Žiūrėta 2012-11-10].

¹²³Ten pat.

Verslumo skatinimo fondo lėšos, skirtos pagalbos gavėjams, teikiamos lengvatinių paskolų forma. Paskolos gavėjas turi tenkinti nustatytus kriterijus (žr. 3.3.1. skyrelį, 81 p.). Paskolos teikiamos investiciniams įsigijimams finansuoti ir/arba apyvartinėms lėšoms papildyti, tačiau nustatyta pagrindinė sąlyga – paskolos skirtos naujam verslui pradėti ar iki vienerių metų veikiančios įmonės veiklai plėtoti, didinant jos konkurencingumą, veiklos efektyvumą, ir paskola negali būti skirta esamiems paskolų gavėjų išipareigojimams finansų įstaigoms refinansuoti. Maksimali galima paskolos suma yra 86 000 Lt (*aštuoniasdešimt šeši tūkstančiai litų*), kuri teikiama tik nacionaline valiuta. Kintama metinė palūkanų norma susieta su 3 mėn. vidutine VILIBOR norma, kuri nustatoma paskolos sutarties pasirašymo dieną ir peržiūrima kartą į ketvirtį. Tačiau kintama normos dalis negali būti mažesnė kaip 2 proc. ir ne didesnė kaip 6 proc. Finansinio tarpininko marža negali būti didesnė kaip 4 proc. Verslumo skatinimo priemonės finansiniai tarpininkai taiko 3,49 proc. maržą. Nuo projekto vykdymo pradžios paskolos teikiamos, taikant minimalią palūkanų normą – 5,49 proc. Paskolos suteikimo terminas nėra ribojamas, tačiau kiekvienas finansų tarpininkas jį nustato vadovaudamasis vidiniais dokumentais bei įvertinęs paskolos gavėjo riziką. Verslumo skatinimo fondo paskoloms nėra taikomas reikalavimas iš paskolos lėšų finansuojamame projekte dalyvauti nuosavomis lėšomis. Atkreiptinas dėmesys, kad yra ribojimas galimų gauti paskolų skaičiui – per visą priemonės laikotarpį vienam SVV subjektui gali būti suteikta ne daugiau kaip viena VSF paskola.

Reikėtų paminėti, kad atsižvelgiant į tai, kad yra pasiekti „Verslumo skatinimo“ priemonės mokymo rezultato rodikliai, šiuo metu grupiniai mokymai pagal modulius nėra teikiami, tačiau individualias konsultacijas dalyvaujantys priemonėje turi galimybę gauti.

3.1.3. VSF *de minimis* pagalbos teikimo schema

Finansų inžinerijos priemone „Verslumo skatinimas“ valstybės pagalba teikiama vadovaujantis 2010 m. kovo 18 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-110 patvirtinta verslumo skatinimo fondo valstybės pagalbos teikimo schema¹²⁴, išdėstyta nauja redakcija 2012 m. gegužės 18 d. įsakymu Nr. A1-249. Verslumo skatinimo fondo valstybės pagalbos teikimo schema (toliau ir VSF valstybės pagalbos schema) nustato esmines pagalbos teikimo sąlygas.

VSF valstybės pagalbos schema įtvirtinta nuostata, kad finansų inžinerijos priemone „Verslumo skatinimas“ teikiama *de minimis* valstybės pagalba. Atsižvelgiant į tai, valstybės

¹²⁴ 2010 m. kovo 18 d. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-110 Dėl verslumo skatinimo fondo valstybės pagalbos teikimo schemos patvirtinimo. Valstybės žinios. 2010, Nr. 33-1594.

pagalba, teikiama įgyvendinant šią finansų inžinerijos priemonę, **turi tenkinti visas *de minimis* pagalbai nustatytas sąlygas**. Bendros *de minimis* pagalbai taikomos sąlygos buvo aptartos 2.1. poskyryje, šiame skyrelyje analizuojami konkretūs priemonei „Verslumo skatinimas“ taikomi kriterijai.

VSF valstybės pagalbos schemos galiojimo trukmė siejama su Reglamento Nr. 1998/2006 galiojimo terminu ir valstybės pagalba gali būti teikiama iki 2013 m. gruodžio 31 d., tačiau nustatyta, kad pasibaigus šio Reglamento galiojimo laikui, *de minimis* pagalba, atitinkanti Reglamento nuostatas, gali būti toliau įgyvendinama per šešių mėnesių laikotarpį, t. y. iki 2014 m. birželio 30 d.

De minimis valstybės pagalba pagal VSF valstybės pagalbos schemą teikiama smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams, kurie tenkina nustatytus kriterijus (9 lentelė).

9 lentelė. **Verslumo skatinimo fondo valstybės pagalbos teikimo schema nustatyti *de minimis* valstybės pagalbos gavėjo kriterijai**

VSF valstybės pagalbos gavėjas			
Pagalba teikiama tik tiems paskolų gavėjams, kurių pagrindinė veiklos vykdymo vieta yra Lietuvos Respublika			
Registruoti ir veikiančys ne ilgiau kaip vienerius metus			Socialinės įmonės, plėtojančios verslą
labai mažos įmonės	mažos įmonės	fiziniai asmenys, besiverčiantys individualia veikla arba dirbantys pagal verslo liudijimą	

Nereikšmingą valstybės pagalbą gali gauti SVV subjektai, kurių vykdoma ūkinė veikla tenkina Reglamento Nr. 1998/2006 taikymo sritį, taip pat veiklos vykdymo vieta nustatyta Lietuvos Respublika, t. y. įmonė turi būti įsteigta ar fizinis asmuo įregistravęs veiklą Lietuvoje. *De minimis* pagalba pagal VSF valstybės pagalbos schemą gali būti teikiama tik labai mažoms ir mažoms įmonėms bei veiklą vykdančioms fiziniams asmenims, kurie įgiję šį statusą ne anksčiau kaip vieneri metai iki prašymo, susijusio su pagalbos gavimu, teikimo dienos. Šis kriterijus nėra taikomas socialinėms įmonėms, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatyme¹²⁵, kurios siekia plėsti verslą. Tačiau pastarosioms įmonėms taip pat taikomas reikalavimas dėl labai mažos ar mažos įmonės statuso.

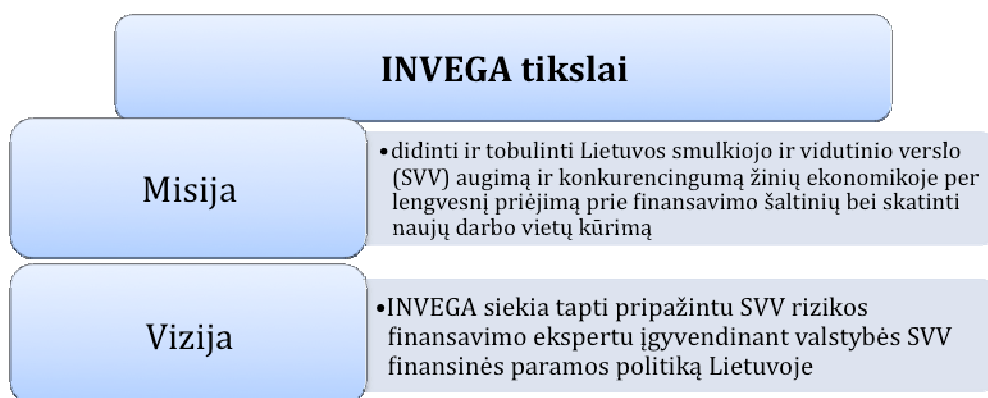
¹²⁵ Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2011, Nr. 155-7352.

3.1.4. INVEGA – VSF valdytoja ir *de minimis* pagalbos teikėja

Verslumo skatinimo projekte INVEGA atlieka ne tik fondo valdytojos funkcijas. Atsižvelgiant į jai LR Vyriausybės pavestas funkcijas, INVEGA yra ir pagalbos teikėja, todėl svarbu atlikti detalesnę UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ analizę.

LR Ūkio ministerija, vadovaudamasi 2001 m. liepos 11 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 887 dėl smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros¹²⁶, įsteigė UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, taip pat ministerija atsakinga už bendrovės priežiūrą.

INVEGA yra valstybinė finansų įstaiga, kurios vienintelė akcininkė yra valstybė ir akcijų valdytoja – LR Ūkio ministerija. INVEGA įstatai¹²⁷ nustato veiklos tikslus: teikti finansines paslaugas, įgyvendinti bei administruoti finansines ir kitokio pobūdžio paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui priemones (17 paveikslas).

17 pav. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ tikslai

INVEGA, įgyvendindama iškeltus tikslus, vykdo Vyriausybės nutarimu Nr. 887 nustatytas funkcijas (10 lentelė). Funkcijos, susijusios su Verslumo skatinimo projekto įgyvendinimu, pažymėtos kita spalva.

10 lentelė. INVEGA funkcijos

INVEGA funkcijos:	
• teikia garantijas:	kuriomis kredito įstaigoms užtikrinamas SVV subjektams suteiktų paskolų dalies grąžinimas,
	kuriomis finansinės nuomos (lizingo) bendrovėms užtikrinamas naujos gamybinės įrangos ir (arba) įrenginių finansinės nuomos (lizingo) sutartyse nustatytos kainos dalies sumokėjimas,
	daugiabučių namų savininkų bendrijoms ir (ar) daugiabučių namų butų ir kitų patalpų savininkams, įgyvendinantiems daugiabučių namų modernizavimo projektus, suteiktų paskolų daugiabučiams namams modernizuoti dalies grąžinimas,
• administruoja:	lengvatinių paskolų smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams teikimą,
	dalinį palūkanų kompensavimą smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams,

10 lentelės tęsinys kitame puslapyje

¹²⁶ 2001 m. liepos 11 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 887 dėl smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros. Valstybės žinios. 2001, Nr. 62-2272.

¹²⁷ UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ įstatai.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Veiklos_dokumentai/INVEGOS_istatai20120118.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

INVEGA funkcijos:	
• įgyvendina:	finansinės inžinerijos priemonės,
	kitas verslo subjektų skatinimo ir finansinės paramos priemonės,
	• investuoja rizikos kapitalą į smulkiojo ir vidutinio verslo subjektus ir (arba) valstybės turtą į kolektyvinio investavimo subjektus, administruoja šias investicijas,
	• vykdo teisės aktais nustatytas funkcijas Europos Sąjungos struktūrinės paramos naudojimo srityje,
	• apskaito finansinius srautus, susijusius su aukščiau išvardinta veikla, atskirai kiekvienai veikla,
	• atlieka kitas teisės aktuose numatytas funkcijas.

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 887

INVEGA, vykdydama jai nustatytas funkcijas, įvairiomis formomis teikia paramą smulkiam ir vidutiniam verslui. Įstaiga, įgyvendindama tikslus, teikia finansines paslaugas, įgyvendina bei administruoja finansines bei kitokio pobūdžio paramos priemones.

Pagrindinės INVEGA veiklos kryptys¹²⁸:

- Garantijų teikimas,
- Labai mažų paskolų, mažų paskolų, kitų paskolų teikimo administravimas,
- Rizikos kapitalo investavimas,
- Paskolų palūkanų dalinio dengimo administravimas,
- Įgyvendinančiosios institucijos funkcijų Europos Sąjungos struktūrinės paramos naudojimo srityje atlikimas,
- Valstybės turto investavimas į kolektyvinio investavimo subjektus, šių investicijų administravimas,
- Finansinės inžinerijos priemonių įgyvendinimas,
- Verslo subjektų skatinimo ir finansinės paramos priemonių įgyvendinimas,
- Kontroliuojančiųjų fondų valdymas,
- Kitų teisės aktais deleguotų funkcijų įgyvendinimas.

Šiuo metu INVEGA teikiamos paslaugos išdėstytos 11 lentelėje¹²⁹. Išvardintos paslaugos gali būti teikiamos kompleksiskai, pavyzdžiui, SVV subjektas gali gauti garantiją ir kartu palūkanų kompensavimą, jei atitinka nustatytas sąlygas, tačiau atsižvelgiant į tai, kad visos paslaugos, išskyrus garantijas dėl eksporto kreditų draudimo, yra *de minimis* valstybės pagalba, bendra gaunama pagalba negali viršyti nustatytos ribos.

11 lentelė. **INVEGA teikiamos paslaugos**

Paslauga	Priemonė	Fondas
Garantijų teikimas		Garantijų fondas
Dalinis palūkanų kompensavimas		LR Ūkio ministerijos skirtos ES struktūrinių fondų lėšos

11 lentelės tęsinys kitame puslapyje

¹²⁸ UAB "Investicijų ir verslo garantijos" veiklos kryptys.

<http://www.invega.lt/lt/veikla/veiklos-sritys.htm>. [žiūrėta 2012-11-10].

¹²⁹ UAB "Investicijų ir verslo garantijos". <http://www.invega.lt/>. [žiūrėta 2012-11-10].

Paslauga	Priemonė	Fondas
Lengvatinės paskolos	Mažų kreditų administravimas	INVEGOS fondas (ES struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto lėšos)
	Atviro kreditų fondo priemonė	INVEGOS fondas
	Verslumo skatinimo priemonė	Verslumo skatinimo fondas
Rizikos kapitalo investicijos (<i>iki 2012 m. spalio 31 d. vyko kvietimas dalyvauti finansinio tarpininko atrankoje</i>)	„Inovacijų plėtra„	INVEGOS fondas
Garantijos dėl eksporto kreditų draudimo		LR Ūkio ministerijos skirtos nacionalinio biudžeto lėšos

INVEGA teikiamos paslaugos didžia dalimi prisideda prie smulkaus ir vidutinio verslo plėtros, kadangi SVV subjektai, galintys gauti nereikšmingą valstybės pagalbą, turi galimybę pasinaudoti palankesnėmis finansavimo sąlygomis. Didžioji dalis paslaugų teikiama per finansinius tarpininkus, kuriems finansavimo sutartimis pavesta skolinti lėšas SVV subjektams.

Verslumo skatinimo projekte INVEGA yra įsteigto VSF valdytoja, taip pat teikia valstybės pagalbą, naudodama garantijų teikimo bei palūkanų kompensavimo priemones, aptariamą kitame skyrelyje.

3.1.5. *De minimis* pagalbos priemonių analizė

Pagalbos gavėjas, SVV subjektas, dalyvaujantis Verslumo skatinimo projekte, turi teisę gauti kompleksinę valstybės pagalbą, kurią sudaro:

- Lengvatinė paskola,
- Garantija,
- Dalinis palūkanų kompensavimas,
- Mokesčio už garantiją subsidija.

Pagalbos gavėjas, atitinkantis nustatytus reikalavimus, aukščiau išdėstytas priemones gauna kaip *de minimis* valstybės pagalbą. Pagalbos teikimui paskolos forma nustatoma lengvatinės paskolos sąvoka, kadangi mikrokreditai teikiami tikslinei grupei mažesnėmis palūkanų normomis nei šiuo metu vyrauja rinkoje. Be to, paskolos gavėjas gauna tiesioginę bei netiesioginę naudą iš kitų, su paskolos gavimu susijusių, pagalbos priemonių, kurių teikimui svarbiausias aspektas yra SVV subjekto statusas. Tam kad būtų galima suteikti nustatytos formos pagalbą, pagalbos gavėjas privalo pateikti Smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto statuso deklaraciją (5 priedas).

Lengvatinės paskolos teikiamos iki 86 000 Lt (*aštuoniasdešimt šešių tūkstančių litų*) konkurencingomis ir žemesnėmis nei rinkos palūkanomis, kurios yra kintamos ir siejamos su

VILIBOR norma¹³⁰. Palūkanų norma yra trijų mėnesių vidutinė VILIBOR norma, pridedamas 0,1 proc. koeficientas, ir ši suma negali būti mažesnė kaip 2 proc. ir ne didesnė nei 6 proc., taip pat pridedama finansinio tarpininko marža 3,49 proc. Metinė palūkanų norma gali svyruoti nuo 5,49 proc. iki 9,49 proc. Nuo Verslumo skatinimo projekto pradžios 2010 m. rugpjūčio mėn. visos lengvatinės paskolos suteikiamos, taikant minimalią 5,49 proc. metinę palūkanų normą. Lengvatine paskola gaunama *de minimis* pagalba skaičiuojama kaip skirtumas tarp Europos Komisijos nustatytos orientacinės palūkanų normos, kuri apskaičiuojama pagal Europos Komisijos komunikatą dėl orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodo¹³¹, su 400 bazinių punktų premija, ir konkrečios paskolos palūkanų normos. Nepiniginė valstybės pagalba išreiškiama subsidijos ekvivalentu litais.

Kiti lengvatinės paskolos požymiai – garantijos suteikimas naujai steigiamam verslui bei palūkanų kompensavimas, aptarti tolimesnėse pastraipose. Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad paskolos gavėjui, gavusiam paskolą iš VSF, nėra keliamas reikalavimas projekte dalyvauti nuosavomis lėšomis. Tačiau atsižvelgiant į finansinio tarpininko (kredito unijos) veiklos pobūdį, verslininkas ar įmonė tam tikrą lėšų dalį (papildomas pajus) privalo išaldyti nustatytam laikotarpiui, kas sunkina SVV subjektų aktyvų dalyvavimą priemonėje „Verslumo skatinimas“. Tai pažymėjo ir didžioji dalis Verslumo skatinimo projekte dalyvaujančių įmonių bei verslininkų. Šis apsunkinimas analizuojamas 3.3.2 skyrelyje.

Garantija. Paskolos gavėjas, SVV subjektas, pageidaujantis gauti paskolą, tačiau neturintis pakankamos užtikrinimo priemonės, turi teisę kreiptis į INVEGA garantijos. Iš tiesų, į INVEGA pagal nustatytą tvarką kreipiasi ne pats paskolos gavėjas, bet kredito įstaiga teikdama prašymą, kurį pasirašo ir paskolos gavėjas (10 priedas). Tiek teisės aktuose, tiek institucijų pateikiamoje informacijoje akcentuojama, kad INVEGA garantija yra kredito įstaigos ir paskolos gavėjo derybų klausimas, tačiau reikėtų pažymėti, kad ir viena, ir kita šalis yra suinteresuotos iš savo pusės INVEGA garantijos gavimu, kadangi kredito įstaiga sumažina suteikiamos paskolos riziką, o paskolos gavėjas turi galimybę gauti paskolą palankesnėmis sąlygomis, pateikti mažiau užtikrinimo priemonių bei gauti palūkanų kompensavimą (žr. „Dalinis palūkanų kompensavimas“, 72 p.). Didesnės tiesioginės naudos iš garantijos suteikimo gauna paskolos gavėjas, tačiau jis taip pat moka nustatytą mokestį už garantiją (žr. „Mokesčio už garantiją subsidija“, 72 p.).

INVEGA teikia garantijas, įskaitant ir garantijas už paskolas, suteiktas įgyvendinant „Verslumo skatinimo“ priemonę, vadovaudamasi Smulkiojo ir vidutinio verslo paskolų garantijų teikimo nuostatais, patvirtintais 2007 m. lapkričio 29 d. LR Ūkio ministro įsakymu Nr. 4-501¹³² (su

¹³⁰ VILIBOR norma nustatoma vadovaujantis Lietuvos banko skelbiama statistika, pateikiama Lietuvos banko internetiniame tinklapyje <http://www.lb.lt/statistics/statbrowser.aspx?group=7222&orient=horz>. [žiūrėta 2012-11-18].

¹³¹ Komisijos komunikatas dėl orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodo pakeitimo. (OL C 14, p. 6).

¹³² 2007 m. lapkričio 29 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas Nr. 4-501 Dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. spalio 29 d. įsakymo Nr. 322 Dėl Smulkaus ir vidutinio verslo paskolų garantijų teikimo, Smulkaus ir vidutinio verslo mikrokreditavimo, Smulkaus ir vidutinio

vėlesniais pakeitimais). Garantijos teikiamos kredito įstaigoms, pasirašiusiems bendradarbiavimo sutartis su INVEGA. Garantijos teikiamos už paskolas, kurių lėšos skirtos materialių investicijų (ilgalaikiam turtui pirkti, statyti, remontuoti ar rekonstruoti), nematerialių investicijų (technologijoms įsigyjant patentus, licencijas ar kitas nepatentuotinas technines žinias) finansavimui bei apyvartinių lėšų, reikalingų paskolos gavėjo plėtrai, papildymui. Kreditorius, teikdamas prašymą garantijos suteikimui, turi pateikti su verslo projektu susijusius dokumentus. Suteikiant garantiją, INVEGA, analizuodama pateiktą verslo projektą, vertina paskolos lėšų poreikio pagrindimą, veiklos prognozes ir jų pagrįstumą, paskolos gavėjo turimus ir būsimus įsipareigojimus finansinėms institucijoms bei kitus esminius projekto rodiklius¹³³. Garantija teikiama su sąlyga, kad finansuojamas projektas, kuriam teikiama paskola, yra INVEGA pripažįstamas finansiniu požiūriu pagrįstu (atsiperkančiu) ir kredituotinu¹³⁴. Garantijos maksimalus limitas yra 80 proc. paskolos sumos, tačiau atsižvelgiant į garantijos poreikį, galima gauti ir mažesnę garantiją (minimaliai garantuojama 30 proc. paskolos sumos). Teikiant prašymą didžiausiai galimai paskolos sumai (86 000 Lt) ir pageidaujant gauti maksimaliai galimą garantiją, INVEGA garantijos dydis bus 68 800 Lt (*šešiasdešimt aštuoni tūkstančiai aštuoni šimtai litų*). SVV subjektui, gavusiam INVEGA garantiją, yra suteikiama *de minimis* valstybės pagalba, išreiškiama subsidijos ekvivalentu, kuris nustatomas pinigine išraiška, apskaičiuojant 13 proc. nuo garantuojamos paskolos dalies. Pavyzdžiui, labai mažai įmonei, teikiančiai prašymą maksimaliai (86 000 Lt) lengvatinei paskolai iš VSF gauti, ir pageidaujančiai, kad INVEGA suteiktų 80 proc. garantiją, valstybės pagalba bus lygi 8 944 Lt (*aštuoni tūkstančiai devyni šimtai keturiasdešimt keturi litai*). Skaičiavimo metodas pateiktas 12 lentelėje (žr. 74 p.).

INVEGA garantija palanki ir prieinama valstybės pagalba SVV subjektams, ypač naujoms labai mažoms ir mažoms įmonėms bei veiklą pradėjusiems verslininkams, kadangi paskolos gavėjas, neturėdamas kreditoriui pasiūlyti pakankamai turto užtikrinti prievolės vykdymą, turi galimybę susimąžinti įsipareigojimus. Visi be išimties SVV subjektai, dalyvaujantys priemonėje „Verslumo skatinimas“, turi teisę gauti INVEGA garantiją, tačiau INVEGA ne visiems projektams suteikia garantiją. Vadovaujantis Lietuvos centrinės kredito unijos pateiktais statistiniais duomenimis, 2012 m. lapkričio 1 d. INVEGA buvo suteikusi 219 garantijų (65 proc. nuo išduotų paskolų). Pagalbos gavėjai, pasinaudoję INVEGA suteikiama garantija, teigiamai vertina garantijos privalumus (73 proc. labai teigiamai, 23 proc. vidutiniškai), tačiau didžioji jų dalis (64 proc.) neigiamai atsiliepia apie garantijos teikimo proceso trukmę.

---

verslo rizikos kapitalo investavimo ir Dalinio paskolų palūkanų dengimo smulkaus ir vidutinio verslo subjektams administravimo veiklos nuostatų patvirtinimo pakeitimo. Valstybės žinios. 2007, Nr. 126-5144.

¹³³ UAB “Investicijų ir verslo garantijos”.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Garantijos/Papildomos_slygos_teikiant_INVEGA_garantijas_2011_09_22.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

¹³⁴ 2007 m. lapkričio 29 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas Nr. 4-501. Valstybės žinios. 2007, Nr. 126-5144.

Mokesčio už garantiją subsidija. INVEGA garantijos suteikimas apmokestinamas. Garantijos gavėjas (SVV subjektas, gavęs VSF paskolą) turi sumokėti nustatyto dydžio mokestį, kuris priklauso nuo prašomos garantijos sumos, t. y. garantuojamos paskolos dalies. Garantijos atlyginimas skaičiuojamas ir sumokamas už visą pirminį garantijos galiojimo laikotarpį (kol pagal paskolos gražinimo grafiką bus gražinta INVEGOS garantuota paskolos dalis). Garantijos mokesčio dydis taip pat priklauso nuo SVV subjekto veikimo amžiaus. Paskolos gavėjams, kurie atitinka priemonės „Verslumo skatinimas“ nustatytus kriterijus, taikomas 4 proc. mokesčio dydis nuo garantijos sumos. Mokestis yra vienkartinis ir, paskolos gavėjui gražinus paskolą anksčiau laiko, nėra perskaičiuojamas ar gražinamas¹³⁵.

Atsižvelgiant į tai, kad valstybė šiuo metu skatina ir remia įmones ir verslininkus, imančius paskolas su INVEGOS garantija, mokestis už garantijos suteikimą yra subsidijuojamas iš LR Ūkio ministerijos lėšų, vadovaujantis 2011 m. spalio 20 d. LR Ūkio ministro įsakymu Nr. 4-766 patvirtintais Smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų garantijos atlyginimo dalinio subsidijavimo nuostatais¹³⁶.

Dalinis garantijos mokesčio subsidijavimas, kaip ir garantijos mokesčio dydis, priklauso nuo paskolos gavėjo amžiaus. Labai mažoms ir mažoms įmonėms bei verslininkams, kuriems suteikta paskola iš VSF, valstybė subsidijuoja $\frac{3}{4}$ garantijos mokesčio sumos. Paskolos gavėjo gaunama *de minimis* valstybės pagalba apskaičiuojama subsidijos ekvivalentu, kuris lygus garantijos mokesčio subsidijos dydžiui. Maksimaliai mokėtina suma už garantiją siekia 688 Lt (*šešis šimtus aštuoniasdešimt aštuonis litus*), tuo tarpu subsidija bus lygi 2 064 Lt (*du tūkstančiai šešiasdešimt keturi litai*). Skaičiavimo metodas pateiktas 12 lentelėje (žr. 74 p.).

Dalinis palūkanų kompensavimas. Paskolų gavėjai, kurių paskolų užtikrinimui INVEGA suteikė garantijas, turi teisę pasinaudoti 50 proc. sumokėtų palūkanų kompensavimu. Garantijos gavimas ir palūkanų kompensavimas yra tiesiogiai susiję, tačiau priemonės „Verslumo skatinimas“ pagalbos gavėjams taikoma išimtis – palūkanos kompensuojamos nepriklausomai nuo garantijos gavimo bei kompensuojama 95 proc. sumokėtų palūkanų. Ši išimtis pradėta taikyti nuo 2012 m. vasario mėnesio, išanalizavus susidomėjimą projektu ir faktinius rezultatus lyginant su nustatytais planais, taip pat siekiant sumažinti į INVEGA besikreipiančių paskolų gavėjų, kurie dažnai pageidavo gauti garantiją tik dėl palūkanų kompensavimo. Pasikeitusi palūkanų kompensavimo tvarka padidino susidomėjimą dalyvavimu Verslumo skatinimo projekte.

Priemonėje „Verslumo skatinimas“ dalyvaujantis ir mikrokreditą gavęs fizinis asmuo, labai maža ar maža įmonė, taip pat socialinė įmonė, turi teisę gauti palūkanų kompensavimą, jei atitinka nustatytus pareiškėjų atrankos kriterijus. Palūkanas kompensuoja INVEGA iš LR Ūkio ministerijos

¹³⁵ UAB „Investicijų ir verslo garantijos“.

<http://www.invega.lt/lt/paslaugos/garantiju-teikimas/garantijos-svv.htm>. [žiūrėta 2012-11-10].

¹³⁶ 2011 m. spalio 20 d. LR Ūkio ministro įsakymas Nr. 4-766 Dėl smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų garantijos atlyginimo dalinio subsidijavimo nuostatų patvirtinimo. Valstybės žinios. 2011, Nr. 132-6291.

administruojamų ES struktūrinių fondų lėšų (Europos regioninės plėtros fondo lėšų). Kompensavimas vykdomas įgyvendinant Ekonomikos augimo veiksmų programos 2 prioriteto „Verslo produktyvumo didinimas ir aplinkos verslui gerinimas“ uždavinio „Pagerinti SVV priėjimą prie finansavimo šaltinių“ priemonę VP2-2.3-ŪM-02-V „Dalinis palūkanų kompensavimas“¹³⁷. INVEGA sprendimą dėl dalinio palūkanų kompensavimo priima vadovaudamasi 2009 m. gegužės 7 d. LR Ūkio ministro įsakymo Nr. 4-209 dėl VP2-2.3-ŪM-02-V priemonės „Dalinis palūkanų kompensavimas“ aprašo patvirtinimo¹³⁸ (nauja redakcija 2012 m. gegužės 23 d. Nr. 4-490) (toliau ir Aprašas) 42 punktu. SVV subjektams, gavusiems paskolas, įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“, ir nuo 2010 m. lapkričio 1 d. iki 2015 m. rugsėjo 30 d. mokantiems palūkanas, palūkanos kompensuojamos Aprašo 20 punkte nustatyta tvarka:

- 1) *Palūkanų norma, nuo kurios skaičiuojama maksimali dalinės palūkanų kompensacijos suma, yra verslumo skatinimo paskolos sutartyje nustatyta metinių palūkanų norma, taikoma sutarties pasirašymo dieną. Jei ši palūkanų norma yra didesnė kaip 9,49 procento metinių palūkanų, dalinė palūkanų kompensacija apskaičiuojama, imant 9,49 procento metinių palūkanų normą;*
- 2) *Projekto vykdytojui kompensuojami 95 procentai sumokėtų palūkanų, bet ne daugiau kaip 30 procentų verslumo skatinimo paskolos sumos;*
- 3) *Palūkanos iš dalies kompensuojamos, jei palūkanos buvo sumokėtos per pirminį verslumo skatinimo paskolos grąžinimo laikotarpį (pratęsus verslumo skatinimo paskolos grąžinimo terminą, dalinis palūkanų kompensavimo terminas nepratęsiamas).*

Pagalbos gavėjas, kuriam suteikta paskola iš Verslumo skatinimo fondo, pateikęs nustatytos formos prašymą (6 priedas) gauna 95 proc. sumokėtų palūkanų, kurių metinė palūkanų norma neviršija 9,49 proc. Palūkanas paskolos gavėjas moka kas mėnesį pagal pasirašytą paskolos grąžinimo ir palūkanų mokėjimo grafiką, tuo tarpu kredito įstaiga, suteikusi paskolą, teikdama INVEGAI nustatytos formos pažymą, informuoja apie faktiškai paskolos gavėjo sumokėtas palūkanas. Vadovaujantis pažymose pateikta informacija, INVEGA kartą į ketvirtį perveda palūkanų kompensaciją į paskolos gavėjo sąskaitą kredito įstaigoje, suteikusioje paskolą.

Paskolos gavėjas, įsisavinęs VSF finansinę paramą paskolos forma, turi užtikrinti verslo gyvybingumą, kadangi paskolos palūkanų mokėjimas (taip pat ir paskolos grąžinimas) vykdomas iš apyvartinių lėšų, sugeneruotų vykdant verslą. Tačiau vienareikšmiškai galima teigti, kad palūkanų kompensavimas, pervedamas į įmonės ar verslininko sąskaitą teigiamai įtakoja piniginius srautus.

¹³⁷ UAB „Investicijų ir verslo garantijos“.

<http://www.invega.lt/lt/center-top/dalinis-paskolu-palukanu-kompensavimas-.htm>. [žiūrėta 2012-11-10].

¹³⁸ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. 4-209 dėl VP2-2.3-ŪM-02-V priemonės „Dalinis palūkanų kompensavimas“ aprašo patvirtinimo. Valstybės žinios. 2009, Nr. 53-2112 (nauja redakcija 2012 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. 4-490. Valstybės žinios. 2012, Nr. 60-3030).

Stebėjimo metodo būdu gauta informacija parodo, kad kai kuriais atvejais grįžusiomis lėšomis paskolos gavėjas padengia daugiau nei pusę paskolos įmokos, tačiau tai priklauso nuo daugelio su paskolos sutartimi nustatytų kriterijų.

Tiek Verslumo skatinimo projekte dalyvaujantys SVV subjektai, tiek ekspertai teigiamai vertina dalinį palūkanų kompensavimą, kuris suteikia galimybę grįžusias lėšas panaudoti kitiems paskolos įmokų mokėjimams ar apyvartinėms lėšoms.

Apklausti paskolų gavėjai, kuriems buvo suteiktos paskolos, įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“, teigiamai vertina padidintą palūkanų kompensavimą.

Aptartomis *de minimis* valstybės pagalbos formomis SVV subjekto, dalyvaujančio priemonėje „Verslumo skatinimas“, gaunama nauda pateikta 12 lentelėje. Skaičiavimai atlikti vadovaujantis šiais kriterijais:

- Paskolos gavėjas – nauja labai maža įmonė,
- Paskolos paskirtis – investicinės lėšos,
- Paskolos suma – 86 000 Lt,
- Metinė palūkanų norma – 5,49 proc.,
- Paskolos terminas – 60 mėn.,
- Paskolos grąžinimo atidėjimas – 6 mėn. (6 mėn. mokamos tik palūkanos, vėliau paskola grąžinama lygiomis dalimis),
- Garantija – 80 proc. paskolos sumos.
  - Tarkime, kad orientacinė palūkanų norma sprendimo suteikti paskolą ir kompensuoti palūkanas dieną yra 2,09 proc., premija 4 proc.

12 lentelė. *De minimis* valstybės pagalbos formų subsidijos ekvivalento skaičiavimas

<i>De minimis</i> pagalbos forma	Pagalbos dydis, išreikštas subsidijos ekvivalentu (SE), Lt	Skaičiavimo metodas	
Lengvatinė paskola	SE = 2 580 Lt	Palūkanų suma pagal orientacinę normą ir nustatytą premiją – 26 187 Lt	86 000 Lt * (2,09 proc. + 4 proc.)/100 proc. * 60 mėn./12 mėn.
		Visa mokėtinų palūkanų suma taikant paskolos sutartyje numatytą palūkanų normą – 23 607 Lt	86 000 Lt * 5,49 proc./100 proc. * 60 mėn./12 mėn.
		<i>De minimis</i> pagalbos dydis yra skirtumas	26 187 Lt – 23 607 Lt
INVEGA paskolos garantija	SE = 8 944 Lt	Garantijos suma – 68 800 Lt	86 000 Lt * 80 proc./100 proc.
		Valstybės pagalba yra 13 proc. nuo garantijos sumos	86 000 Lt * 80 proc./100 proc. * 13 proc./100 proc.

12 lentelės tęsinys kitame puslapyje

<i>De minimis</i> pagalbos forma	Pagalbos dydis, išreikštas subsidijos ekvivalentu (SE), Lt	Skaičiavimo metodas	
Garantijos atlyginimo dalinis subsidijavimas	SE = 2 064 Lt	Subsidijuojama $\frac{3}{4}$ garantijos mokesčio	86 000 Lt * 80 proc./100 proc. * 4 proc./100 proc. * $\frac{3}{4}$.
Dalinis palūkanų kompensavimas (kompensuojama ne ilgiau kaip 36 mėn.)	SE = 13 455,99 Lt	95 proc. nuo sumokėtų palūkanų per 36 mėn. terminą. Per 36 mėn. sumokama 14 164,20 Lt	14 164,20 * 95 proc./100 proc.
<i>Visa de minimis valstybės pagalba:</i>	SE = 27 043,99 Lt		

Apibendrinus visas priemonei „Verslumo skatinimas“ taikomas *de minimis* valstybės pagalbos formas, galima daryti išvadą, kad palūkanų kompensavimas yra reikšmingiausia forma, kadangi beveik visa sumokėta palūkanų suma grįžta pinigine išraiška paskolos gavėjui, todėl paskolos gavėjas teikiamą naudą gauna tiesiogiai.

Skatindama verslo plėtrą, valstybė kuria įvairias finansų inžinerijos priemones, kurių tikslas valstybiniais ištekliais suteikti finansavimo galimybes smulkaus ir vidutinio verslo subjektams. SVV subjektai užima didžiąją dalį Lietuvoje veikiančių įmonių, tačiau jų veiklos plėtra ribojama rinkoje vyraujančiais finansavimo trikdžiais. LR Vyriausybė, įgyvendindama LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo nuostatas, kuria finansų inžinerijos priemones, kuriomis suteikiama įvairių formų parama smulkiam ir vidutiniam verslui.

Nuo 2010 m. liepos mėnesio Lietuvoje, vykdant Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 1 uždavinį „Didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių“ įgyvendinama finansų inžinerijos priemonė „Verslumo skatinimas“. Priemonės tikslas – sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, skatinant verslumą mokymų bei konsultacijų forma ir savarankišką užimtumą paskolų verslo pradžia forma, kurios teikiamos iš Verslumo skatinimo fondo lėšų.

Verslumo skatinimo fondas buvo įsteigtas 2009 m. gruodžio 30 d., LR Finansų ministerijai, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) pasirašius finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo ir finansavimo sutartį (Trišalė sutartis). Priemonė „Verslumo skatinimas“ išsiskiria kompleksiniu *de minimis* pagalbos teikimu, apimančiu mokymus bei konsultacijas verslo pradžia, lengvatines paskolas, palūkanų kompensavimą, garantijas, subsidiją už garantijos mokesčių. Šia kompleksine pagalba turi

teisę pasinaudoti verslą planuojantys pradėti fiziniai asmenys ar labai mažos ir mažos įmonės, kurios veiklą vykdo iki vienerių metų, taip pat socialinės įmonės.

Verslumo skatinimo fondo lėšomis, kurių bendra suma yra 50 000 000 Lt, įskaitant administravimo kaštus, per visą priemonės įgyvendinimo laikotarpį turi pasinaudoti nustatytus kriterijus atitinkantys 1200 asmenų/įmonių, turi būti sukurta 1000 darbo vietų bei mokymuose dalyvavusių skaičius turi siekti 5000 asmenų.

Pasirašyta Trišale sutartimis INVEGA paskirta VSF valdytoja, tačiau kartu yra ir nereikšmingos valstybės pagalbos teikėja – teikia garantijas bei kompensuoja sumokėtas paskolos palūkanas.

Priemonės „Verslumo skatinimas“ kompleksinė valstybės pagalba teikiama kaip *de minimis* pagalba tikslinei grupei – naujai įsteigtai įmonei ar verslą pradėjusiam verslininkui. Lengvatinės paskolos teikiamos mažesnėmis palūkanų normomis nei šiuo metu vyrauja rinkoje. Priemonė suteikia galimybę gauti garantiją paskolos gavėjui, neturinčiam pakankamai užtikrinimo priemonių. INVEGA suteikta garantija – paskolos davėjo rizikos ir pagalbos gavėjo išsipareigojimų nuosavu turtu sumažinimas. Kartu su garantija paskolos gavėjui suteikiama subsidija už nustatytą garantijos mokestį. Paskoloms, nepriklausomai nuo to, ar jos suteikiamos su INVEGA garantija, ar be jos, suteikiamas 95 proc. faktiškai sumokėtų palūkanų kompensavimas. Visa gauta *de minimis* pagalba apskaičiuojama prieš ją suteikiant, registruojama Suteiktos valstybės pagalbos registre ir negali viršyti 200 000 EUR sumos per trejus fiskalinius metus.

3.2. II etapas – Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko analizė

3.2.1. Finansiniam tarpininkui keliami tikslai ir uždaviniai

Finansų tarpininkas yra finansų inžinerijos priemonės valdytojo statusą turintis juridinis asmuo. Pasirašius Trišalę sutartį ir įsteigus Verslumo skatinimo fondą, kontroliuojančio fondo valdytoja INVEGA paskelbė konkursą Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko paslaugų teikimo pirkimui, kurio objektas – finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimas. Įvykusio konkurso dalyviams išskelti reikalavimai išdėstyti Atviro konkurso sąlygose INVEGA tinklapyje¹³⁹. Be nustatytų bendrų reikalavimų, sąlygos įtvirtina, kad finansinis tarpininkas yra kredito įstaiga, turinti teisę verstis indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių ir jų skolinimu. Taip pat nustatytas ekonominės ir finansinės būklės

¹³⁹ UAB „Investicijų ir verslo garantijos“.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejieji_pirkimai/Konkurso_slygos_redakcija_po_VPT_pastab.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

techninio ir profesinio pajėgumo reikalavimas, kad užtikrintų pakankamą priemonės sklaidą – turėti klientų aptarnavimo padalinius ne mažiau kaip pusėje Lietuvos savivaldybių.

Su konkursą laimėjusia kredito įstaiga buvo pasirašyta Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko paslaugų teikimo sutartis, kurios tikslas – pagerinti finansavimo prieinamumą labai mažoms, mažoms įmonėms, skatinti ir padėti fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą¹⁴⁰. Tiekėjo, įgyvendinančio finansų inžinerijos priemonę „Verslumo skatinimas“, veiklai buvo nustatyti šie uždaviniai¹⁴¹:

- Pagalba pradedantiesiems verslą, suteikiant konsultacijas bei organizuojant verslo pradžiai ir vystymui reikalingus mokymus;
- Kuo palankesnės kreditavimo sąlygos pradedantiesiems verslą;
- Kuo geresnis skirtų lėšų įsisavinimas – aktyvus paskoloms skirtų lėšų išskolinimas, aktyvus grįžusių lėšų skolinimas; kuo platesnis geografinis finansavimo prieinamumas pradedantiesiems verslą (ypač kaimo gyvenamosiose vietovėse bei aukščiausių nedarbo lygį turinčiuose Lietuvos rajonuose);
- Kuo didesnis išlaidų efektyvumas – kuo mažesni administravimo kaštai.

3.2.2. Lietuvos centrinė kredito unija – finansų inžinerijos priemonės valdytoja

Priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimui finansinis tarpininkas buvo atrinktas atviro konkurso būdu, kurį laimėjo pagal Jungtinės veiklos sutartį (toliau ir Konsorciumo sutartis) sukurtas konsorciumas, vienijantis 57 Lietuvoje veikiančias kredito unijas, konsorciumo atstovu jungtinės veiklos sutarties pagrindu paskirta Lietuvos centrinė kredito unija (toliau ir LCKU). Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko paslaugų teikimo sutartis buvo pasirašyta 2010 m. liepos 30 d. LCKU, laimėjusi paslaugų teikimo konkursą, įgijo finansų inžinerijos priemonės valdytojos statusą, tačiau lengvatines paskolas tiesiogiai teikia konsorciumo dalyvės – kredito unijos.

Lietuvos centrinė kredito unija – Lietuvos Respublikoje įsteigta kredito įstaiga, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš LR centrinės kredito unijos įstatymo nustatytų neprofesionalių rinkos dalyvių ir jų skolinimu, taip pat turi teisę verstis kitų minėtu įstatymu nustatytų licencinių ir kitų finansinių paslaugų teikimu šio įstatymo nustatytiems asmenims ir prisiima su tuo susijusią riziką bei atsakomybę, taip pat atlieka kitas šio įstatymo nustatytas funkcijas (palaiko kredito unijų Centrinės kredito unijos narių likvidumą, mokumą, stebi kredito unijų Centrinės kredito unijos narių veiklą, dalyvauja Lietuvos Respublikos ir kitų šalių

¹⁴⁰ Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). UAB „Investicijų ir verslo garantijos“.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejieji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_uduotis_pataisyta.pdf. [Žiūrėta 2012-11-10].

¹⁴¹ Ten pat.

įvairių institucijų inicijuotose programose bei projektuose, skirtuose kredito unijoms, ir priima su tomis programomis bei projektais susijusias lėšas, turta, taip pat prisiima įsipareigojimus, organizuoja kredito unijų darbuotojų mokymus kooperatinės bankininkystės klausimais ir teikia metodinę pagalbą kredito unijoms Centrinės kredito unijos narėms, ir kt.)¹⁴².

Kredito unija – kredito įstaiga, kuri tenkina savo narių ūkinius ir socialinius poreikius ir turi licenciją verstis, ir verčiasi indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu iš LR kredito unijų įstatyme nustatytų neprofesionalių rinkos dalyvių ir jų skolinimu, taip pat turi teisę verstis kitų šiame įstatyme nustatytų finansinių paslaugų teikimu šio įstatymo nustatytiems asmenims ir prisiima su tuo susijusią riziką bei atsakomybę¹⁴³. Lietuvos banko duomenimis 2012 m. lapkričio 12 d. Lietuvoje veikė 77 kredito unijos¹⁴⁴, Lietuvos centrinės kredito unijos narėmis yra 63 kredito unijos.

Pagal atviro konkurso sąlygų 4 priedo Techninę užduotį (toliau ir Techninė užduotis), Lietuvos centrinei kredito unijai INVEGA paskolino 50 000 000 Lt (*penkiasdešimt milijonų litų*), kuriuos LCKU įsipareigojo perskolinti tinkamiems paskolų gavėjams labai mažų paskolų forma, prisiimdama visą su skolinimu susijusią riziką ir mokėdama Verslumo skatinimo fondo valdytojui palūkanas už gautas lėšas. Finansiniam tarpininkui buvo įtvirtinta sąlyga, kad prie priemonės įgyvendinimo turi prisidėti nuosavomis lėšomis – dalį suteikiamos paskolos finansuoti iš kredito unijos lėšų (ne mažiau kaip 10 proc.). Iš VSF dalis lėšų skiriama administraciniams kaštams padengti, mokant valdymo mokesčių už teikiamas lengvatines paskolas, taip pat mokymų ir konsultacijų organizavimui.

LCKU, laimėjusi finansinio tarpininko paslaugų teikėjo konkursą, įsipareigojo vykdyti Techninėje užduotyje įtvirtintus priemonės „Verslumo skatinimas“ kriterijus – skolinti lėšas pagal nustatytas sąlygas, naudoti Europos Sąjungos 2007 – 2013 m. struktūrinės paramos ženklą viešinant priemonę, teikiant mokymus, sudarant kreditavimo sutartį, pasiekti nustatytus rodiklius bei kt.¹⁴⁵.

Viena pagrindinių Techninėje užduotyje įtvirtintų sąlygų, kuri nuo priemonės įgyvendinimo pradžios kelia nemažai diskusijų tarp šios srities ekspertų – VSF lėšų išskolinimas pagal grafiką tinkamiems paskolų gavėjams. Nustatyta sąlyga – ne mažiau kaip 25 proc. lėšų turi būti išskolinta per pirmus 12 mėn. nuo paslaugų teikimo sutarties pasirašymo datos. Atsižvelgiant į tai, kad LCKU buvo paskolinta 42 000 000 Lt (*keturiasdešimt du milijonai litų*), iki 2011 m. liepos 30 d. turėjo būti išskolinta labai mažoms, mažoms, socialinėms įmonėms ir verslininkams ne mažiau kaip 10 500 000 Lt (*dešimt milijonų penki šimtai tūkstančių litų*). Tačiau kaip matome iš 18 paveikslo, šis rodiklis nesiekia nei pusės planuotų išskolinti lėšų.

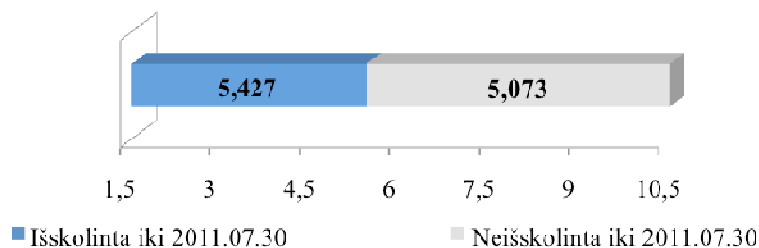
¹⁴² Lietuvos Respublikos centrinės kredito unijos įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2004, Nr. 61-2181.

¹⁴³ Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3003.

¹⁴⁴ Kredito unijos. Lietuvos bankas. http://www.lb.lt/kredito_unijos. [žiūrėta 2012-11-12].

¹⁴⁵ Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). UAB “Investicijų ir verslo garantijos”.

http://www.invega.lt/site/files/failai/Vieji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_udootis_pataisyta.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

18 pav. Verslumo skatinimo fondo lėšų panaudojimas, mln. Lt

Šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija

Likusi Verslumo skatinimo fondo lėšų dalis turėjo būti išskolinta iki 2013 m. gruodžio 31 d. ir visos skolinimui skirtos lėšos turėjo būti gražintos į VSF iki 2015 m. gruodžio 31 d. Nors susidomėjimas, atsižvelgiant į stebėjimo metodu surinktą medžiagą, Verslumo skatinimo projektu buvo ir yra didelis, tačiau VSF lėšų išskolinimo trikdys vertė daryti pakeitimus Techninėje užduotyje nustatytam planui. Tam kad būtų suaktyvintas skolinimas, pirmiausia buvo padidintas dalinis palūkanų kompensavimas nuo 50 proc. iki 95 proc. bei panaikinta sąlyga kompensuoti palūkanas tik tiems paskolų gavėjams, kurių paskoloms suteikta INVEGA garantija. Tai labai žymiai padidino besidominčių ir teikiančių prašymus paskolų gavimui pagal priemonę „Verslumo skatinimas“ skaičių. Kitas etapas skolinimo efektyvumo didinimui buvo 2012 m. birželio mėnuo, kuomet buvo patvirtintas priemonės termino pratęsimas iki 2018 m. gruodžio 31 d. (atitinkamai skolinimo terminas pratęstas iki 2014 m. birželio 30 d.). Termino pratęsimas suaktyvino pareiškėjų, norinčių paskolos lėšas skirti investicijoms, susidomėjimą. 13 lentelėje pateikta statistinė išraiška išskolintų lėšų iki 2012 m. rugsėjo 30 d.

13 lentelė. Išskolintos Verslumo skatinimo lėšos 2012 m. rugsėjo 30 d.

Sutarčių su SVV subjektais suma, mln. Lt	Panaudojo verslo subjektai iki 2012-09-30, mln. Lt	Proc.
17.318.091,00	16.443.429,48	39,15%
Nepanaudota	25.556.570,52	60,85%

Šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija

Techninėje užduotyje buvo numatyta dalies paskolos negražinimo (subsidijos) priemonė, tačiau jos įgyvendinimas buvo sąlyginis – ši priemonė galėjo būti taikoma tik gavus raštišką Europos Komisijos išaiškinimą. Dalies paskolos negražinimo pagalbos forma iki 2012 m. spalio 31 d. nebuvo taikoma. Europos Komisija subsidijos netaikymą grindžia tuo, kad finansų inžinerijoje negali būti paskolos dalies negražinimas. Tačiau išaiškinimas buvo pateiktas vėliau nei informacija paviešinta. Šios pagalbos formos netaikymas pažeidė pareiškėjų teisėtą lūkesčių principą, kadangi planuota subsidija buvo viešinama ir tai įtakojo didesnę susidomėjimą priemone „Verslumo

skatinimas“. Darbo autorės nuomone, ši subsidija būtų ypatingai suaktyvinusi galimų paskolos gavėjų susidomėjimą ir prisidėjusi prie efektyvesnio paskolų suteikimo.

Vertinant VSF lėšų neįsisavinimą, reikėtų įvertinti ir kredito unijų, kaip finansinio tarpininko, galimybes. Kadangi kredito unijos bendruomeniniais pagrindais formuojamos kredito įstaigos ir plačiai paplitusios regionuose bei gerai žino savo narius, kas suteikia pranašumą prieš bankus, reikia pažymėti, kad kredito unijų darbuotojų kompetencija ir skolinimui taikomi reikalavimai kai kuriais atvejais neigiamai įtakoja galimybes skolinti smulkiam ir vidutiniam verslui, ypatingai naujam pradedančiam veiklą verslui. Kaip pažymi Verslumo skatinimo fondo projekto vadovė Viktorija Jonušaitė (INVEGA), vienas iš kredito unijų, kaip finansinio tarpininko, trūkumų yra nepatirtis ir nenoras tobulėti teikiant verslo paskolas. Tačiau ES projektų skyriaus vadovė Jūratė Tamošaitytė (LCKU) atkreipia dėmesį, kad kredito unijos yra arčiau vietinių verslų ir gerai žino vietos verslo galimybes, bet visgi kai kuriais atvejais mažoms kredito unijoms yra per didelė rizika suteikti paskolą naujam nepatyrusiam verslui.

Techninėje užduotyje įtvirtintą lėšų išskolinimo planą, taip pat ir galimybę pasinaudoti valstybės teikiama *de minimis* pagalba, trukdo įgyvendinti ne viena objektyvi aplinkybė. Tai patvirtina tiek ekspertai, tiek ir paskolų gavėjai. Šios aplinkybės, kartu ir kredito unijų galimybės skolinti naujam verslui, detaliau aptariamos 3.3. poskyryje.

Finansinis tarpininkas yra finansų inžinerijos priemonės valdytojo statusą turintis juridinis asmuo. Verslumo skatinimo fondo valdytoja INVEGA atviro konkurso būdu atrinko priemonės „Verslumo skatinimas“ finansinį tarpininką – Lietuvos centrinę kredito uniją (LCKU), kuri pagal Jungtinės veiklos sutartį vienija 57 Lietuvoje veikiančias kredito unijas (Konsorciumo sutartis). LCKU atitiko keliamus reikalavimus ir pagal pasirašytą Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko paslaugų teikimo sutartį įsipareigojo išskolinti VSF lėšas pagal nustatytus terminus tinkamiems paskolų gavėjams. Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko paslaugų teikimo sutarties tikslas – pagerinti finansavimo prieinamumą labai mažoms, mažoms įmonėms, skatinti ir padėti fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti verslą.

Finansinis tarpininkas įsipareigojo perskolinti INVEGA paskolintas lėšas (iki 50 000 000 Lt) tinkamiems paskolų gavėjams labai mažų paskolų forma, prisiimdamas visą su skolinimu susijusią riziką ir mokėdamas Verslumo skatinimo fondo valdytojui palūkanas už gautas lėšas. Faktinis skolinimas perduotas Konsorciumo sutarties dalyvėms – kredito unijoms.

Kredito unijos neįvykdė LCKU prisiimto įsipareigojimo VSF lėšas išskolinti pagal patvirtintą planą, todėl buvo ieškota būdų, kaip priemone „Verslumo skatinimas“ padaryti patrauklesne dalyviams. Tuo tikslu buvo padidintas palūkanų kompensavimas iki 95 proc. bei prailgintas projekto vykdymo laikas iki 2018 m. gruodžio 31 d.

3.3. III etapas – faktinis *de minimis* pagalbos suteikimas, įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“. Lėšų neišsavinimo priežastys

Ankstesniame baigiamojo darbo poskyryje buvo aptarti finansų inžinerijos priemonės valdytojo išsipareigojimai Verslumo skatinimo fondo lėšas išskolinti tinkamumo kriterijus atitinkančioms įmonėms ar verslininkams. Tačiau, kaip buvo minėta, numatytas skolinimo planas nebuvo įgyvendintas. Nors LCKU, pasirašydama Verslumo skatinimo fondo finansinio tarpininko paslaugų teikimo sutartį, išsipareigojo per pirmus 12 mėnesių išskolinti ne mažiau 25 proc. VSF lėšų, tačiau dėl objektyvių ir subjektyvių priežasčių šio rodiklio nepavyko pasiekti (19 paveikslas). Kadangi šios priežastys tiesiogiai susijusios su baigiamojo darbo problema, vertėtų jas detaliau išanalizuoti. Prie šių priežasčių taip pat galima priskirti ir mažųjų bendrijų teisinio juridinio asmens statuso įvedimą (žr. 3.3.2. skyrelis).

Subjektyvios	Objektyvios
<ul style="list-style-type: none"> • Verslumo žinių trūkumas • Baimė pradėti verslą • Prioritetinių grupių išskyrimas • Nenoras rizikuoti nuosavomis lėšomis • Regioninis pasiskirstymas 	<ul style="list-style-type: none"> • Viešinio priemonių stoka • Nuosavų lėšų poreikis – papildomas pajus • Terminai • Papildomos išlaidos • Priemonės reikalavimai • Tikslinė paskolos paskirties apribojimai • Užtikrinimo priemonių neturėjimas • Garantijos nesuteikimas • Didesnės tiesioginės valstybės pagalbos naudos poreikis

19 pav. Verslumo skatinimo fondo paskolų išskolinimo rodiklių nepasiekimo priežastys

3.3.1. Subjektyvių VSF lėšų neišskolinimo priežasčių analizė

Subjektyvios priežastys, įtakojančios Verslumo skatinimo fondo lėšų išskolinimą, kyla iš projekte dalyvaujančių subjektų rato – tikslinės paskolų gavėjų grupės. Priemonės „Verslumo skatinimas“ tikslas – suteikti naujoms labai mažoms, mažoms įmonėms ir verslininkams, pradantiems savo verslą, finansines galimybes verslo pradžiai bei verslumo žinių, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti verslą. Tai jautriausia verslo grandis rinkoje, kadangi susiduria tiek su žinių trūkumu, tiek su finansavimo poreikiu ir galimybėmis.

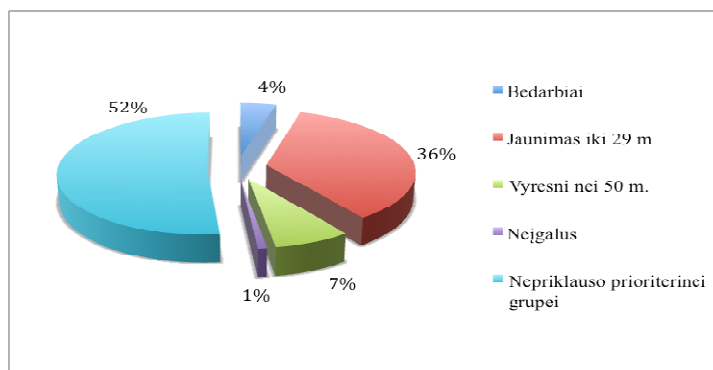
Verslumo skatinimo fondo paskolos gali būti suteikiamos visiems kriterijus atitinkantiems pareiškėjams¹⁴⁶:

¹⁴⁶ Verslumo skatinimo projektas. Lietuvos kredito unijos. <http://lku.lt/projektas-verslumo-skatinimas/apie-projekta/>. [žiūrėta 2012-11-12].

- Lietuvos teritorijoje veikiančioms, Lietuvoje įregistruotoms labai mažoms ir mažoms įmonėms, veikiančioms ne ilgiau kaip 1 metus (skaičiuojama nuo įmonės įregistravimo datos iki prašymo suteikti paskolą pateikimo kredito unijai datos);
- Lietuvos teritorijoje veiklą įregistravusiems bei Lietuvos teritorijoje veiklą vykdančioms verslininkams, taip, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme ir veikiančios ne ilgiau kaip 1 metus (skaičiuojama nuo verslininko ūkinės komercinės veiklos pradžios iki prašymo suteikti paskolą pateikimo kredito unijai datos);
- Lietuvos teritorijoje veikiančioms, Lietuvoje įregistruotoms socialinėms įmonėms (netaikomas amžiaus cenzas);
- Fiziniais asmenims, siekiantiems pradėti ar plėtojantiems pradėtą verslą, kuriems teikiamos mokymų ar konsultavimo paslaugos, finansuojamos panaudojant Verslumo skatinimo fondo lėšas.

Kadangi priemonė „Verslumo skatinimas“ skirta užimtumo didinimui, išskiriamos prioritetingos paskolų gavėjų grupės, kurios užima didesniąją dalį darbingo amžiaus nedarbingų asmenų¹⁴⁷:

- bedarbiai (asmenys, apibrėžti LR Užimtumo įstatymo pakeitimo įstatyme, per paskutiniuosius 12 mėn. iki kreditavimo sutarties sudarymo ne mažiau kaip 6 mėn. registruoti teritorinėje darbo biržoje);
- neįgalieji (pateikę Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išduotą Neįgaliojo pažymėjimą);
- jaunimas iki 29 metų (amžius fiksuojamas kreditavimo sutarties sudarymo metu);
- vyresni nei 50 metų asmenys (amžius fiksuojamas kreditavimo sutarties sudarymo metu).

20 pav. Verslumo skatinimo fondo paskolų gavėjų pasiskirstymas pagal prioritetingas grupes 2012 m. lapkričio 1 d., proc. (pagal pasirašytas paskolų sutartis)

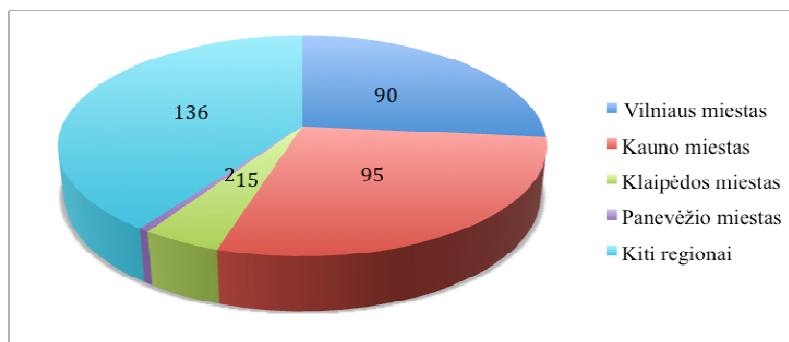
Šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija

¹⁴⁷ Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). UAB „Investicijų ir verslo garantijos”. http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejieji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_uduotis_pataisyta.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].

Prioritetinių grupių paskolų gavėjai pateikti 20 paveiksle. Beveik pusė *de minimis* valstybės pagalbos gavėjų yra prioritetinių grupių atstovai ir didžiąją jų dalį (36 proc.) užima jaunimas iki 29 m. Tačiau paveikslas parodo, kad geresniais verslumo įgūdžiais pasižymi neprioritetinių grupių atstovai, kas leidžia daryti išvadą, kad nors ir nukreipiama valstybės pagalba tinkama linkme užimtumui skatinti, tačiau ne visiškai pasiekia tikslinę grupę. Bet šiuo atveju reikėtų kartu vertinti ir kitus subjektyvius požymius.

Kriterijus atitinkantys pareiškėjai dažniausiai yra verslo naujokai, kuriems mokymai bei konsultacijos yra svarbus elementas verslo pradžiai, tačiau jų pasiryžimą pradėti savo verslą taip pat riboja baimė, nenoras rizikuoti nuosavomis lėšomis, neigiamas požiūris į paskolą, verslininkų sąmoningumas bei verslo kultūros stoka (Jonušaitė V., Verslumo skatinimo fondo vadovė, INVEGA).

Priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimas teritoriniu principu taip pat pagrindžia subjektyvių priežasčių buvimą. 21 paveiksle pavaizduotas VSF paskolų suteikimo pasiskirstymas didžiuosiuose ir mažesniuose Lietuvos miestuose (2012 m. lapkričio 1 d. duomenimis iš viso išduota 338 paskolos). 2012 m. lapkričio 1 dienos duomenimis daugiau kaip pusė paskolų (299 iš 338) išduota Vilniaus, Kauno, Klaipėdos bei Panevėžio kredito unijose. Tai parodo, kad verslumas regionuose yra akivaizdžiai mažesnis nei didžiuosiuose miestuose, todėl mokymai ir galimybės suteikti pirminį finansavimą verslo pradžiai turi didelį poreikį, jei siekiama didinti bendrąjį užimtumą. Tačiau tai turėtų būti nukreipta į regionus.

21 pav. Verslumo skatinimo fondo paskolų (vienetais) išskolinimas pagal miestus ir regionus

Šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija

Detalesnė priemonės „Verslumo skatinimo“ dalyvio analizė turėtų būti atliekama verslumo kultūros mokslų srityje. Šio baigiamojo darbo tikslas – *de minimis* valstybės pagalbos suteikimo, įgyvendinant finansų inžinerijos priemonę „Verslumo skatinimas“, analizė, todėl tikslinga detaliau išnagrinėti objektyvius kriterijus.

3.3.2. Objektyvių VSF lėšų neišskolinimo priežasčių analizė

Vadovaujantis stebėjimo, apklausos ir ekspertų vertinimo metodais gauta informacija galima daryti išvadą, kad Verslumo skatinimo fondo lėšų skolinimo trikdžius objektyvios priežastys labiau įtakoja nei subjektyvios.

Teikiama valstybės pagalba yra viešinama tik per vykdomas finansų inžinerijos priemonės ir už viešinimą atsakingos priemonių įgyvendinimo sutartis pasirašiusios šalys bei už priemonių įgyvendinimą atsakingos institucijos. Priemonės „Verslumo skatinimas“ žinomumui nuo priemonės įgyvendinimo pradžios buvo skiriama nemažai įvairių viešųjų ryšių priemonių (22 paveikslas), tačiau, kaip pažymi Tamošaitytė J. (ES projektų skyriaus vadovė, LCKU), jos galėtų būti intensyvesnės, kad būtų padidintas dalyvių aktyvumas. Nors reikėtų paminėti, kad po kiekvienos reklaminės kampanijos (pavyzdžiui, Nacionalinis radijas ir televizija), susidomėjimas padidėja. Viešinimo priemonės tik netiesiogiai įtakoja VSF lėšų išskolinimą pagal planą, kadangi kitos priemonės yra tiesiogiai susijusios su paskolos tinkamiems gavėjams suteikimu.

22 pav. Priemonės „Verslumo skatinimo“ viešimo priemonės

Šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija

Kitas priežastis būtų galima suskirstyti į dvi grupes – priklausančios nuo paskolos gavėjo bei nuo priemonės įgyvendinimo galimybių ir reikalavimų priklausančios priežastys (14 lentelė).

14 lentelė. Objektyvių priežasčių pasiskirstymas

Nuo paskolos gavėjo priklausančios priežastys	Priemonės įgyvendinimo galimybės ir reikalavimai, priklausantys nuo pagalbos bei paskolos teikėjo
Nuosavų lėšų poreikis – papildomas pajus	Terminai
Papildomos išlaidos	Priemonės reikalavimai
Užtikrinimo priemonių neturėjimas	Tikslinė paskolos paskirties apribojimai
	Garantijos nesuteikimas
	Didesnės tiesioginės valstybės pagalbos naudos poreikis

Pagal atliktos apklausos duomenis didžioji dalis paskolos gavėjų patvirtino, kad **nuosavų lėšų poreikis** verslo pradžiai buvo sunkumas paskolos gavimui (78 proc. apklaustųjų papildomas pajus sudarė sunkumą). Verslumo skatinimo projektas skirtas verslo pradžiai, tačiau nei įmonės steigimo, nei pirmųjų išlaidų finansuoti iš paskolos lėšų negalima. VSF tikslinė paskolos paskirtis – griežtai tik su verslo vykdymu ir investicijų įsigijimo finansavimu susijusių išlaidų apmokėjimas. Kadangi kredito unijoms nustatytas reikalavimas dėl skolinimo unijos nariams (galima skolinti ne daugiau kaip dešimterioją dalį nuo įnešto pajinio įnašo¹⁴⁸), paskolos gavėjas ne mažiau kaip 10 proc. paskolos sumos iš nuosavų lėšų turi išaldyti visam paskolos laikotarpiui (įnešti papildomą pajų)¹⁴⁹. Jei SVV subjektas skolinasi maksimalią sumą iš VSF, tuomet 8 600 Lt (*aštuoni tūkstančiai šeši šimtai litų*) turi būti įnešami iki paskolos išmokėjimo momento. Kitos papildomos, tiesiogiai su paskolos gavimu susijusios išlaidos, būtų INVEGA garantijos gavimo atveju – mokestis už garantijos suteikimą (maksimalus mokestis 688 Lt), bei vykdant hipotekos ar sutartinius įkeitimus – notarinės išlaidos (nuo 200 Lt iki 450 Lt). Susumavus tik su paskolos gavimu susijusias išlaidas, paskolos gavėjas turi turėti apie 10 000 Lt (*dešimt tūkstančių litų*) nuosavų lėšų. Tačiau reikėtų pažymėti, kad VSF paskoloms nėra taikomas paskolos administracinis mokestis. Atsižvelgiant į aukščiau aptartas piniginių lėšų pirmines išlaidas, galima nustatyti, kad nors projektas ir skirtas verslo pradžios finansavimui, tačiau pagalbos gavėjas tam tikrą dalį nuosavų lėšų privalo turėti.

Kitas paskolos gavėjo dalyvavimas projekte nepiniginėmis priemonėmis – **užtikrinimo priemonės pateikimas**. Kiekviena kredito unija individualiai vertina paskolos gavėjo riziką, kuri taip pat priklauso ir nuo užtikrinimo priemonės (kilnojamo/nekilnojamo turto įkeitimas, laidavimas). VSF paskolos gali būti suteikiamos su INVEGA garantija arba be garantijos, paskolos gavėjui užtikrinus visą paskolą nuosavu ar kito asmens turtu. Kredito unijos individualiai vertina pateiktą turtą kaip užtikrinimo priemonę, tačiau pažymėtina, kad turtas turi būti likvidus. Jei INVEGA pritaria garantijos suteikimui, paskolos užtikrinimui paskolos gavėjas turi pateikti nuo 20 proc. iki 40 proc. paskolos sumos užtikrinimo priemonę priklausomai nuo paskolos lėšų paskirties – jei paskolos lėšos skirtos investicijoms finansuoti, gali pakakti 20 proc., jei apyvartinėms lėšoms – reikalavimas užtikrinimui apie 40 proc. Pažymėtina, kad už paskolos lėšas įsigytas turtas turi būti įkeistas kreditoriaus naudai. Didelė dalis priemonės „Verslumo skatinimas“ dalyvių susiduria su užtikrinimo priemonių problema, kadangi tai naujos įmonės ir akcininkai dažniausiai jauni ar kitų prioritetinių grupių atstovai, kuriems įkeičiamo turto neturėjimas gali būti esminis trikdys gauti VSF paskolą. Didžioji dalis paskolos pareiškėjų pažymi, kad VSF paskola yra lengvatinė ir skirta skatinti verslumą, tačiau kreditorius iš savo pusės privalo valdyti paskolos suteikimo riziką, todėl šioje

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3003.

¹⁴⁹ *Papildomu pajumi gali būti įmokamos paskutinės paskolos grąžinimo įmokos; taip pat kartą į 12 mėnesių galima teikti prašymą sumažinti papildomą pajų proporcingai grąžintai paskolos sumai.*

vietoje susiduria paskolos gavėjo ir kreditoriaus interesai, kurie daro didelę įtaką paskolų pagal priemonės „Verslumo skatinimas“ išdavimui. 89 proc. paskolos gavėjų neigiamai vertina užtikrinimo priemonės reikalavimą, o 73 proc. apklaustųjų susidūrė su problema pateikiant užtikrinimo priemonę kreditoriui. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad apklaustieji – pagalbos paskolos forma gavėjai, vadinasi buvo rastas kompromisas su kreditoriumi ir tikėtina, kad neigiamą vertinimą lemia paskolos gavėjo nesuvokimas, kad ir lengvatinė paskola yra skolinis įsipareigojimas. Ekspertai taip pat užtikrinimo priemonių reikalavimą vertina kaip VSF paskolų neišskolinimo priežastį (Jonušaitė V., Verslumo skatinimo fondo vadovė, INVEGA).

Kita VSF paskolų neišskolinimo priežasčių grupė – tiesiogiai susijusi su priemonės „Verslumo skatinimas“ reikalavimais bei paskolos ir garantijos teikėju. Atsižvelgiant į stebėjimo metodu surinktą informaciją, galima daryti išvadą, kad **paskolų suteikimo terminai** yra ganėtinai ilgi – nuo visų dokumentų pateikimo iki pirmo paskolos lėšų panaudojimo procesas užtrunka ne trumpiau kaip šešias savaites, jei paskola užtikrinta INVEGA garantija. Be INVEGA garantijos paskolos suteikimas gali užtrukti apie dvi – tris savaites. Su terminu tiesiogiai siejasi ilga paskolos suteikimo proceso eiga (etapai). Dažnai dėl nenumatytų aplinkybių procesas prasitęsia, kas didina paskolų gavėjų nepasitenkinimą ir mažina priemonės „Verslumo skatinimas“ vertę. Tačiau reikėtų pažymėti, kad didžioji dalis pareiškėjų, pradedančių verslą, yra pasiryžę ir ilgesniam paskolos suteikimo proceso terminui, kadangi tai vienintelė galimybė gauti pirmąsias finansavimo lėšas naujo verslo pradžiai, taip pasinaudojant teikiama nereikšminga valstybės pagalba, kuri didžia dalimi sumažina finansinius sunkumus naujiems SVV subjektams. 64 proc. apklaustų VSF paskolų gavėjų neigiamai įvertino paskolos suteikimo trukmę, 36 proc. – teigiamai, tačiau 9 proc. iš jų nurodė, kad procesas užtruko ilgai.

Priemonė „Verslumo skatinimas“ skirta verslo pradžiai, tačiau yra nustatyti tam tikri reikalavimai tiek dalyviams keliamų kriterijų atitikimui, tiek suteiktos paskolos lėšų panaudojimui, t.y. **priemonės „Verslumo skatinimas“ reikalavimai**. Stebėjimo metodu surinkta informacija atskleidžia, kad finansavimo reikia ne tik naujai steigiamos, iki vienerių metų veikiančioms įmonėms ar verslininkams, pradedantiems naują verslą. Nemaža dalis SVV subjektų susiduria su finansavimo trūkumu antrais veiklos metais, kadangi verslo plėtrai jaučiamas poreikis apyvartinėms lėšoms ar, didinant įmonės pajėgumus, investicijų įsigijimui. Nors yra kitų finansų inžinerijos priemonių labai mažoms ir mažoms įmonėms (pavyzdžiui, Mažų kreditų teikimas – 1 etapas ar Mažų kreditų teikimas – 2 etapas), tačiau priemonės „Verslumo skatinimas“ sąlygos patrauklesnės dėl didesnio palūkanų kompensavimo. Todėl svarstytinas klausimas, ar reikalavimas priemonės dalyviui būti iki vienerių metų pagal registracijos datą negalėtų būti prailgintas iki dvejų metų, nes tai didžia dalimi prisidėtų prie VSF lėšų išskolinimo. Tačiau jei būtų prailgintas įmonių veiklos

terminas, kaip pažymi Verslumo skatinimo fondo vadovė V. Jonušaitė (INVEGA), priemonė „Verslumo skatinimas“ prarastų savo tikslą ir nebūtų išlaikomas selektyvumo principas.

Kitas priemonės „Verslumo skatinimas“ reikalavimas – tikslinis VSF paskolos paskirstymas tinkamoms išlaidoms finansuoti. Kadangi paskolos lėšos skirtos tik naujo verslo pradžiai, jomis negali būti refinansuojami esami įsipareigojimai kredito įstaigoms. Taip pat pažymėtina, kad paskolos lėšomis gali būti apmokama tik tiesiogiai su verslo veikla susijusios išlaidos, pavyzdžiui, atsargoms, žaliavoms papildyti, darbo vietai įrengti, ilgalaikio ar trumpalaikio turto, naudojamo įmonės veikloje, įsigijimui. Įvairūs mokėjimai, tokie kaip, pavyzdžiui, mokesčiai, komunaliniai mokesčiai, darbo užmokestis, kurie verslo pradžioje sudaro nemažą dalį pirminių išlaidų, negali būti mokami iš paskolos lėšų. Patalpų nuomos atveju taikoma išimtis – nuomos mokestis gali būti apmokamas tik tuo atveju, jei įmonė/verslininkas pradeda verslą ir verslo pradžioje nėra generuojamos pajamos, tačiau tik pirmiesiems mėnesiams iki faktiškos veiklos pradžios. Paskolos lėšų panaudojimui turi būti pateikti pagrindžiantys dokumentai (sąskaitos faktūros, pirkimo – pardavimo sutartys) ir vykdoma griežta lėšų panaudojimo kontrolė pagal paskolos tikslinę paskirtį. Šiuo atveju problema kyla, jei prekės tiekėjas/paslaugos teikėjas yra fizinis asmuo, kadangi tuomet sudėtinga sukontroliuoti lėšų panaudojimą pagal paskirtį. Ši aplinkybė riboja tam tikros rūšies verslo veiklos galimybes dalyvauti priemonėje „Verslumo skatinimas“, pavyzdžiui, internetinių paslaugų veiklos atveju dažnai yra poreikis paslaugas įsigyti iš fizinių asmenų.

Tam, kad būtų sumažinta VSF paskolos lėšų panaudojimo ne pagal paskirtį rizika, kreditorius, išmokėdamas paskolos dalį pagal pateiktus pagrindžiančius dokumentus, iškart įvykdo mokėjimo pavedimą tiekėjui. Šiuo atveju susiduriama su dviem problemomis. Kiekvienu atveju, kai paskolos gavėjas nori atlikti apmokėjimą, privalo atvykti į kredito uniją. Kita problema – tarptautiniai mokėjimo pavedimai. Beveik visos kredito unijos vykdo tarptautinius mokėjimo pavedimus eurais ir doleriais, tačiau neturi galimybės atlikti kitomis valiutomis, pavyzdžiui, Didžiosios Britanijos svarais sterlingais ar Šveicarijos frankais. Valiutinių operacijų galimybės kai kuriais atvejais riboja paskolos lėšų panaudojimą ir priemonės dalyvių galimybes pasinaudoti lengvatine paskola.

Kita objektyvi VSF lėšų neišskolinimo priežastis, kartu ir galimybės pasinaudoti *de minimis* valstybės pagalbos neturėjimas, **INVEGA garantijos nesuteikimas**. INVEGA iki 2012 m. lapkričio 1 d. suteikė 65 proc. garantijų VSF paskoloms (šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija). INVEGA, įvertinusi verslo projektą, nesuteikia garantijos dėl įvairių priežasčių, iš kurių dažniausiai pasitaikančios:

- Nepagrįsti projekto finansavimo šaltiniai,
- Negrįstos prognozės, atsiperkamumas,
- Per aukšta projekto įgyvendinimo rizika,
- Aukšta paskolos gavėjo veiklos rizika dėl aukštos konkurencijos sektoriuje ir pan.

Kadangi garantija dažniausiai yra pagrindinė paskolos užtikrinimo priemonė, gavus neigiamą atsakymą, beveik visi paskolų gavėjai, neturėdami kito turto, kuris būtų tinkamas paskolos užtikrinimui, yra priversti atsisakyti paskolos.

Priemone „Verslumo skatinimas“ gaunama valstybės pagalba yra efektyvi nauda SVV subjektui, tačiau didesne dalimi paskolos gavėjas šią naudą patiria netiesiogiai (garantijos gavimas ar palūkanų kompensavimas). Prie aktyvesnio VSF lėšų išskolinimo prisidėtų **tiesioginės valstybės pagalbos naudos** gavimas, kaip pavyzdžiui, negražintina paskolos dalis paskolos lėšomis apmokėjus investicinius įsigijimus. Tai padidintų pareiškėjų motyvaciją dalyvauti projekte nuosavomis lėšomis. Šiuo atveju būtų padidintos pagalbos gavėjų galimybės apyvartines lėšas, skiriamas paskolos gražinimui, naudoti įmonės veiklos plėtrai.

Prie objektyvių priežasčių taip pat galima priskirti ir naujos teisinės formos juridinio asmens – mažosios bendrijos – statuso įtvirtinimą Lietuvos teisinėje sistemoje. **Mažoji bendrija** yra ribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo – įmonė, kurios visi nariai yra fiziniai asmenys¹⁵⁰. Mažajai bendrijai nėra reikalavimo įstatinio kapitalo formavimui. Įmonėje gali būti ne daugiau kaip 10 darbuotojų. Kaip pažymi LR Ūkio ministerija, mažoji bendrija – itin patogi ir patraukli smulkiąjam, šeimos ir pradedančiųjų verslui. Visiems, kurie norėtų pradėti savo verslą, bet dar nesiryžo, baimindamiesi didelių išlaidų ar sudėtingo įmonės steigimo¹⁵¹. Mažųjų bendrijų įstatymas įsigaliojo 2012 m. rugsėjo 1 d. Tikėtina, kad šio ribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens statuso įvedimas padidins SVV subjektų skaičių ir prisidės prie ekonomikos augimo. Naujasis juridinio asmens teisinis statusas, kaip paprastesnis būdas įteisinti verslo subjektų veiklos formą, galėtų suaktyvinti VSF paskolų suteikimą, kadangi būtent tokiems SVV subjektams skirta priemonė „Verslumo skatinimas“, tačiau kredito unijų teisinė bazė nėra aktualizuota ir kredito unijos asocijuotais nariais negali tapti mažosios bendrijos. Tiek stebėjimo, tiek ekspertinio vertinimo metodais gauta medžiaga patvirtina, kad yra besidominčių galimybė dalyvauti Verslumo skatinimo projekte, turint mažosios bendrijos statusą.

VSF lėšų neišskolinimo priežastis galima suskirstyti į subjektyvias ir objektyvias.

Subjektyvių priežasčių susiformavimą lemia priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinime dalyvaujantys subjektai – galimi pagalbos gavėjai. Priemonė skirta naujo verslo pradžia ir paskolų gavėjai, įskaitant prioritetines grupes, yra jautriausia verslo grandis rinkoje, kadangi paskolos suteikiamos naujoms labai mažoms, mažoms įmonėms ir verslininkams, pradedantiems savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti verslą. Matomas didelis poreikis verslumo žinių mokymams bei individualioms konsultacijoms, tačiau pastarosios priemonės tik maža dalimi įtakoja faktinį

¹⁵⁰ 2012 m. birželio 29 d. Lietuvos Respublikos mažųjų bendrijų įstatymas, Žin., 2012, Nr. 83-4333.

¹⁵¹ Mažoji bendrija. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. <http://www.ukmin.lt/mb>. [žiūrėta 2012-11-23].

VSF išskolinimą, kadangi didžioji dalis priklauso nuo pačių dalyvių versliškumo (verslininkų asmenybių). Regioninį pasiskirstymą taip pat galima priskirti prie subjektyvių priežasčių, kadangi akivaizdžiai aktyvesni didžiųjų (Vilniaus ir Kauno) miestų verslininkai.

Objektyvios priežastys susiformuoja dėl priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo reikalavimų, kurie apima ir pagalbos teikėjo bei finansinio tarpininko keliamus reikalavimus. Tai grupė priežasčių, kurių kompleksas daro didelę įtaką lėšų išskolinimui. Esminės priežastys yra nuosavų lėšų poreikis, papildomos išlaidos, užtikrinimo priemonių neturėjimas (*objektyviosios nuo paskolos gavėjo priklausančios priežastys*), kita grupė – terminų ir proceso trukmė, priemonės reikalavimai, tikslinės paskolos paskirties apribojimai, garantijos nesuteikimas (*priemonės įgyvendinimo galimybės ir reikalavimai, priklausantys nuo pagalbos ir paskolos teikėjo*). Taip pat prie objektyvių priemonės plano neįgyvendinimo aplinkybių priskiriami viešinimo priemonių stoka ir teisinės mažųjų bendrijų sistemos nepritaikymas kredito unijų veikloje.

Objektyvių priežasčių analizė atskleidė galimus priemonės „Verslumo skatinimas“ (kartu ir baigiamojo darbo) problemų sprendimo būdus.

3.4. Problemų sprendimo galimybės – ką galėtų padaryti valstybės institucijos ir kredito įstaigos (jų veiksmai), siekiant įgyvendinti iškeltus priemonės „Verslumo skatinimas“ tikslus

Išanalizavus baigiamojo darbo problemos priežastis, tikslinga aptarti, kokios galimybės galėtų pagerinti priemonės „Verslumo skatinimas“ planų įgyvendinimą. Reikėtų pažymėti, kad mokymuose ir konsultacijose dalyvavusių asmenų skaičius buvo pasiektas gana greitai ir 2011 m. birželio 30 d. datai buvo įgiję 3152 dalyviai neformalaus mokymosi pažymėjimus (LCKU duomenys). Sukurtų naujų darbo vietų skaičius šiuo metu tikslinamas, kadangi jos apskaičiuojamos kaip skirtumas nuo paskolos sutarties pasirašymo datos buvusių darbo vietų ir praėjus dvejiems metams po paskolos sutarties pasirašymo. Esminės problemos – VSF lėšų neišskolinimo – sprendimas reikalauja visų projekte dalyvaujančių institucijų ir įstaigų glaudaus bendradarbiavimo.

Problemų sprendimo galimybių būtų nemažai, tačiau didžiąją jų dalį riboja tam tikri normatyvai (pavyzdžiui, priemonės reikalavimai ar kredito unijoms nustatyti paskolų išdavimo ribojimai). Nuosavų lėšų poreikio reikalavimas įmonės įsteigimo kaštų dengimui ir papildomam pajui negali būti keičiamas, kadangi teisės aktai nustato tokius reikalavimus. INVEGA garantijos suteikimas – INVEGA veikia objektyviai ir nėra linkusi nesuteikti garantijos (priešingai, kai kuriais atvejais, siekiant sumažinti valstybės riziką, garantija suteikiama, bet mažesnė nei prašoma), kai SVV subjekto verslo projektas, kurio paskolai užtikrinti yra prašoma garantija, atitinka garantijų

suteikimo reikalavimus. Tačiau yra ne viena galimybė koreguoti tam tikras priemones, siekiant vykdyti VSF lėšų išskolinimo planus.

Pirmiausia derėtų keisti viešinimo priemones ir didinti joms skiriamas lėšas, taip pat viešinimo priemones nukreipti į regionus, kadangi ten akivaizdžiai mažesnis VSF paskolų suteikimas.

Daugiau tikslinių mokymų ir konsultacijų reikėtų skirti potencialiems paskolų gavėjams, kurie susiduria su problemomis, pavyzdžiui, ruošiant verslo planą. Įdiegti verslumo žinias ir norą pradėti verslą yra sudėtinga, tačiau atsirenkant asmenis, kurie turi pagrįstą idėją verslui, ir suteikiant jiems tikslines konsultacijas, yra galimybė didinti paskolų išdavimą.

Prie VSF paskolų, skaičiuojant vienetais, didesnio suteikimo prisidėtų paskolos suteikimo proceso supaprastinimas ir termino sutrumpinimas. Dažnai kredito unijas pasiekiantys verslo planai neatitinka reikalavimų, o pateikti dokumentai nepagrindžia verslo idėjos atsiperkamumo. Šios priežastys ilgina procesą, todėl būtų tikslinga suteikti kokybiškas tikslines konsultacijų paslaugas konkrečiam potencialiam paskolos gavėjui, kad visi verslo projekto dokumentai atitiktų reikalavimus.

Apžvelgiant priemonėje galinčių dalyvauti asmenų ir įmonių kriterijus, prie efektyvesnio priemonės naudojimosi prisidėtų prailgintas SVV subjekto veiklos laikotarpis, pavyzdžiui, įmonės iki dvejų metų, kadangi šioms įmonėms finansų rinka nėra linkusi skolinti.

Tikslinės paskolos lėšų paskirties praplėtimas, pavyzdžiui, darbo užmokesčio išlaidų apmokėjimas, padidintų paskolų gavėjų skaičių, kadangi naujoms įmonėms pradedančioms verslą iki pirmųjų pardavimo pajamų gavimo susidaro nemažas lėšų trūkumas.

Papildomų naujų valstybės pagalbos priemonių įvedimas į projekto įgyvendinimą galėtų žymiai padidinti VSF paskolų išskolinimą. Galimybė būtų įvesti priemonės „Verslumo skatinimas“ pradžioje planuotą negrąžintinos paskolos dalį (subsidiją). Manytume, kad buvo pažeistas teisėtų lūkesčių principas, nepatvirtinus subsidijos už naujai sukurtas ir dvejus metus išlaikytas darbo vietas, todėl būtų tikslinga rasti būdų patvirtinti subsidiją ar sukurti naują priemonę subsidijos forma, kadangi tokiu būdu būtų galimybė pritraukti daugiau paskolos gavėjų. Kita siūlytina priemonė būtų mokesčių lengvatos, kadangi verslo pradžia ne vienam priemonės „Verslumo skatinimas“ dalyviui finansiškai yra sunki, ir atsižvelgiant į tai, kad mokesčiai sudaro nemažą pajamų dalį, būtų didelė valstybės pagalbos nauda mokesčių lengvatos forma.

IŠVADOS

1. Valstybės pagalba verslui yra neišvengiamas politinis instrumentas, tačiau remiant ar skatinant tam tikrą ūkio sritį, sudaromos nevienodos veiklos galimybės skirtingiems ūkio subjektams, kas gali sudaryti skirtingas dalyvavimo rinkoje sąlygas ir galimybes konkurencijos iškraipymui valstybių narių tarpusavio prekyboje. Atsižvelgiant į galimas valstybės pagalbos teikimo pasekmes, SESV įtvirtinta imperatyvi nuostata draudžiamos valstybės pagalbos teikimui, jei pagalba teikiama iš valstybės išteklių ir išskirtinai tam tikras ūkio subjektas ar grupė gauna ekonominę naudą, kartu nustatant galimybę iškraipyti konkurenciją ar daryti poveikį valstybių narių prekybai.
2. Valstybės pagalbos teikimas verslui nėra absoliutus draudimas, ir pagalba, kuri neatitinka SESV 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų visų kriterijų, laikoma neprieštaraujanti bendrajai rinkai ir gali būti teikiama pagal nustatytas procedūras kaip horizontalioji, regioninė ar sektorinė valstybės pagalba. Taip pat kaip atskira rūšis išskiriama nereikšminga *de minimis* valstybės pagalba, kadangi dėl ypatingų požymių laikoma nedaranti poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai.
3. *De minimis* valstybės pagalba neatitinka SESV 107 straipsnio 1 dalyje nurodytų draudžiamos valstybės pagalbos kriterijų. Ribojamas teikiamos nereikšmingos valstybės pagalbos dydis trejų fiskalinių metų laikotarpiui. *De minimis* valstybės pagalba gali būti teikiama su tam tikromis išimtimis visuose ūkio sektoriuose, išskyrus anglių sektoriuje veikiančias įmones bei sunkumus patiriančias įmones, tačiau atskiriems sektoriams nustatoma skirtinga maksimali *de minimis* pagalbos suma.
4. *De minimis* valstybės pagalba smulkiam ir vidutiniam verslui, teikiama vadovaujantis Europos Komisijos reglamentu Nr. 1998/2006, išsiskiria ypatingais požymiais – nustatomi taikymo kriterijai ūkio sektoriams, gali būti teikiama tik skaidriai pagalba, kuri apskaičiuojama iš anksto ir priklausomai nuo pagalbos formos, ir nustatoma subsidijos ekvivalentu išreikšta maksimali pagalbos suma, siejama tiesiogiai su trejų fiskalinių metų laikotarpiu bei pagalbos forma.
5. *De minimis* pagalbos gavėjo – smulkaus ir vidutinio verslo subjekto – išskirtiniai požymiai yra teisinė forma ir ūkinės veiklos vykdymas. Nereikšmingos pagalbos gavėją galima apibrėžti kaip fizinį ar juridinį asmenį, bet kokia įstatymuose nustatyta teisine forma vykdančių ūkinę komercinę veiklą, susijusią su prekių pirkimu ir pardavimu ar paslaugų teikimu, ir siekiančiu gauti ekonominės naudos.

6. Teikiama *de minimis* valstybės pagalba suformuoja dviejų rūšių teisinius santykius – tiesioginius ir netiesioginius, kuriuose be pagalbos teikėjo ir gavėjo taip pat dalyvauja finansinis tarpininkas, kurio teikiama valstybės pagalba kai kuriais atvejais suformuoja papildomas išlaidas pagalbos gavėjui. Vykdamas suteiktos *de minimis* pagalbos stebėjimo ir kontrolės funkcijas, susiformuoja papildomi teisiniai santykiai tarp Europos Komisijos, valstybės narės, jos institucijų, koordinuojančių valstybės pagalbą, ir pagalbos teikėjo. Šie santykiai užtikrina valstybės pagalbos teikimą laikantis visų nustatytų taisyklių.
7. Nuo 2010 m. liepos mėnesio įgyvendinama finansų inžinerijos priemonė „Verslumo skatinimas“ siekiama finansine parama ir mokymais skatinti verslumą ir savarankišką užimtumą. Tai vienintelė šiuo metu *de minimis* valstybės pagalba įgyvendinama priemonė, kurios tikslinė grupė – asmenys, norintys pradėti verslą, ir labai mažos, mažos įmonės iki vienerių metų bei socialinės įmonės. Priemonės „Verslumo skatinimas“ išskirtinumas, kad INVEGOS kontroliuojamo Verslumo skatinimo fondo lėšomis kredito unijų teikiamos lengvatinės paskolos (mikrokreditai) suteikia galimybę gauti kompleksinę *de minimis* valstybės pagalbą palūkanų kompensavimo, garantijos ir mokesčio už garantiją formomis. Mikrokreditų teikimas verslo pradžia derinamas su verslumo žinių įgijimu mokymų ir individualių konsultacijų formomis.
8. Lietuvos centrinė kredito unija yra finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ valdytoja, atstovaujanti 57 kredito unijų konsorciui, kuriam perduotas VSF paskolų suteikimas. Vertinant kredito unijas, kaip finansinį tarpininką, galima išskirti teigiamus ir neigiamus aspektus. Kredito unijos veikia arčiau bendruomenių, turi galimybes glaudžiau bendrauti su vietiniais verslininkais, tačiau pastebimas kompetencijos trūkumas teikti verslo paskolas, kai kuriais atvejais per didelė rizika mažoms kredito unijoms suteikti paskolą naujam verslui bei papildomo pajaus reikalavimas neigiamai įtakoja VSF lėšų įsisavinimą.
9. VSF lėšų neišskolinimą įtakoja subjektyvios ir objektyvios priežastys. *De minimis* valstybės pagalbos gavėjų tikslinė grupė yra verslo naujokai, kurie planuoja pradėti savarankišką verslą ar labai mažos ir mažos įmonės iki metų laiko. Tai jautriausia ūkio subjektų grandis, kuri pasižymi baime pradėti verslą, nenoru rizikuoti nuosavomis lėšomis, neigiamu požiūriu į paskolą, verslo sąmoningumo bei verslo kultūros stoka, todėl tikslinga mokymus nukreipti į prioritetines grupes, taip pat ir į regionuose besisteigiančius ūkio subjektus, kadangi VSF lėšų įsisavinimas aktyvesnis didžiuosiuose miestuose.

10. Objektyvios priežastys VSF lėšų neišskolinimui daro didesnę įtaką, kadangi jos tiesiogiai susijusios su priemonės reikalavimais bei pačių *de minimis* pagalbos gavėjų galimybėmis. Kadangi lengvatinė paskola – skolinis įsipareigojimas, suteikiamas kredito unijos, paskolos gavėjas turi pateikti ir užtikrinimo priemonę negarantuojamai paskolos daliai, ir įnešti papildomą pajų, bei turėti papildomų nuosavų lėšų, kas apsunkina paskolos suteikimą. Nors paskolos paskirtis verslo pradžia ir tai lengvatinė paskola, tačiau be nuosavų investuojamų lėšų verslo pradžia neįmanoma. Tačiau kitą objektyvių priežasčių grupę – terminus, priemonės reikalavimus, tikslinės paskolos lėšų paskirtį, garantijų suteikimą ar didesnės tiesioginės valstybės pagalbos naudą gavimą – galima priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinimo laikotarpiu koreguoti, kas, tikėtina, padidintų VSF lėšų įsisavinimą.

LITERATŪRA

Norminiai aktai

Europos sąjungos teisės aktai

1. Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija (OL 2006 C 321 E, p. 37).
2. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija (OL 2008 C 115, p. 47).
3. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 994/98, 1998 m. gegužės 7 d. dėl Europos bendrijos steigimo sutarties 92 ir 93 straipsnių taikymo kai kurioms horizontalios valstybės pagalbos rūšims. (OL L 142/1 1998 5 14) (lietuvių kalba – OL 2004 m. specialusis leidimas, 8 skyrius, 1 tomas, p. 312)).
4. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo (OL 2000 L 17, p. 198).
5. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1407/2002 dėl valstybės paramos anglies pramonei (OL L 205, 2002 8 2, p. 1, specialus leidimas 08/2 t.).
6. Tarybos sprendimas dėl valstybės pagalbos nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui palengvinti (2010/787/ES) (OL L 336, 2010 12 21, p. 24).
7. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008 skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant Sutarties 87 ir 88 straipsnius (Bendrasis bendrosios išimties reglamentas) (Tekstas svarbus EEE). (OL 2008 L 214, p. 3).
8. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1535/2007 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žemės ūkio produktų gamybos sektoriuje (OL 2007 L 337, p. 35).
9. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 875/2007 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai žuvininkystės sektoriuje ir iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1860/2004 (OL 2007 L 193, p. 6).
10. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1857/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios verčiasi žemės ūkio produktų gamyba, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 70/2001 (OL 2006 L 358, p. 3). (pažiūrėti, ar bus cituotas, pateikta nuoroda prie sektorinės pagalbos)
11. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 736/2008 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurios verčiasi žuvininkystės produktų gamyba, perdirbimu ir prekyba (OL 2008 L 201, p. 16). (pažiūrėti, ar bus cituotas, pateikta nuoroda prie sektorinės pagalbos).
12. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (OL 2006 L 379, p. 5).

13. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 360/2012 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms (OL 2012 L 114, p. 8).
14. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 69/2001 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai (OL 2001 L 010, p. 0030 - 0032).
15. Komisijos rekomendacija dėl mikroįmonių, mažų ir vidutinių įmonių sampratos 2003/361/EB (OL 2003 L 124, p. 36).
16. Komisijos Komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo visuomeninio transliavimo paslaugoms (OL 2009 C 257, p. 1).
17. Komisijos komunikatas dėl tam tikrų teisinių aspektų, susijusių su kinematografijos ir kitais garso ir vaizdo kūriniais (OL 2002 C 43, p. 16) (galiojimo pratęsimas – OL 2009 C 31, p. 1).
18. Komisijos komunikatas - Valstybės pagalbos taisyklių taikymo plačiajuosčio ryšio tinklų sparčiam diegimui Bendrijos gairės (OL 2009 C 237, p. 7).
19. Komisijos komunikatas – Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos geležinkelio įmonėms (OL 2008 C 184, p.13).
20. Komisijos komunikatas dėl orientacinių ir diskonto normų nustatymo metodo pakeitimo (OL C 14, p. 6).
21. 2004 m. spalio 10 d. Komisijos komunikatas dėl Bendrijos gairių dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti. (OL C 244, 2004, p. 2).
22. Komisijos pranešimas dėl konkurencijos taisyklių taikymo pašto sektoriui ir tam tikrų valstybės priemonių, susijusių su pašto paslaugomis, vertinimo (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 1 tomas, p. 174).
23. Valstybės pagalbos laivų statybai sistema (Komisijos pranešimas) (OL 2011 C 364, p. 9), (galiojimo pratęsimas – OL 2006 C 260, p. 7).
24. Komisijos pranešimas dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo garantijomis suteikiamai valstybės pagalbai (OL C 155, p. 10).
25. Bendrijos 2007 – 2013 m. valstybės pagalbos žemės ūkio ir miškų sektoriuose gairės (OL 2006 C 319, p. 1).
26. Gairės dėl valstybės pagalbos žuvininkystei ir akvakultūrai tikrinimo (OL 2008 C 84, p. 10).
27. Bendrijos gairės dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti (OL 2005 C 312, p. 1).
28. Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos jūrų transportui (OL 2004 C 13, p. 3).
29. 2007 – 2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės (OL 2006 C 54, p. 13).
30. 2007–2013 m. Nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės — Nacionalinės regioninės valstybės pagalbos žemėlapis: Graikija, Estija, Lietuva (OL 2006 C 286, p. 5).

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos centrinės kredito unijos įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2004, Nr. 61-2181.
2. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.
3. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios. 2012, Nr. 42-2041.
4. Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3003.
5. Lietuvos Respublikos mažųjų bendrijų įstatymas, Valstybės žinios. 2012, Nr. 83-4333.
6. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 110-3992.
7. Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2007, Nr. 132-5354.
8. Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2011, Nr. 155-7352.
9. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas (nauja įstatymo redakcija). Valstybės žinios. 2009, Nr. 86-3638.
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 887 dėl smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros. Valstybės žinios. 2001, Nr. 62-2272.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 6 d. nutarimas Nr. 1136 Dėl Valstybės pagalbos projektų ekspertizės atlikimo, išvadų ir rekomendacijų teikimo valstybės pagalbos teikėjams, valstybės pagalbos pranešimų ir kitos informacijos, susijusios su valstybės pagalba, pateikimo Europos Komisijai ir kitoms suinteresuotoms institucijoms taisyklių patvirtinimo. Valstybės žinios. 2004, Nr. 137-4987.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 19 d. nutarimas Nr. 35 Dėl suteiktos valstybės pagalbos registro įsteigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo. Valstybės žinios. 2005, Nr. 9-282.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 23 d. nutarimas Nr. 789 dėl žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priedo patvirtinimo. Valstybės žinios. 2008, Nr. 95-3722.
14. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. spalio 24 d. įsakymas Nr. 1K-334 Dėl finansų inžinerijos priemonių administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo. Valstybės žinios. 2008, Nr. 125-4765.

15. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. kovo 18 d. įsakymas Nr. A1-110 Dėl verslumo skatinimo fondo valstybės pagalbos teikimo schemos patvirtinimo. Valstybės žinios. 2010, Nr. 33-1594.
16. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. 4-209 dėl VP2-2.3-ŪM-02-V priemonės „Dalinis palūkanų kompensavimas“ aprašo patvirtinimo. Valstybės žinios. 2009, Nr. 53-2112 (nauja redakcija 2012 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. 4-490. Valstybės žinios. 2012, Nr. 60-3030).
17. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2007 m. lapkričio 29 d. įsakymas Nr. 4-501 Dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. spalio 29 d. įsakymo Nr. 322 Dėl Smulkaus ir vidutinio verslo paskolų garantijų teikimo, Smulkaus ir vidutinio verslo mikrokreditavimo, Smulkaus ir vidutinio verslo rizikos kapitalo investavimo ir Dalinio paskolų palūkanų dengimo smulkaus ir vidutinio verslo subjektams administravimo veiklos nuostatų patvirtinimo pakeitimo. Valstybės žinios. 2007, Nr. 126-5144.
18. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2011 m. spalio 20 d. įsakymas Nr. 4-766 Dėl smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų garantijos atlyginimo dalinio subsidijavimo nuostatų patvirtinimo, Valstybės žinios. 2011, Nr. 132-6291.
19. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. kovo 26 d. įsakymas Nr. 4-119 Dėl smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto statuso deklaravimo tvarkos aprašo ir smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto statuso deklaracijos formos patvirtinimo. Valstybės žinios. 2008, Nr. 36-1298.
20. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas Nr. 1S-111 Dėl suteiktos valstybės pagalbos registravimo taisyklių patvirtinimo. Valstybės žinios, 2005, Nr. 118-4301.

Specialioji literatūra

1. **Cairns, W.** Introduction to European Union Law. – London, Sydney, 1997. – 345. – ISBN 1-85941-205-X.
2. **Junevičius A., Shäfer H. M.** Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė: vadovėlis. – Kaunas: spaustuvė „Aušra“, 2005. – 424. – ISBN 9955-665-44-0.
3. **Vėgėlė I.** Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas. – Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011. – 512. – ISBN 978-9955-30-090-8.
4. **Petraškevičius V.** Konkurencijos politika Europos Sąjungoje: mokomoji knyga. – Vilnius: VGTU leidykla Technika, 2007. – 536. – ISBN 978-9955-28-734-6.
5. **Stanikūnas R.** Konkurencijos politika: teorija ir praktika: monografija. – Vilnius: Leidykla TEV, 2009. – 308. – ISBN 978-9955-879-50-3.

6. **Europos Sąjungos teisės seminarai** / vyr. redaktorius Mockevičius R. – Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2006. – 1271 p. – ISBN 9955-30-000-0.

Elektroniniai šaltiniai

1. 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsniu taikymo *de minimis* pagalbai pristatymas. Konkurencijos tarybos parengta medžiaga.
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/invega/teises_aktai/Naujasis_de_minimis_reglamentas_2.pdf. [žiūrėta 2012-09-29].
2. Bendrijos valstybės pagalbos taisyklių vadovas.
http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas_vademecum_on_rules_2007_lt.pdf. [žiūrėta 2012-09-29].
3. Europos Komisija.
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/2011_autumn_working_paper_en.pdf. [žiūrėta 2012-11-02].
4. Europos Komisijos aiškinamasis memorandumas. Projektas reglamentas, iš dalies keičiantis 2001 m. sausio 12 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 69/2001 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai. (OL 2005 C 144, p. 2).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:144:0002:0007:LT:PDF>. [žiūrėta 2012-11-02].
5. Europos Komisijos pranešimas, OL C 155, 2008, p. 10.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:155:0010:0022:LT:PDF>. [žiūrėta 2012-10-17].
6. Europos Komisijos pranešimas dėl valstybės pagalbos, susijusios su per didelėmis sąnaudomis (stranded costs), analizės metodikos (Commission letter SG (2001) D/290869 of 6.8.2001) (elektros energetikos sektorius).
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/stranded_costs_en.pdf. [žiūrėta 2012-10-23].
7. Kredito unijos. Lietuvos bankas. http://www.lb.lt/kredito_unijos. [žiūrėta 2012-11-12].
8. Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti.
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/BJRS_failai/Strategija_2007-03-30.pdf. [žiūrėta 2012-11-11].

9. Lietuvos teisinės ir finansinės sistemos tinkamumo SVV plėtrai skirtų finansinės inžinerijos priemonių, finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų, steigimui ir įgyvendinimui vertinimas. Galutinė vertinimo ataskaita.
http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/es_strukturiniai_fondai/2007-2013/Vertinimas/FI_Galutine%20vertinimo%20ataskaita.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].
10. Mažoji bendrija. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. <http://www.ukmin.lt/mb>. [žiūrėta 2012-11-23].
11. Presidency conclusions. Barcelona European Council, 15 and 16 March 2002. (Pirmininkaujančios valstybės išvados. Europos Vadovų Tarybos išvados, Barselona, 2002).
http://ec.europa.eu/languages/documents/doc4794_en.pdf. [žiūrėta 2012-11-04].
12. Techninė užduotis (atrenkant finansinį tarpininką). UAB „Investicijų ir verslo garantijos“.
http://www.invega.lt/site/files/failai/Viejieji_pirkimai/Konkurso_slyg_4_priedas_technin_u_duotis_pataisyta.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].
13. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“. <http://www.invega.lt/>. [žiūrėta 2012-11-10].
14. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ įstatai.
http://www.invega.lt/site/files/failai/Veiklos_dokumentai/INVEGOS_istatai20120118.pdf. [žiūrėta 2012-11-10].
15. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ veiklos kryptys.
<http://www.invega.lt/lt/veikla/veiklos-sritys.htm>. [žiūrėta 2012-11-10].
16. Valstybės pagalba. Europos Parlamentas.
http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/rules/article_7206_lt.htm. [žiūrėta 2012-09-29].
17. Valstybės pagalba verslui konkurencijos teisės kontekste, Paulauskaitė J.
http://kt.gov.lt/naujienos/docpr/2011-03-30_jp.pdf. [žiūrėta 2012-09-29].
18. Valstybės pagalbos vadovas. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
http://kt.gov.lt/vp/vp_vadovas.pdf. [žiūrėta 2012-09-29].
19. Verslumo skatinimo projektas. Lietuvos kredito unijos.
<http://lku.lt/projektas-verslumo-skatinimas/apie-projekta/>. [žiūrėta 2012-11-12].
20. Vietinės užimtumo iniciatyvos. Vilniaus teritorinė darbo birža.
http://www.ldb.lt/TDB/Vilnius/Paslaugos/Puslapiai/Vietines_uzimtumo_iniciatyvos.aspx. [žiūrėta 2012-11-10].
21. VILIBID ir VILIBOR normos. Lietuvos bankas.
<http://www.lb.lt/statistics/statbrowser.aspx?group=7222&orient=horz>. [žiūrėta 2012-11-18].

Teismų praktika

1. Teisingumo Teismo sprendimas Byloje C-169/95, Ispanija prieš Komisiją 1997, Rink. I-00135, 20 punktas.

Ramanauskaitė J. Nereikšmingos *de minimis* valstybės pagalbos verslui ir Verslumo skatinimo fondo – *de minimis* pagalbos smulkiam ir vidutiniam verslui instrumento, teorinė analizė / Finansų teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Algirdas Miškinis. – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe atskleista valstybės pagalbos sąvoka, draudžiamos valstybės pagalbos kriterijai, aptartos valstybės pagalbos rūšys, išanalizuotas nereikšmingos *de minimis* valstybės pagalbos teikimas smulkaus ir vidutinio verslo subjektams. Pirmojoje darbo dalyje teisės aktų ir mokslinės literatūros analize atskleista valstybės pagalba verslui, su bendrąja rinka nesuderinamos valstybės pagalbos požymiai bei nereikšmingos valstybės pagalbos verslui rūšys. Antrojoje darbo dalyje, pasitelkus esminių *de minimis* pagalbos kriterijų ir pagalbos gavėjo analizę, atskleisti nereikšmingos valstybės pagalbos teikimo pagrindu susiformavę santykiai. Trečiojoje darbo dalyje analizuojamas Lietuvoje įgyvendinamos finansų inžinerijos priemonės “Verslumo skatinimas” *de minimis* pagalbos teikimas.

Pagrindiniai žodžiai: valstybės pagalba verslui, nereikšminga valstybės pagalba, *de minimis* valstybės pagalba, priemonė “Verslumo skatinimas”, Verslumo skatinimo fondas.

Ramanauskaitė J. Theoretical analysis of insignificant *de minimis* state aid and Entrepreneurship Promotion Fund – *de minimis* aid tool for small and medium business / Final work of in Master of Finance Law. Supervisor Prof. Dr. Algirdas Miškinis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Economics and Finance Management Faculty, 2012.

ANOTATION

The master's thesis revealed the concept of state aid, prohibited state aid criteria; it discusses the types of state assistance, analyses the provision of insignificant *de minimis* state aid to small and medium businesses. In the first part of work the legislation and the scientific literature is used to demonstrate the state aid for business, characteristics of state aid incompatible to the general market and types of insignificant state aid to business. In the second part, through the analysis of major *de minimis* assistance criteria and beneficiary, the relations that are formed on the basis of insignificant state aid delivery are disclosed. The third part of work analyzes the provision of *de minimis* aid from the facility of finance engineering "Promotion of Entrepreneurship" implemented in Lithuania.

Keywords: state aid to business, insignificant state aid, *de minimis* state aid, measure "Promotion of Entrepreneurship", Entrepreneurship Promotion Fund.

Ramanauskaitė J. Nereikšmingos *de minimis* valstybės pagalbos verslui ir Verslumo skatinimo fondo – *de minimis* pagalbos smulkiam ir vidutiniam verslui instrumento, teorinė analizė / Finansų teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Algirdas Miškinis. – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012.

SANTRAUKA

Valstybės pagalba verslui – neišvengiamas politikos instrumentas, kuris, atsižvelgiant į rinkoje susiklosčiusias aplinkybes, kai kuriais atvejais yra vienintelė galimybė verslo plėtrai. Valstybės narės įvairiomis paramos priemonėmis stengiasi skatinti smulkų ir vidutinį verslą, tačiau teikiama pagalba yra griežtai kontroliuojama konkurencijos teisės normomis, kadangi teikiama finansinė parama gali sukurti nevienodas veikimo sąlygas ūkio subjektams ir iškreipti konkurenciją. SESV 107 straipsnio 1 d. nustato draudžiamos ir su bendrąja rinka nesuderinamos valstybės pagalbos kriterijus. Draudžiama valstybės pagalba verslui yra tuomet, jei teikiama iš valstybinių išteklių bei suteikia išskirtinę ekonominę naudą tam tikrai ūkio subjektų grupei, ir tai sąlygoja rinkos iškraipymą ar daro poveikį prekybai tarp valstybių narių. Tačiau valstybės pagalba iš esmės nėra draudžiama ir, laikantis reikalavimo bei procedūrinių taisyklių, gali būti teikiama kaip horizontalioji, regioninė ar sektorinė valstybės pagalba. Europos Komisija išskiria nereikšmingą *de minimis* valstybės pagalbą, kuri nedaro poveikio prekybai tarp valstybių narių, jei atitinka nustatytus kriterijus.

De minimis valstybės pagalba smulkiam ir vidutiniam verslui teikiama, įgyvendinant finansų inžinerijos priemones. Viena iš šių priemonių yra „Verslumo skatinimas“, kuri šiuo metu įgyvendinama suteikiant galimybę SVV subjektui gauti kompleksinę *de minimis* valstybės pagalbą, derinant jos gavimą su mokymais ir konsultacijomis verslumo žinių įgijimui.

Šiame baigiamajame darbe atskleidžiama valstybės pagalbos verslui samprata, draudžiamos valstybės pagalbos kriterijai, aptariamose su bendrąja rinka suderinamos valstybės pagalbos rūšys ir išanalizuoti *de minimis* valstybės pagalbos teikimo pagrindu susiformuojantys teisiniai santykiai, bei išnagrinėti esminiai jų aspektai – *de minimis* pagalbos kriterijai ir SVV subjekto, *de minimis* valstybės pagalbos gavėjo, požymiai, taip pat išanalizuoti kompleksinės *de minimis* valstybės pagalbos instrumento Verslumo skatinimo fondo esminiai aspektai.

Darbo tikslas – išanalizuoti *de minimis* valstybės pagalbos verslui teikimo kriterijus bei išnagrinėti Verslumo skatinimo fondo kaip *de minimis* valstybės pagalbos instrumento, įgyvendinamo finansų inžinerijos priemone „Verslumo skatinimas“, aspektus.

Šiam tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai: atskleisti su bendrąja rinka suderinamos valstybės pagalbos sampratą; išanalizuoti *de minimis* valstybės pagalbos teikimo schemas pagrindu susiformavusius teisinius santykius, išnagrinėjant nereikšmingos valstybės pagalbos teikimo kriterijus ir SVV subjekto, *de minimis* pagalbos gavėjo, požymius; atlikti finansų inžinerijos priemonės „Verslumo skatinimas“ analizę bei išnagrinėti pagrindines priežastis, įtakančias priemonės „Verslumo skatinimas“ lėtą įgyvendinimą bei pateikti siūlymus, galinčius aktyvinti Verslumo skatinimo fondo lėšų įsisavinimą

Siekiant iškelto tikslo uždavinių įgyvendinimui naudoti teisinių dokumentų, mokslinės literatūros analizės, statistinių duomenų analizės bei stebėjimo, ekspertinio vertinimo ir anketinės apklausos duomenų analizės metodai.

Priemonė „Verslumo skatinimas“ prieinama, tinkama ir patraukli galimybė smulkaus ir vidutinio verslo subjektui gauti nereikšmingą *de minimis* valstybės pagalbą, tačiau Verslumo skatinimo fondo lėšų įsisavinimą trikdo subjektyvių ir objektyvių priežasčių buvimas, kurių lemia tiek pagalbos gavėjo požymiai, tiek ir priemonės įgyvendinimo bei finansinio tarpininko nustatyti reikalavimai.

Efektyvesnį Verslumo skatinimo fondo lėšų įsisavinimą galėtų aktyvinti verslumo žinių sklaida prioritetingose grupėse bei nukreipiant į regionuose steigiamas įmones, taipogi, priemonę įgyvendinančių institucijų ir įstaigų bendri sprendimai, kurių pagrindu būtų galimybė finansinę valstybės pagalbą panaudoti platesnės paskirties išlaidoms apmokėti bei sukurtos papildomos pagalbos formos, kurios suteiktų didesnę tiesioginę valstybės pagalbos naudą gavimą.

Ramanauskaitė J. Theoretical analysis of insignificant *de minimis* state aid and Entrepreneurship Promotion Fund – *de minimis* aid tool for small and medium business / Final work of in Master of Finance Law. Supervisor Prof. Dr. Algirdas Miškinis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Economics and Finance Management Faculty, 2012.

SUMMARY

State aid to business is inevitable policy instrument, which, depending on the circumstances of the market, in some cases is the only opportunity for business development. Member States use various support measures to endeavour the promotion of small and medium-sized businesses, but the delivered aid is strictly controlled by the competition law norms, since the financial aid may create unequal conditions for operation of economic entities and distort the competition. Part 1 of article 107 of The Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) determines the criteria of state aid which is prohibited and incompatible with the general market. Prohibited state aid for business is when it is provided from public sources and delivers exceptional economic benefit for a particular group of economic operators, and this leads to the distortion of market or affects trade between Member States. However, the state aid is essentially not forbidden and, in accordance with the requirement and procedural rules, can be given as horizontal, regional or sectoral state aid. European Commission identifies negligible *de minimis* state aid, which does not affect trade between the Member States if they meet the specific criteria.

De minimis state aid to small and medium-sized businesses is provided through the implementation of financial engineering instruments. One of these measures is the “Promotion of entrepreneurship”, which is currently being implemented by enabling the SME entity to gain access to the complex *de minimis* state aid, combining its receipt to training and consulting to acquire the business knowledge.

This final thesis reveals the concept of state support for business, criteria for the prohibited state aid, discusses the types of state aid compatible with the general market, and analyses the legal regulations that are formed on the basis of the provision of *de minimis* state aid, along with the analysis of their substantial aspects – *de minimis* assistance criteria and the characteristics of the SME entity, the recipient of the *de minimis* state aid instrument Entrepreneurship Promotion Fund.

The aim of work is to analyze the criteria for the provision of *de minimis* state aid for business and analyse the aspects of the Entrepreneurship Promotion Fund as a *de minimis* state aid instrument implemented by the financial engineering instrument "Promotion of Entrepreneurship".

The following tasks were raised for this purpose: to reveal the concept of state aid compatible the general market, to analyse the legal relations that are formed on the basis of delivery of *de minimis* state aid through the analysis of the criteria for the delivery of insignificant state aid and the characteristics of the SME entity – a beneficiary of *de minimis* aid; to perform analysis of the financial engineering instrument "Promotion of Entrepreneurship" and analyse the main reasons affecting the slow implementation of the "Promotion of Entrepreneurship" instrument and presenter commendations that could activate the assimilation of the funds from the Entrepreneurship Promotion Fund

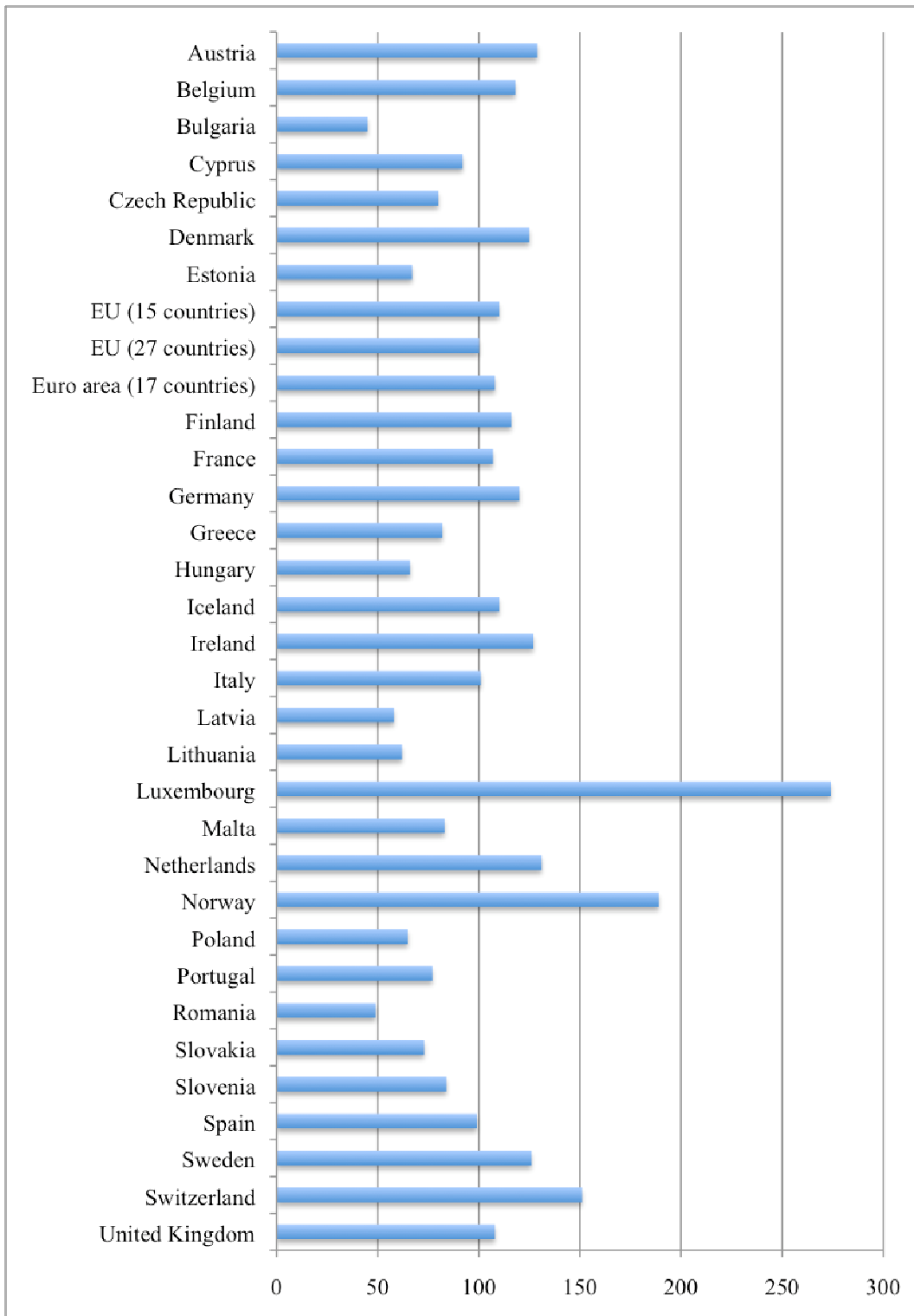
In order to achieve the objective, the methods of analysing legal documents, scientific literature, statistical data and monitoring, expert evaluation and questionnaire survey were used to implement the tasks.

The instrument "Promotion of Entrepreneurship" is available, suitable and attractive option for a small and medium-sized businesses to gain access to an insignificant *de minimis* state aid, but the assimilation of the funds of the Entrepreneurship Promotion Fund are prevented by subjective and objective reasons which are determined bold by the characteristics of the aid beneficiary and the requirements set for the instrument implementation and by the financial intermediary.

The most effective assimilation of the funds of Entrepreneurship Promotion Fund could be activated by the dissemination of entrepreneurial knowledge among priority groups and directing them to combine established in the regions, also, common solutions between the institutions and authorities implementing the measure, based on which it would be possible to use that financial state aid for payment of wider purpose expenses and creating additional forms of aid which might enable greater benefits from the direct state aid.

PRIEDAI

Valstybių ekonominis lygis, skaičiuotas BVP, tenkantis vienam gyventojui.

Šaltinis: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=te-c00114>.

Europos Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008 skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant Sutarties 87 ir 88 straipsnius (Bendrasis bendrosios išimties reglamentas – BBIR), I priedas (OL, L 214, 2008, p. 3).

MVĮ apibrėžtis

1 straipsnis

Įmonė

Įmonė yra bet kokio teisinio statuso subjektas, užsiimantis ūkine veikla. Tai visų pirma savarankiškai dirbantys asmenys ir šeimos verslas, kurie susiję amatais ar kita veikla, ir reguliariai ūkinę veiklą vykdančios ūkinės bendrijos ar asociacijos.

2 straipsnis

Personalo skaičius ir įmonių kategorijas lemiančios finansinės viršutinės ribos

1. Į mikro, mažųjų ir vidutinių įmonių (toliau – MVI) kategoriją įeina įmonės, kuriose dirba mažiau kaip 250 darbuotojų ir kurių metinė apyvarta neviršija 50 mln. EUR, ir (arba) metinė balanso suma neviršija 43 mln. EUR.

2. MVI kategorijoje mažoji įmonė apibrėžiama kaip įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 50 asmenų ir kurios metinė apyvarta ir (arba) metinė balanso suma neviršija 10 mln. EUR.

3. MVI kategorijoje mikroįmonė apibrėžiama kaip įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 10 asmenų ir kurios metinė apyvarta ir (arba) metinė balanso suma neviršija 2 mln. EUR.

3 straipsnis

Įmonių rūšys, į kurias atsižvelgiama apskaičiuojant personalo skaičių ir finansines sumas

1. Savarankiška įmonė – įmonė, kuri pagal 2 dalį neklasifikuojama kaip įmonė partnerė arba pagal 3 dalį neklasifikuojama kaip susijusi įmonė.

2. Įmonės partnerės – visos įmonės, kurios pagal 3 dalį neklasifikuojamos kaip susijusios įmonės ir tarp kurių egzistuoja tokie santykiai: įmonė (tiekėjų įmonė) viena arba su kita ar kitomis susijusiomis įmonėmis, apibrėžtomis 3 dalyje, turi 25 % ar daugiau kitos įmonės (vartotojų įmonės) kapitalo arba balsavimo teisių.

Tačiau įmonė gali būti klasifikuojama kaip savarankiška, taigi neturinti įmonės partnerės, nors šią 25 % ribą pasiekia arba viršija toliau nurodyti investuotojai, jeigu jie, kaip apibrėžta 3 dalyje, nėra individualiai arba bendrai susiję su minėta įmone:

a) viešos investicinės korporacijos, rizikos kapitalo bendrovės, asmenys arba asmenų grupės, nuolat vykdančios rizikos kapitalo investavimo veiklą, investuojantys nuosavą kapitalą į

nekotiruojamą verslą (verslo finansiniai rėmėjai), jeigu tų verslo finansinių rėmėjų bendra investicijų suma į tą pačią įmonę yra mažesnė kaip 1 250 000 EUR;

b) universitetai ar pelno nesiekiantys mokslinių tyrimų centrai;

c) instituciniai investuotojai, įskaitant regioninės plėtros fondus;

d) savarankiškos vietos institucijos, kurių metinis biudžetas mažesnis kaip 10 mln. EUR ir kurių vietovėse gyvena mažiau kaip 5 000 asmenų.

3. Susijusios įmonės – įmonės, kurios viena su kita susijusios kuriais nors iš tokių santykių:

a) viena įmonė turi kitos įmonės akcininkų arba narių balsų daugumą;

b) viena įmonė turi teisę paskirti arba atleisti daugumą kitos įmonės administracijos, valdymo arba priežiūros organo narių;

c) pagal sutartį arba, vadovaujantis memorandumo ar įmonės įstatų nuostata, vienai įmonei suteikiama teisė daryti kitai įmonei esminę įtaką;

d) viena įmonė, būdama kitos įmonės akcininkė arba narė, vadovaudamasi su tos įmonės kitais akcininkais ar nariais sudaryta sutartimi, viena kontroliuoja tos kitos įmonės akcininkų arba narių balsavimo teisių daugumą.

Laikoma, kad dominuojančios įtakos nėra, jei 2 dalies antrojoje pastraipoje išvardyti investuotojai, nepažeidžiant jų, kaip akcininkų, turimų teisių, patys tiesiogiai ar netiesiogiai nedalyvauja valdant kitą įmonę.

Įmonės, per vieną ar daugiau kitų įmonių arba kurių nors iš 2 dalyje paminėtų investuotojų palaikančios kokius nors pirmojoje pastraipoje išvardytus santykius, taip pat laikomos susijusiomis įmonėmis.

Įmonės, palaikančios minėtus santykius su fiziniu asmeniu ar bendrai veikiančių fizinių asmenų grupe, taip pat laikomos susijusiomis įmonėmis, jei jos savo veiklą arba dalį veiklos vykdo toje pačioje atitinkamoje rinkoje arba gretimose rinkose.

Gretima rinka laikoma produkto ar paslaugos rinka, esanti greta atitinkamos vartotojų ar tiekėjų rinkos.

4. Išskyrus 2 dalies antrojoje pastraipoje numatytus atvejus, įmonė negali būti laikoma MVĮ, jei 25 % ar daugiau kapitalo arba balsavimo teisių atskirai ar bendrai tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoja viena ar daugiau viešųjų institucijų.

5. Įmonės gali deklaruoti turinčios savarankiškos įmonės, įmonės partnerės ar susijusios įmonės statusą, taip pat skelbti duomenis apie 2 straipsnyje nustatytą viršutinę ribą. Tai deklaruoti galima net ir tuo atveju, kai kapitalas pasiskirstęs taip, kad neįmanoma tiksliai nustatyti, kas jį valdo; tokiu atveju įmonė gali gera valia deklaruoti, kad gali daryti teisėtą prielaidą, jog kita ar kitos susijusios įmonės bendrai nevaldo 25 % arba daugiau kapitalo ar balsavimo teisių. Tokios deklaracijos

daromos nepažeidžiant nacionalinių arba Bendrijos taisyklių, numatančių patikrinimus ar tyrimus.

4 straipsnis

Duomenys, pagal kuriuos apskaičiuojamas personalo skaičius ir finansinės sumos bei tiriamas laikotarpis

1. Personalo skaičiui ir finansinėms sumoms apskaičiuoti imami vėliausio susijusio patvirtinto apskaitos laikotarpio duomenys, ir jie skaičiuojami metams. Skaičiuojant atsižvelgiama į duomenis, gautus nuo sąskaitų uždarymo datos. Skaičiuojant metinę apyvartą, iš jos gautos sumos išskaičiuojamas pridėtinės vertės mokestis (PVM) ir kiti netiesioginiai mokesčiai.

2. Sąskaitų uždarymo dieną paaiškėjus, kad įmonės metiniai duomenys apie darbuotojų skaičių ar finansinių sumų viršutinės ribas viršijo arba nepasiekė 2 straipsnyje nurodytų ribų, toks faktas neturėtų nulemti vidutinės, mažosios ar mikroįmonės statuso netekimo ar įgijimo, jeigu tos viršutinės ribos nebuvo viršytos du apskaitos laikotarpius iš eilės.

3. Naujai įsteigtų įmonių, kurių sąskaitos dar nebuvo patvirtintos, duomenys, kurių pagrindu apskaičiuojamas darbuotojų skaičius ir finansinės sumos, yra apskaičiuojami pagal *bona fide* skaičiavimo rezultatus finansiniais metais.

5 straipsnis

Personalas skaičiaus apskaičiavimas

Darbuotojų skaičius atitinka metinių darbo vienetų (MDV) skaičių, t. y. visą darbo dieną atitinkamoje įmonėje arba jos vardu visu tiriamu metų laikotarpiu dirbančių darbuotojų skaičių. Ne visus metus išdirbę darbuotojai, ne visą darbo dieną, neatsižvelgiant į jos trukmę, dirbę asmenys ir sezoniniai darbuotojai sudaro MDV dalis. Personalas:

a) darbuotojai;

b) įmonei pavaldžioje įmonėje dirbantys asmenys arba asmenys, pagal nacionalinės teisės normas laikomi tokios įmonės darbuotojais;

c) savininkai vadovai;

d) partneriai, užsiimantys įmonėje nuolatine veikla ir gaunantys iš jos finansinės naudos.

Gamybinę praktiką atliekantys asmenys arba studentai, besimokantys profesijos pagal gamybinės praktikos ar profesinio mokymo sutartis, į personalo skaičių neįtraukiami. Motinystės ar tėvystės atostogų išėję darbuotojai į personalo skaičių neįtraukiami.

6 straipsnis

Įmonės duomenų nustatymas

1. Savarankiškos įmonės duomenys, įskaitant personalo skaičių, nustatomi išimtinai remiantis tos įmonės sąskaitų rodikliais.

2. Įmonių partnerių arba susijusių įmonių turinčios įmonės duomenys, įskaitant personalo skaičių, nustatomi pagal įmonės sąskaitų duomenis ir kitus įmonės duomenis arba, jei yra, pagal įmonės konsoliduotos finansinės atskaitomybės rodiklius ar pagal konsoliduotos finansinės atskaitomybės, į kurią įmonė įtraukta per konsolidavimą, rodiklius.

Prie pirmojoje pastraipoje nurodytų duomenų pridedami įmonės partnerės – tiekėjų įmonės arba vartotojų įmonės – duomenys. Pridedama suma yra proporcinga kapitalo arba balsavimo teisių (pasirenkant didesnę skaičių) procentinei daliai. Jei įmonės yra skirtingos, imama didesnė procentinė dalis.

Prie pirmojoje ir antrojoje pastraipose nurodytų duomenų pridedama įmonės, kuri tiesiogiai arba netiesiogiai susijusi su įmone, 100 % rodiklių, jei tie rodikliai nėra jau įtraukti į sąskaitas konsolidavimo metu.

3. Pagal 2 dalį įmonės partnerių duomenys yra gaunami remiantis jų arba, jei yra, konsoliduotų sąskaitų ar kitais rodikliais. Prie tų duomenų pridedama 100 % įmonių, susijusių su tomis įmonėmis partnerėmis, rodiklių, jeigu tie rodikliai nėra jau įtraukti į sąskaitas konsolidavimo metu.

Pagal tą pačią 2 dalį su įmone susijusių įmonių duomenys yra gaunami remiantis jų sąskaitų duomenimis ir kitais, jei yra, konsoliduotais, jų duomenimis. Prie tų duomenų pridedami *pro rata* bet kokių susijusios įmonės įmonių partnerių – tiekėjų arba vartotojų įmonių – duomenys, jeigu tų duomenų dalis, bent jau proporcinga daliai, nurodytai 2 dalies antrojoje pastraipoje, dar nėra įtraukta į konsoliduotas sąskaitas.

4. Jei įmonės konsoliduotose sąskaitose nėra duomenų apie personalo skaičių, šis skaičius apskaičiuojamas proporcingai sudedant įmonių partnerių duomenis ir pridedant įmonių, su kuriomis įmonė susijusi, duomenis.

Europos Komisijos reglamento (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai kriterijai.
Paruošta pagal Reglamentą Nr. 1998/2006.

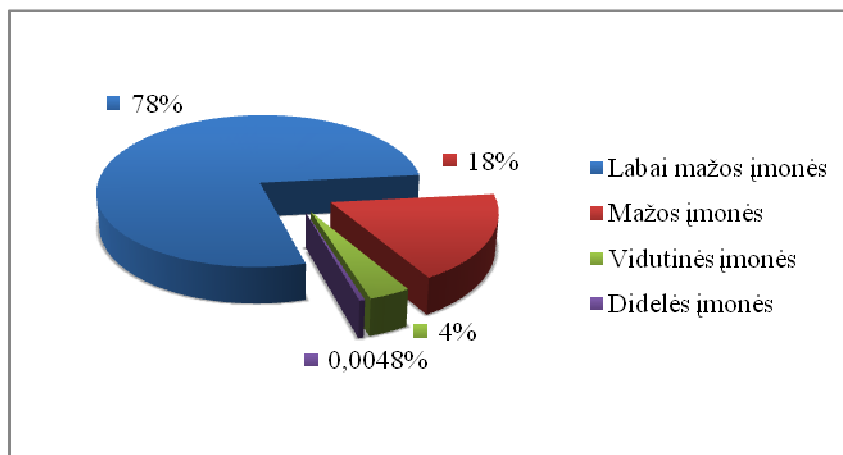
Reglamento str.	Kriterijus	Paaškinimas	Papildoma informacija
<i>De minimis</i> valstybės pagalba laikoma neatitinkančia draudžiamos ir nesuderinamos su bendrąja rinka valstybės pagalbos, jei neviršijama nustatyta pagalbos riba ir atitinka kaupimo kriterijų.			
Esminė sąlyga			
Jei tenkinama esminė sąlyga, netaikomas pranešimo reikalavimas pagal EB sutarties 88 straipsnio 3 dalį			
1 str.	De minimis pagalba gali gauti visi sektoriai, išskyrus: pagalbą žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuje veikiančioms įmonėms pagalbą įmonėms, užsiimančioms žemės ūkio produktų pagrindine gamyba žemės ūkio produktų, išvardytų Sutarties I priede, perdirbimu ir prekyba besiverčiančioms įmonėms teikiama pagalbą šiais atvejais: i) kai pagalba priklauso nuo to, ar bus dalinai arba visa skirta pagrindiniams gamintojams; ii) kai pagalba priklauso nuo to, ar bus dalinai arba visa skirta pagrindiniams gamintojams;	pagalbą, kuri priklauso nuo to, ar vartojamos vietinės ar importuotos prekės pagalbą anglų sektoriuje veikiančioms įmonėms pagalbą imonėms, atliekančioms krovinių vežimo keliais operacijas samdos pagrindais arba už atlygį, įsigyti krovinių vežimo keliais transporto priemonės pagalbą, skirtą sunkumams patiriančioms įmonėms	kurioms taikomas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 išvardytų Sutarties I priede pagalbą, tiesiogiai susijusia su eksportuojamais kiekiiais, platinimo tinklo kūrimu veikla, arba kitoms einamosioms išlaidoms, susijusioms su eksporto veikla Įmonės apibrėžtos Tarybos sprendime 2010/787/ES
2 str.	Pagalbos dydis	200 000 EUR (690 560 Lt) imonėi, veikiančiai bet kuriame ūkio sektoriuje, kuriame taikomas reglamentas 100 000 EUR (345 280 Lt) imonėi, veikiančiai kelių transporto sektoriuje	Neatsižvelgiama į: pagalbos formą, stiekiamų tūkslių, išteklių šaltinį.
Jei yra viršijama numatyta bendra pagalbos suma, reglamento nuostatos negali būti taikomos net ir neviršijamai daliai.			

Reglamento str.	Kriterijus	Papildoma informacija
2 str.	Apskaitiavimas	Pagalbos riba išreikiama finansine subsidija, apskaituojama: pagalbos suteikimo metu galiojusi orientacinė palūkanų norma,
2 str.	Skaidrumas	
	<p><i>Pagalbos suma yra bendros, neatsižvelgiant į formą, suteiktos pagalbos subsidijos ekvivalentas.</i></p> <p>Pagalbos subsidijos elementą turi būti įmanoma apskaičiuoti iš anksto, neatliekant rizikos vertinimo (<i>ex ante</i> pagalba).</p>	<p>Subsidijos ekvivalento apskaičiavimo sąlygos, taikant skirtingas pagalbos formas: apskaičiuojamas pagal subsidijos metu rinkoje vyvavusių palūkanų normą.</p> <p>garantijos schemos: <i>pagal garantijos schemą teikiama individuali pagalba</i></p> <p>kai vienai įmonei suteikiama ne didesnė kaip 1 500 000 (5 179 200 Lt) EUR paskola, kuriai suteikiama garantija.</p> <p>kai vienai įmonei, veikiančiai kelių transporto sektoriuje, suteikiama ne didesnė kaip 750 000 (2 589 600 Lt) EUR paskola, kuriai suteikiama garantija.</p>
		<p><i>pagal garantijos schemas teikiama pagalba</i></p> <p>jeigu iki schemos įgyvendinimo garantijų bendrajam subsidijos ekvivalentui apskaičiuoti naudojama metodologija buvo patvirtinta apie ją pranešus Komisijai pagal Komisijos priimtą reglamentą valstybės pagalbos srityje,</p> <p><i>ir</i></p> <p>patvirtintoje metodologijoje aiškiai apibrėžta garantijų rūšis ir pagrindinių sandorių rūšis.</p>
	<p>Pagalbos subsidijos elementa turi būti įmanoma apskaičiuoti iš anksto, neatliekant rizikos vertinimo (<i>ex ante</i> pagalba).</p>	<p>Garantija negali viršyti 80 % pagrindinės paskolos sumos.</p> <p><i>Ne laikoma skaidria, tačiau gali tenkinti de minimis pagalbos sąlygas:</i></p> <p>kapitalo injekcija</p> <p>rizikos kapitalo priemonės</p> <p>kai visa valstybės injekcijos suma neviršija nustatytos <i>de minimis</i> ribos.</p> <p>kai pagal susijusią rizikos kapitalo schemą kiekvienai tikslinei įmonei numatomas valstybės kapitalas neviršija <i>de minimis</i> ribos.</p>

Reglamento str.	Kriterijus	Papildoma informacija
2 str.	Kaupimas	De minimis pagalba nėra kaupiama su valstybės pagalba, skiriama toms pačioms reikalavimus atitinkančioms išlaidoms padengti, jeigu dėl tokio pagalbos kaupimo kiekvienu atveju atskirai nustatytas pagalbos intensyvumas viršytų bendrosios išimties reglamente arba Komisijos priimtame sprendime nustatytą dydį.
3 str.	Stebėsena	<p>raštu informuoti įmonę apie:</p> <ul style="list-style-type: none"> numatytą skiriamos pagalbos sumą (išreikšią bendroju subsidijos ekvivalentu) teikiamos pagalbos de minimis pobūdį pateikiant aiškią nuorodą į Reglamentą <p>Įmonės veiksmai:</p> <p>Prieš skiriant pagalbą pateikti raštišką arba elektroninę deklaraciją apie bet kokią kitą de minimis pagalbą, gautą per praėjusius dvejus fiskalinius metus ir einamuosius fiskalinius metus</p> <p>Procedūra</p> <p>Valstybė narė gali suteikti naują de minimis pagalbą tik patikrinusi, kad dėl jos bendra per atitinkamus fiskalinius metus bei per praėjusius dvejus fiskalinius metus toje valstybėje narėje įmonei suteikta de minimis pagalba neviršija nustatytos ribos.</p>
	<p>rinkti ir registuoti visą informaciją apie Reglamento taikymą</p> <p>saugoti duomenis:</p> <p>apie individualiai suteiktą de minimis pagalbą saugomi 10 metų nuo pagalbos suteikimo datos,</p> <p>apie de minimis pagalbos schemą saugomi 10 metų nuo datos, kada paskutinį kartą buvo suteikta individuali pagalba.</p> <p>Komisijai raštu paprašius, pateikti Komisijai visą informaciją, kurią Komisija mano esant būtina įvertinti.</p>	<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>
		<p>Reikalavimas dokumentams:</p> <p>dokumentuose nurodoma visa informacija, reikalinga nustatyti, kad visos šio reglamento sąlygos yra tenkinamos.</p>

**Smulkaus ir vidutinio verslo subjektų bei didelių įmonių pasiskirstymas
2012 m. sausio 1 d. duomenimis**

	2012
Labai mažos įmonės	48917
Mažos įmonės	11399
Vidutinės įmonės	2270
Didelės įmonės	303
Viso įmonių	62889

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos ūkio ministro
2008 m. kovo 26 d.
įsakymu Nr. 4-119

1 forma

SMULKIOJO IR VIDUTINIO VERSLO SUBJEKTO STATUSO DEKLARACIJA

_____
(deklaracijos data)

_____
(sudarymo vieta)

Pirminė
Patikslinta

1	Verslo subjekto pavadinimas	
2	Verslo subjekto buveinė	
3	Verslo subjekto įsteigimo data	
4	Verslo subjekto kodas /PVM mokėtojo kodas	
5	Verslo subjekto vadovo vardas, pavardė ir pareigos	
6	Verslo subjekto ryšių duomenys: elektroninis paštas ir telefonas	
7	Verslo subjekto tipas	
	Savarankiška įmonė	☐
	Partnerinė įmonė	☐
	Susijusi įmonė	☐

8	Laikotarpis, kurio Deklaracija teikiama			
9	Duomenys, pagal kuriuos nustatomas verslo subjekto statusas			
		Vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius	Metinės pajamos (tūkst. Lt)	Balanse nurodyto turto vertė (tūkst. Lt)
D_{A1}	Verslo subjekto duomenys, jei verslo subjektas nesudaro konsoliduotos finansinės atskaitomybės ir jo duomenys nėra įtraukti į kitos įmonės konsoliduotą finansinę atskaitomybę			
D_{A2}	Duomenys, perkeliama iš Smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto deklaracijos (toliau - Deklaracija) 1S formos 2 langelio eilutės „D _A “, jei verslo subjektas sudaro konsoliduotą finansinę atskaitomybę arba jo duomenys įtraukti į kitos įmonės konsoliduotą finansinę atskaitomybę	0,00	0,00	0,00
$\sum k_n D_{Pn}$	Partnerinių įmonių duomenys, perkeliama iš Deklaracijos 1P formos eilutės $\sum k_n D_{Pn}$	0,00	0,00	0,00
$\sum D_{Sn}$	Susijusių įmonių duomenys (jei nebuvo įtraukti į deklaruojančio verslo subjekto konsoliduotą finansinę atskaitomybę), perkeliama iš Deklaracijos 1S formos 4 langelio eilutės „ $\sum D_{Sn}$ “)	0,00	0,00	0,00
$D_{Ag} = D_{A1} + D_{A2} + \sum k_n D_{Pn} + \sum D_{Sn}$		0,00	0,00	0,00

10	Verslo subjekto statusas		
Laikotarpis			metai
Labai maža įmonė			
Maža įmonė			
Vidutinė įmonė			
Didelė įmonė			
11	Verslo subjekto vadovo vardas ir pavardė		
Patvirtinu, kad Deklaracijoje ir jos prieduose pateikti duomenys tikslūs ir teisingi			
Parašas			
12	Priedamos formos		
	Formos pavadinimas	Lapų skaičius	
	1P forma		
	1P formos priedas		
	1 S forma		
	1S formos priedas		

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos ūkio ministro
2008 m. kovo 26 d.
įsakymu Nr. 4-119

1P forma

PARTNERINIŲ ĮMONIŲ DUOMENYS

— —
(deklaracijos data)

—
(sudarymo vieta)

Pirminė
Patikslinta

Eil. Nr.	Partnerinės įmonės (pavadinimas, įmonės kodas)	k _n D _{Pn}		
		Vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius	Metinės pajamos (tūkst. Lt)	Balanse nurodyto turto vertė (tūkst. Lt)
1.		0,00	0,00	0,00
2.		0,00	0,00	0,00
3.		0,00	0,00	0,00
4.		0,00	0,00	0,00
5.		0,00	0,00	0,00
6.		0,00	0,00	0,00
7.		0,00	0,00	0,00
8.		0,00	0,00	0,00
9.		0,00	0,00	0,00
10.		0,00	0,00	0,00
Σk _n D _{Pn}		0,00	0,00	0,00

IP formos „Partnerinių įmonių
duomenys“ priedas
priedas

PARTNERINĖS ĮMONĖS APRAŠYMAS

_____
(deklaracijos data)

_____
(sudarymo vieta)

Pirminė
Patikslinta

1	Įmonės pavadinimas	
2	Įmonės buveinė	
3	Įmonės įsteigimo data	
4	Įmonės kodas	
5	Įmonės vadovo vardas, pavardė ir pareigos	
6	Įmonės ryšių duomenys: elektroninis paštas ir telefonas	
7	Laikotarpis, kurio Deklaracija yra teikiama	

8	Partnerinės įmonės duomenys D_{Pn}			
		Vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius	Metinės pajamos (tūkst. Lt)	Balanse nurodyto turto vertė (tūkst. Lt)
P_n	Partnerinės įmonės duomenys arba konsoliduotos finansinės atskaitomybės duomenys			
PS_1	Partnerinės įmonės susijusių įmonių, kurių duomenys nebuvo įtraukti į partnerinės įmonės konsoliduotą finansinę atskaitomybę, duomenys			
PS_2				
PS_3				
PS_4				
PS_5				
D_{Pn}		0,00	0,00	0,00
9	Partnerinių įmonių susijusių įmonių, kurių duomenys įtraukti į konsoliduotą partnerinės įmonės finansinę atskaitomybę, identifikavimas			
Susijusios įmonės pavadinimas	Susijusios įmonės buveinė	Susijusios įmonės kodas	Susijusios įmonės vadovo vardas, pavardė ir pareigos	

10 Partnerinių įmonių susijusių įmonių, kurių duomenys neįtraukti į partnerinės įmonės finansinę atskaitomybę, identifikavimas			
Susijusios įmonės pavadinimas	Susijusios įmonės buveinė	Susijusios įmonės kodas	Susijusios įmonės vadovo vardas, pavardė ir pareigos
11 Informacija apie įmonę kaip investuotoją			
Investuotojas		Informacija apie investuotoją	
Valdymo įmonė	☐		
Investicinė bendrovė	☐		
Neformalus investuotojas	☐		
Mokslo ir studijų institucija	☐		
Profesionalusis investuotojas	☐		
Savivaldybė	☐		
Nepriklauso nurodytiems investuotojams	☐		
12. Koeficiento k_n nustatymas			
k_{n1}	Dalis verslo subjekto akcijų, pajų ar kitokių dalyvavimą įmonės kapitale žyminčių kapitalo dalių, kurią turi jo partnerinė įmonė, arba dalis verslo subjekto susijusios įmonės akcijų, pajų ar kitokių dalyvavimą įmonės kapitale žyminčių kapitalo dalių, kurią turi susijusios įmonės partnerinė įmonė, kai pildomi verslo subjekto susijusios įmonės partnerinės įmonės duomenys		
k_{n2}	Dalis partnerinės įmonės akcijų, pajų ar kitokių dalyvavimą įmonės kapitale žyminčių kapitalo dalių, kurią turi verslo subjektas, arba dalis susijusios įmonės partnerinės įmonės akcijų, pajų ar kitokių dalyvavimą įmonės kapitale žyminčių kapitalo dalių, kurią turi susijusi įmonė, kai pildomi verslo subjekto susijusios įmonės partnerinės įmonės duomenys		
k_{n3}	Dalis, kurią verslo subjekto dalyvių balsų turi jo partnerinė įmonė, arba dalis, kurią susijusios įmonės dalyvių balsų turi jos partnerinė įmonė, kai pildomi verslo subjekto susijusios įmonės partnerinės įmonės duomenys		
k_{n4}	Dalis, kurią savo partnerinės įmonės dalyvių balsų turi verslo subjektas, arba dalis, kurią partnerinės įmonės dalyvių balsų turi susijusi įmonė, kai pildomi verslo subjekto susijusios įmonės partnerinės įmonės duomenys		
k_n	0,000		
13 k_n –oji partnerinės įmonės duomenų dalis $k_n D_{Pn}$:			
	Vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius	Metinės pajamos (tūkst. Lt)	Balanse nurodyto turto vertė (tūkst. Lt)
$k_n D_{Pn}$	0,00	0,00	0,00

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos ūkio ministro
2008 m. kovo 26 d.
įsakymu Nr. 4-119

1S forma

SUSIJUSIŲ ĮMONIŲ DUOMENYS

— —
(deklaracijos data)

_____
(sudarymo vieta)

Pirminė
Patikslinta

1	Verslo subjekto finansinės atskaitomybės sudarymo būdas		
	Verslo subjektas sudaro konsoliduotą finansinę atskaitomybę arba jo duomenys yra įtraukti į kitos įmonės konsoliduotą finansinę atskaitomybę	☐	
	Verslo subjektas nesudaro konsoliduotos finansinės atskaitomybės ir jo duomenys nėra įtraukti į kitos įmonės konsoliduotą finansinę atskaitomybę	☐	
2	Konsoliduotos finansinės atskaitomybės duomenys D_A		
	Vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius	Metinės pajamos (tūkst. Lt)	Balanse nurodyto turto vertė (tūkst. Lt)
D _A			
3	Susijusių įmonių, kurių duomenys įtraukti į konsoliduotą finansinę atskaitomybę, identifikavimas		
	Susijusios įmonės pavadinimas	Susijusios įmonės buveinė	Susijusios įmonės vadovo vardas, pavardė ir pareigos

4	Susijusių įmonių, kurių duomenys neįtraukti į konsoliduotą finansinę atskaitomybę, duomenys			
	Susijusios įmonės (pavadinimas, įmonės kodas)	D _s		
		Vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius	Metinės pajamos (tūkst. Lt)	Balanse nurodyto turto vertė (tūkst. Lt)
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00
	ΣD _{Sn}	0,00	0,00	0,00

1S formos „Susijusių įmonių
duomenys“
priedas

SUSIJUSIOS ĮMONĖS APRAŠYMAS

_____
(deklaracijos data)

_____
(sudarymo vieta)

Pirminė
Patikslinta

1	Įmonės pavadinimas	
2	Įmonės buveinė	
3	Įmonės įsteigimo data	
4	Įmonės kodas	
5	Įmonės vadovo vardas, pavardė ir pareigos	
6	Įmonės ryšių duomenys: elektroninis paštas ir telefonas	
7	Laikotarpis, kurio Deklaracija yra teikiama	
8	Susijusios įmonės duomenys D_{Sn}	
	Vidutinis metų sąrašinis darbuotojų skaičius	Metinės pajamos (tūkst. Lt)
		Balanse nurodyto turto vertė (tūkst. Lt)
D_{Sn}		

Pildoma verslumo skatinimo paskolos atveju

(VP2-2.3-ŪM-02-V priemonės „Dalinis palūkanų kompensavimas“ aprašo 6 priede nustatyta pavyzdinė forma, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 4-490)

**PRAŠYMAS IŠ DALIES KOMPENSUOTI PALŪKANAS PAGAL
VP2-2.3-ŪM-02-V PRIEMONĘ „DALINIS PALŪKANŲ KOMPENSAVIMAS“**

20 - - -
(data, vieta)

_____ vardu pateikiame

(įrašyti verslumo skatinimo paskolos gavėjo pavadinimą)

Prašymą iš dalies kompensuoti palūkanas pagal VP2-2.3-ŪM-02-V priemonę „Dalinis palūkanų kompensavimas“ (toliau – prašymas) ir prisiimame prašyme numatytus įsipareigojimus.

Prašome iš dalies kompensuoti palūkanas, sumokėtas pagal verslumo skatinimo paskolą, suteiktą įgyvendinant VP1-1.1-SADM-08-K priemonę „Verslumo skatinimas“ VP2-2.3-ŪM-02-V priemonės „Dalinis palūkanų kompensavimas“ apraše (toliau – Aprašas) nustatytais palūkanų kompensavimo atvejais ir tvarka.

Prašome palūkanų kompensaciją pervesti į kartu su prašymu nurodytą sąskaitą.

Prašymu patvirtiname, kad:

1. esame susipažinę su dalinio palūkanų kompensavimo sąlygomis ir tvarka bei reikalavimais, nustatytais verslumo skatinimo paskolos gavėjui (toliau – paskolos gavėjas), kurie nustatyti Apraše;

2. mums žinoma, kad dalinis palūkanų kompensavimas yra vykdomas iš 2007–2013 metų Europos Sąjungos (toliau – ES) struktūrinės paramos lėšų;

3. mums žinoma, kad dalinis palūkanų kompensavimas yra *de minimis* pagalba paskolos gavėjui, kurios teikimui taikomas 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai (OL 2006 L 379, p. 5);

4. mums žinoma, kad palūkanos bus iš dalies kompensuojamos pagal kredito įstaigos pateiktą informaciją apie sumokėtas palūkanas;

5. sutinkame, kad informaciją apie paskolą, sumokėtas palūkanas, palūkanų kompensavimą ir kitą su paskola, palūkanų mokėjimu ar daliniu palūkanų kompensavimu susijusią informaciją kredito įstaiga pateiktą UAB „Investicijų ir verslo garantijos (toliau – INVEGA), Lietuvos Respublikos ir ES atsakingoms institucijoms ir jų įgaliotiems asmenims;

6. įsipareigojame per INVEGOS nustatytą terminą pateikti INVEGAI reikiamą informaciją ir (arba) atlikti Lietuvos Respublikos ir ES atsakingų institucijų nurodytus veiksmus, vykdomus dėl Apraše nurodytų ir kitų Lietuvos Respublikos ir ES teisės aktų nuostatų taikymo;

7. sutinkame, kad Europos Audito Rūmų, Europos Komisijos, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės, Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos įgalioti asmenys audituotų ir kontroliuotų mūsų, kaip projekto vykdytojo, ūkinę ir finansinę veiklą, kiek ji yra susijusi su VP2-2.3-ŪM-02-V priemonės „Dalinis palūkanų kompensavimas“ įgyvendinimu;

8. mums nėra iškelta byla dėl bankroto ir nesame likviduojami;

9. nesame sunkumų patirianti įmonė, kaip tai apibrėžta 2004 m. spalio 1 d. Komisijos komunikate Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti (OL 2004 C 244, p. 2);

10. palūkanų kompensavimo iš kitų nei šiame prašyme nurodytų finansavimo šaltinių nėra skirta, taip pat neplanuojama kreiptis į kitas institucijas dėl papildomo palūkanų kompensavimo;

11. mums žinoma, kad dalinis palūkanų kompensavimas nutraukiamas šiais atvejais:

11.1. kai nevykdomos ar pažeidžiamos dalinio palūkanų kompensavimo sąlygos, ar nustatoma, kad paskolos gavėjas ar kredito įstaiga neįvykdė ar pažeidė dalinio palūkanų kompensavimo sąlygas arba pakeitė esmines verslumo skatinimo paskolos sąlygas be INVEGOS raštiško pritarimo;

11.2. kai nutraukiama verslumo skatinimo paskolos sutartis;

11.3. kai paskolos gavėjas yra restruktūrizuojamas, bankrutuojantis ar likviduojamas;

11.4. kai paskolos gavėjas prašo nekompensuoti palūkanų;

11.5. kai nustatomas pažeidimas dėl ES ar Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytų reikalavimų ir sąlygų laikymosi;

11.6. kai pagal Lietuvos Respublikos bei ES teisės aktų nustatytas valstybės pagalbos teikimo taisykles atitinkama pagalba negali būti teikiama;

11.7. kai nustatoma, kad šiame prašyme pateikti patvirtinimai ar pateikti duomenys yra neteisingi ir per INVEGOS nurodytą terminą atitinkami trūkumai nėra pašalinami;

12. neprieštaraujame, kad dalinis palūkanų kompensavimas būtų sustabdytas ar nutrauktas be išankstinio išpėjimo pirmiau nurodytais dalinio palūkanų kompensavimo nutraukimo atvejais arba jei bus visiškai panaudotos lėšos, skirtos iš dalies kompensuoti palūkanas;

13. tais atvejais, jei keičiant ar pildant Aprašą bus patvirtinta naujų ir (arba) nustatyta papildomų reikalavimų, sąlygų, palūkanų kompensavimo dydžių ar nauja palūkanų kompensavimo tvarka, sutinkame jų laikytis;

14. sutinkame, kad informacija apie dalinį palūkanų kompensavimą (įmonės pavadinimas, įmonės kodas, numatomos suteikti paramos ir suteiktos paramos dydis) būtų paskelbta viešai interneto svetainėje www.invega.lt ir ES struktūrinės paramos interneto svetainėje www.esparama.lt;

15. sutinkame, kad prašyme pateikti duomenys būtų apdorojami ir saugomi INVEGOS vidaus informacinėje sistemoje ir ES struktūrinės paramos kompiuterinėje informacinėje valdymo ir priežiūros sistemoje;

16. besąlygiškai išsipareigojame grąžinti nepagrįstai gautą palūkanų kompensaciją ar jos dalį, jei ji būtų gauta dėl klaidos, pateiktos neteisingos informacijos, atsiradusio privalomų reikalavimų ar sąlygų neatitikimo ar kitų priežasčių pagal INVEGOS rašytinį pareikalavimą per nurodytą terminą;

17. mūsų veikloje yra laikomasi darnaus vystymosi bei lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus reglamentuojančių ES ir Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimų;

18. nesame pažeidę jokios kitos sutarties dėl paramos skyrimo iš ES ar Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų;

19. sutinkame, kad prašymas kompensuoti palūkanas gali būti atmestas, jeigu jame pateikti ne visi prašomi duomenys;

20. mums nėra žinomos kitos šiame prašyme nenurodytos priežastys, dėl kurių negalėtų būti iš dalies kompensuojamos palūkanos, negalėtų būti suteikta 2007–2013 metų ES struktūrinė parama ar *de minimis* pagalba;

21. išsipareigojame per 10 darbo dienų nuo šio prašyme nurodytų duomenų ar informacijos pasikeitimo pranešti INVEGAI apie atitinkamų duomenų ar informacijos pasikeitimą.

Duomenys apie verslumo skatinimo paskolą:

1. Paskolos gavėjo pavadinimas	
2. Įmonės kodas	<input type="text"/>
<i>arba</i> Verslininkui išduoto verslo liudijimo numeris arba individualiosios veiklos vykdymo pažymos numeris, arba nenuolatinio Lietuvos gyventojų nuolatinės bazės įregistravimo Lietuvoje pažymos numeris	
3. Kredito įstaigos pavadinimas	
4. Paskolos sutarties data	
5. Paskolos sutarties Nr.	
6. Paskolos suma	
7. Paskolos lėšos skirtos ES struktūrinių fondų arba Lietuvos valstybės ar savivaldybės institucijų remiamam projektui ar jo daliai finansuoti	

(Irašykite „taip“ arba „ne“.)

Jei paskolos lėšos skirtos ES struktūrinių fondų arba Lietuvos valstybės ar savivaldybės institucijų remiamam projektui ar jo daliai finansuoti, pareiškėjas kartu su prašymu turi pateikti subsidijos, paramos sutarties arba sprendimo dėl atitinkamos pagalbos suteikimo kopijas.

Kartu su Prašymu pateikiami dokumentai:

Eil. Nr.	Dokumento pavadinimas (<i>pateikiamas originalas arba patvirtinta kopija</i>)	Pažymėti ☒	Lapų skaičius
1.	Verslumo skatinimo paskolos sutarties kopija	☐	
2.	Banko pažyma apie Pareiškėjo atsiskaitomąjį sąskaitą	☐	
3.	Smulkiojo ir vidutinio verslo subjekto statuso deklaracija	☐	
4.	INVEGOS patvirtintos formos pažyma apie paskolos gavėją ir jo gautą valstybės pagalbą	☐	
5.	Įmonės registravimo pažymėjimo kopija ar kito atitinkamo dokumento kopija	☐	
6.	Verslo liudijimo arba individualiosios veiklos vykdymo pažymos, arba nenuolatinio Lietuvos gyventojų nuolatinės bazės įregistravimo Lietuvoje pažymos kopija	☐	
7.	Įmonės vadovo /verslininko įgaliojimas, suteiktas įgaliotam asmeniui	☐	
8.	Kiti (įrašyti):	☐	

Pasirašydami šį prašymą patvirtiname, kad prašyme pateiktus reikalavimus ir įsipareigojimus supratome ir prašyme pateikta informacija, mūsų žiniomis ir įsitikinimu, yra teisinga.

**Įmonės vadovas /
verslininkas
ar jo įgaliotas asmuo**

_____ (pareigos)

_____ (parašas)

_____ (vardas, pavardė)

A.V. *

* Antspaudas nėra privalomas, kai įmonė antspaudu neturi arba kai prašymą pasirašo įmonės įgaliotas asmuo ar verslininkas.

Pažymą pildo ir išduoda kredito įstaiga.

(VP2-2.3-ŪM-02-V priemonės „Dalinis palūkanų kompensavimas“ aprašo 9 priede nustatyta pavyzdinė forma, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 4-490)

PAŽYMA
APIE PAREIŠKĖJO, PARAMAI PAGAL VP2-2.3-ŪM-02-V PRIEMONĘ
„DALINIS PALŪKANŲ KOMPENSAVIMAS“ GAUTI,
ATSISKAITOMĄJĄ SĄSKAITĄ

20 - - , _____
(data, vieta)

Pareiškėjo prašymu,

Patvirtiname, kad banko sąskaita Nr.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(atsiskaitomosios sąskaitos Nr.)

atidaryta _____ vardu.
(kredito įstaigos pavadinimas) (įmonės/verslininko pavadinimas)

Kredito įstaigos darbuotojas

_____
(pareigos)

_____
(parašas)

_____
(vardas, pavardė)

A.V.

FORMA PATVIRTINTA
2007-09-21 valdybos posėdžio
protokolu Nr. 035

PAŽYMA

APIE PASKOLOS GAVĖJĄ IR JO GAUTĄ VALSTYBĖS PAGALBĄ

(pažymą pildo paskolos gavėjas)

20__ m. _____ d.

Pavadinimas			
Ankstesnis pavadinimas (jei buvo) ir keitimo data			
Įmonės kodas		PVM kodas	
Juridinis adresas (buveinė)			
Adresas korespondencijai			
Tel.		Faks.	
		El. p.	

Pagrindiniai (5 stambiausi) Paskolos gavėjo dalyviai (akcininkai, savininkas, nariai):

	Dalyvio vardas, pavardė ar įmonės pavadinimas	Dalyviui priklausanti įmonės kapitalo ar balsavimo teisių dalis, %	Veiklos rūšis	Duomenys apie valdomą įmonę dvejų paskutinių finansinių metų pabaigoje (20__/20__)		
				Vidutinis darbuotojų skaičius	Balansinis turtas	Metinės pajamos
1.				/	/	/
2.				/	/	/
3.				/	/	/

Įmonės vadovas	<i>vardas, pavardė</i>	Asmens kodas	
		Tel.	
		Mob. tel.	
Įmonės finansininkas	<i>vardas, pavardė</i>	El. p.	
		Tel.	
		Mob. tel.	
		El. p.	

Paskolos gavėjo dvejų paskutinių finansinių metų pabaigos duomenys :

Metai	Vidutinis darbuotojų skaičius*	Balansinis turtas**	Metinės pajamos**
20__ m.			
20__ m.			

* Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius skaičiuojamas pagal LR ūkio ministro ir finansų ministro 2003-02-26 įsakymu Nr. 4-85/1K-052 patvirtintą apskaičiavimo tvarką (Žin., 2003, Nr.23-977)

** Įmonės finansiniai duomenys nustatomi pagal patvirtintą įmonės metinę finansinę atskaitomybę arba konsoliduotą finansinę atskaitomybę. Jei pagal galiojančius teisės aktus sudaryti ir tvirtinti metinę finansinę atskaitomybę imonei nėra privaloma, finansiniai duomenys nustatomi remiantis kitais teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintais finansiniais dokumentais, kuriuose fiksuojama atitinkama informacija.

Paskolos gavėjo pagrindinės veiklos ir iš šių veiklų gautų pajamų per paskutinius dvejus finansinius metus dalis:

Veiklos rūšis	Pajamų dalis per 20__ m. (%)	Pajamų dalis per 20__ m. (%)

Įmonės, kuriose Paskolos gavėjas turi dalį įmonės kapitalo (akcijų) ar balsavimo teisių:

Valdomos įmonės pavadinimas	Valdoma dalis, proc.	Veiklos rūšis	Duomenys apie valdomą įmonę dvejų paskutinių finansinių metų pabaigoje (20__/20__)		
			Vidutinis darbuotojų skaičius	Balansinis turtas	Metinės pajamos
			/	/	/
			/	/	/
			/	/	/
			/	/	/

Paskolos gavėjo dalyvių (akcininkų, savininkų, narių) valdomos įmonės:

Dalyvio vardas, pavardė ar įmonės pavadinimas	Valdomos įmonės pavadinimas	Valdoma dalis, proc.	Veiklos rūšis	Duomenys apie valdomą įmonę dvejų paskutinių finansinių metų pabaigoje (20__/20__)		
				Vidutinis darbuotojų skaičius	Balansinis turtas	Metinės pajamos
				/	/	/
				/	/	/
				/	/	/
				/	/	/
				/	/	/
				/	/	/

Informacija apie Paskolos gavėjo gautą *de minimis* ir kitą valstybės pagalbą per einamuosius ir paskutinius dujus metus, apie numatomą gauti *de minimis* ir kitą valstybės) pagalbą per einamuosius metus:

Institucijos, suteikusios valstybės pagalbą, pavadinimas	Sprendimo suteikti valstybės pagalbą priėmimo data	Pagalbos forma*	Ar tai <i>de minimis</i> valstybės pagalba?	Pagalbos dydis, Lt

* *De minimis* ir kitos valstybės pagalbos formos: mokesčių ir rinkliavų lengvatos, lengvatinių kreditų teikimas, palūkanų dengimas, garantijų teikimas, kreditų draudimas, rizikos kapitalo investavimas į SVV, kitų išlaidų kompensavimas, subsidijos darbo vietoms kurti, ES struktūrinių fondų parama, konsultavimo mokymo paslaugos, verslo inkubatorių steigimas ir jų teikiamos paslaugos, ir kt.)

Aš, toliau pasirašęs, garantuoju, kad šioje pažymoje pateikiama informacija yra tiksli, išsami ir visi pateikti duomenys yra teisingi. Išsipareigoju nedelsiant informuoti apie šioje pažymoje nurodytos informacijos pasikeitimus.

Paskolos gavėjas:

_____

pareigos

_____

parašas

_____

vardas, pavardė

VP1-1.1-SADM-08-K priemonės „Verslumo skatinimas“ aprašymas

Parengta pagal 2008 m. liepos 23 d. LR Vyriausybės nutarimą Nr. 789 dėl žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priedo patvirtinimo, Žin., 2008, Nr. 95-3722, aktuali redakcija nuo 2012 m. spalio 7 d.

VIII SKIRSNIS. VP1-1.1-SADM-08-K PRIEMONĖ „VERSLUMO SKATINIMAS“**Priemonės aprašymas**

Priemonė „Verslumo skatinimas“ (toliau šiame skirsnyje vadinama – priemonė) prisidės prie uždavinio – didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių – įgyvendinimo.

Priemonės tikslas – sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, naudojantis finansų inžinerijos priemonėmis, tuo skatinant verslumą ir savarankišką užimtumą.

Remiamos veiklos:

kontroliuojančiojo fondo įsteigimas;

finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimas (paskolų teikimas), derinamas su mokymu ir konsultavimu.

Galimi pareiškėjai

Projektus pagal priemonę įgyvendina:

steigiant kontroliuojančiuosius fondus – finansų institucijos, numatytos 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglame steigiant kontroliuojančiuosius fondus – finansų institucijos, numatytos 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 (OL 2006 L 210, p. 25), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. balandžio 7 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 284/2009 (OL 2009 L 94, p. 10) (toliau šiame skirsnyje vadinama – Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006), 44 straipsnyje;

pagal priemonę remiant kitas veiklas – kontroliuojančiojo fondo valdytojo atrinkti finansų inžinerijos priemonių valdytojai.

Atsakingos institucijos

Už priemonę atsakinga Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su kontroliuojančiųjų fondų valdytojais, atrinktais pagal Reglamento (EB) Nr. 1083/2006 44 straipsnio nuostatas.

Priemonės įgyvendinimo būdas

Finansų inžinerija.

Priemonės įgyvendinimo stebėsenos rodikliai

Rodiklio tipas	Rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	Kiekybinė išraiška laikotarpio pabaigoje (2015 metais)	Rodiklio paskirtis
Rezultato	sukurta naujų darbo vietų	skaičius	1000	veiksmų programos rodiklis
	sėkmingai baigusieji mokymą (įgyti mokymo kursų baigimo pažymėjimai)	skaičius	4500	veiksmų programos rodiklis
Produkto	asmenys / įmonės, pasinaudoję finansų inžinerijos priemone	skaičius	1200	veiksmų programos rodiklis
	mokyme dalyvavę asmenys	skaičius	5000	veiksmų programos rodiklis

Finansavimo planas

(litas)

Projektams skiriamas finansavimas		Kiti projektų finansavimo šaltiniai			Iš viso
ES fondų lėšos – iki	nacionalinės projektų lėšos				
	Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos	Savivaldybių biudžetų lėšos – ne mažiau kaip	kiti piniginiai ištekliai, kuriais disponuoja valstybė, – ne mažiau kaip	kitų juridinių ir (arba) fizinių asmenų lėšos – ne mažiau kaip	
50 000 000	0	0	0	0	50 000 000

Reikalavimai, susiję su paramos pagal kitas iš ES finansuojamas programas atskyrimu

Įgyvendinant pagal priemonę finansuojamas finansų inžinerijos priemones, bus skiriama parama socialinių įmonių, siekiančių plėtoti savo verslą, labai mažų ir mažų įmonių, fizinių asmenų, norinčių pradėti savo verslą, projektams, jeigu jie nėra finansuojami pagal Europos regioninės plėtros fondo finansų inžinerijos priemones. Pagal priemonę finansuojamos finansų inžinerijos priemonės netaikomos projektams, susijusiems su žemės ūkio ir žuvininkystės produktų, numatytų Europos Bendrijos steigimo sutarties 1 priede, gamyba.

Priemonės „Verslumo skatinimas“ mokymai

Paruoštas pagal Lietuvos centrinės kredito unijos informaciją <http://lku.lt/projektas-verslumo-skatinimas/projekto-mokymai/> [žiūrėta 2012-11-12].

Projekto mokymai

Projekto dalyviai gali dalyvauti bendruosiuose mokymuose „Verslumo pagrindai“, kurių trukmė – 8 akad. val. Mokymo tikslas – suteikti pagrindinę informaciją apie projektą „Verslumo skatinimas“, verslumo skatinimo fondo paskolų išdavimo tvarką ir sąlygas, verslo plano struktūrą ir jo rengimo principus, supažindinti su pagrindine informacija apie teisinius verslo kūrimo aspektus.

Projekto dalyviams suteikiama galimybė nemokamai mokytis 6 mokymo moduluose, kurie vyksta visuose Lietuvos regionuose:

- Mokymo modulis „Verslo plano rengimas“. Mokymo tikslas – sužinoti apie verslo plano, kaip sėkmingo verslo pagrindo, svarbą ir įgyti verslo plano rašymo įgūdžių, parengti asmeninio verslo plano pamatus. Modulio apimtis – 16 akad. val. „Verslo plano rengimo“ mokymuose kviečiami dalyvauti visi besidomintys projektu.
- Mokymo modulis „Buhalterinės apskaitos tvarkymo ir mokesčių pagrindai“. Mokymo tikslas – susipažinti su buhalterinės apskaitos tvarkymo ypatumais, pagrindiniais mokesčiais, finansų planavimo ypatumais. Modulio apimtis – 16 akad. val. Dalyvavimas pagal individualų pageidavimą.
- Mokymo modulis „Verslo ir darbo teisės pagrindai“. Mokymo tikslas – susipažinti su verslo ir darbo teisės pagrindais, turiniais ir neturiniais santykiais, kylančiais iš įmonių ir fizinių asmenų veiklos, kuria siekiama gauti pajamų ir pelno, darbo sutarties ypatumais, įmonės kūrimo, reorganizavimo ir likvidavimo tvarka. Modulio apimtis – 8 akad. val. Dalyvavimas pagal individualų pageidavimą.
- Mokymo modulis „Verslo vadybos pagrindai“. Mokymo tikslas – susipažinti su vadybos funkcijomis, veiksniais ir jų įtaka įmonės veiklai, sėkmingo vadovavimo ypatumais, problemų sprendimu ir sprendimų priėmimo žingsniais. Modulio apimtis – 8 akad. val. Dalyvavimas pagal individualų pageidavimą.
- Mokymo modulis „Marketingo pagrindai“. Mokymo tikslas – supažindinti su marketingo metodikomis, rinka ir jos segmentavimu, vartotojo elgsenos ypatumais, marketingo komplekso elementais, rinkodaros strategijos pasirinkimu. Modulio apimtis – 8 akad. val. Dalyvavimas pagal individualų pageidavimą.

- Mokymo modulis „Personalo vadyba versle“. Mokymo tikslas – supažindinti su darbuotojų atrankos sistema, darbuotojų adaptacija, darbuotojų motyvavimo ypatumais ir sistemomis, darbo atlikimo vertinimu. Modulo apimtis – 8 akad. val. Dalyvavimas pagal individualų pageidavimą.

FORMA PATVIRTINTA
2007 m. kovo 20 d. generalinio
direktoriaus
įsakymu Nr. B-4

PRAŠYMAS
SUTEIKTI UAB „INVESTICIJŲ IR VERSLO GARANTIJOS“ GARANTIJĄ
(prašymą pildo Kredito įstaiga)

Prašome suteikti garantiją už šią suteikiamą paskolą:

1. PASKOLOS GAVĖJAS

Pavadinimas

Įmonės kodas

2. PASKOLOS DAVĖJAS (KREDITO ĮSTAIGA)

Pavadinimas

3. FINANSUOJAMAS PROJEKTAS

Banko finansuojamo
projekto pavadinimas, esmė

Projekto dalys	Projekto vertė, Lt	Paskolos lėšos, Lt	Paskolos gavėjo lėšos, Lt
Iš viso			
Dalys projekte, %			

Planuojama sukurti naujų darbo vietų

Projekto vykdymo vieta (adresas)

4. PASKOLA

Paskolos suma

Valiuta

Paskolos
šaltinis

Paskola teikiama iš UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ administruojamos priemonės „Atvirojo kredito fondas“ lėšų.	☐
Paskola teikiama iš EIF administruojamos priemonės „Pasidalintos rizikos paskolų teikimas“ lėšų.	☐
Paskola teikiama iš UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ administruojamos priemonės „Mikrokreditų teikimas 2006 - 2012 m.“ lėšų.	☐
Paskola teikiama iš UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ administruojamos priemonės „Mikrokreditų teikimas 2010 - 2015 m.“ lėšų.	☐
Paskola teikiama iš UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ administruojamos priemonės „Mažų kreditų teikimas - I etapas“ lėšų.	☐
Paskola teikiama iš UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ administruojamos priemonės „Mažų kreditų teikimas - II etapas“ lėšų.	☐
Paskola teikiama iš UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ administruojamos priemonės „Verslumo skatinimo fondas“ lėšų.	☒
Paskola teikiama iš paskolos davėjo nuosavų lėšų (ne iš UAB "Investicijų ir verslo garantijos" administruojamų lengvatiniams paskoloms teikti skirtų lėšų).	☐
Paskola teikiama iš priemonės „Progress“ ar kitų ES finansinių priemonių lėšų	☐

Metinės palūkanos

Paskolos gražinimo terminas

Paskolos gražinimo
periodiškumas, atidėjimo
terminas

Kitos reikšmingos paskolos suteikimo sąlygos:

Paskolos gražinimo užtikrinimo priemonės:

1. *Įkeičiamas turtas:*

Įkeičiamas turtas	Rinkos vertė, Lt	Likvidacinė (priverstinio pardavimo) vertė, Lt

2. *Kitos užtikrinimo priemonės (trečiųjų asmenų laidavimai, garantijos, vekseliai, draudimas ir kt.):***5. GARANTIJA**

Prašoma garantuoti paskolos dalis, %

6. PASKOLOS DAVĖJAS (KREDITO ĮSTAIGA)

_____ (Kredito įstaigos pavadinimas)

_____ filialas (skyrius), kodas _____

Adresas: _____ g. _____, LT- _____

Tel. _____

Faks. _____

Kredito įstaigos darbuotojas, administruojantis paskolos suteikimą

Tel.

Mob. tel.

El. p.

_____
Kredito įstaigos atstovo pareigos_____
parašas_____
vardas, pavardė

A.V.

7. PASKOLOS GAVĖJO PAAIŠKINIMAI IR PATVIRTINIMAI

Sutinkame su prašyme nurodyta informacija.

Sutinkame, kad Kredito įstaiga prašytų UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau – Bendrovė) garantijos mums suteikiamai paskolai garantuoti ir sutinkame už garantijos suteikimą sumokėti atlyginimą.

Sutinkame, kad esant Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytoms aplinkybėms, mums būtų suteikta kita per Bendrovę teikiama valstybės pagalba (garantijos atlyginimo subsidija, palūkanų kompensacija ir pan.).

Mums yra žinoma, kad Bendrovės garantijos yra teikiamos pagal Smulkaus ir vidutinio verslo paskolų garantijų teikimo nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. spalio 29 įsakymu Nr. 322 ir šio įsakymo pakeitimais (Žin. 2003, Nr. 65-2977; 2004, Nr. 165-6041; 2007, Nr. 22-842).

Mums yra žinoma, kad Bendrovės suteikiama garantija yra valstybės pagalbos forma (*de minimis* valstybės pagalba), kurios teikimui taikomas 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* valstybės pagalbai (OL 2006 L 379, p. 5).

Įsipareigojame vykdyti Bendrovės nustatytas garantijos suteikimo sąlygas arba iki garantijos suteikimo dienos raštu informuoti apie atsisakymą jas vykdyti (apie garantijos atsisakymą).

Suteikus garantiją, įsipareigojame, Bendrovei pareikalavus, pateikti dokumentus ar kitą informaciją, susijusią su garantijos suteikimo sąlygų įvykdymu, paskolos naudojimu, palūkanų grąžinimu bei kitų paskolos sutartyje nustatytų įsipareigojimų vykdymu, taip pat Bendrovės ar kitų valstybės institucijų prašomą informaciją, reikalingą valstybės pagalbai apskaityti.

Garantuojame, kad mūsų pateikiami ir prie prašymo pridedami dokumentai ir duomenys apie įmonę, įmonės dalyvius (akcininkus, savininką, narius), įmonės veiklą, verslo ir numatomų investicijų vietą, apie verslo ir investicijų planus bei numatomą finansavimą, apie įmonės finansinę būklę, įmonės turto būklę yra tikslūs, išsamūs ir teisingi. Įsipareigojame nedelsdami informuoti apie pateiktų dokumentų ir duomenų pasikeitimus.

Mums yra žinoma, kad už klaidingų duomenų ir tikrovės neatitinkančių dokumentų pateikimą Lietuvos Respublikos įstatymai numato baudžiamąją bei civilinę atsakomybę, o neteisėtai gauta valstybės pagalba turi būti gražinta.

8. PASKOLOS GAVĖJAS

_____ (Paskolos gavėjo pavadinimas)

_____
 Įmonės vadovas

_____
 parašas

_____
 vardas pavardė

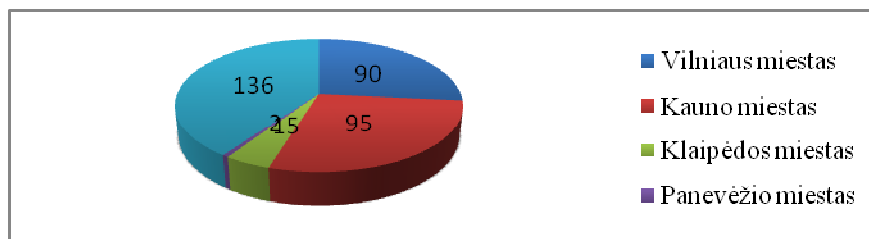
A.V.

**VSF paskolų suteikimo pasiskirstymas didžiuosiuose ir mažesniuose Lietuvos miestuose
(2012 m. lapkričio 1 d. duomenimis)**

Kredito unija	Paskolų skaičius	Kredito unija	Paskolų skaičius
Kredito unija "Vilniaus taupomoji kasa"	62	Kredito unija "Jonavos žemė"	3
Akademinė kredito unija	40	Kredito unija "Giminėlė"	3
Kauno kredito unija	39	Sedos kredito unija	3
Grigiškių kredito unija	18	Kaišiadorių kredito unija	3
Kauno arkivyskupijos kredito unija	13	Žemaitijos valstiečių kredito unija	3
Kredito unija "Mėmelio taupomoji kasa"	12	Kredito unija "Vievio taupa"	3
Kredito unija "Prienų taupa"	12	Pajūrio kredito unija	3
Kėdainių krašto kredito unija	12	Kredito unija "Moterų taupa"	3
Kredito unija "Sūduvos parama"	11	Jurbarko kredito unija	3
Šilutės kredito unija	10	Biržų kredito unija	2
Utenos kredito unija	9	Druskininkų kredito unija	2
Kredito unija "Savęs Rūpestis"	9	Panevėžio kredito unija	2
Pareigūnų kredito unija	8	Vilniaus regiono kredito unija	2
Tauragės kredito unija	7	Aukštaitijos kredito unija	2
Ignalinos kredito unija	6	Joniškio kredito unija	2
Ukmergės ūkininkų kredito unija	6	Ankščių kredito unija	1
Pasvalio kredito unija	4	Trakų kredito unija	1
Naftininkų kredito unija	4	Kredito unija "Skuodo bankelis"	1
Kretingos kredito unija	4	Kredito unija "Žemdirbio gerovė"	1
Palangos kredito unija	4	Kredito unija "Ūkininkų taupa"	1
Raseinių kredito unija	4		

Vilniaus miestas	90
Kauno miestas	95
Klaipėdos miestas	15
Panevėžio miestas	2
Kiti miestai	136

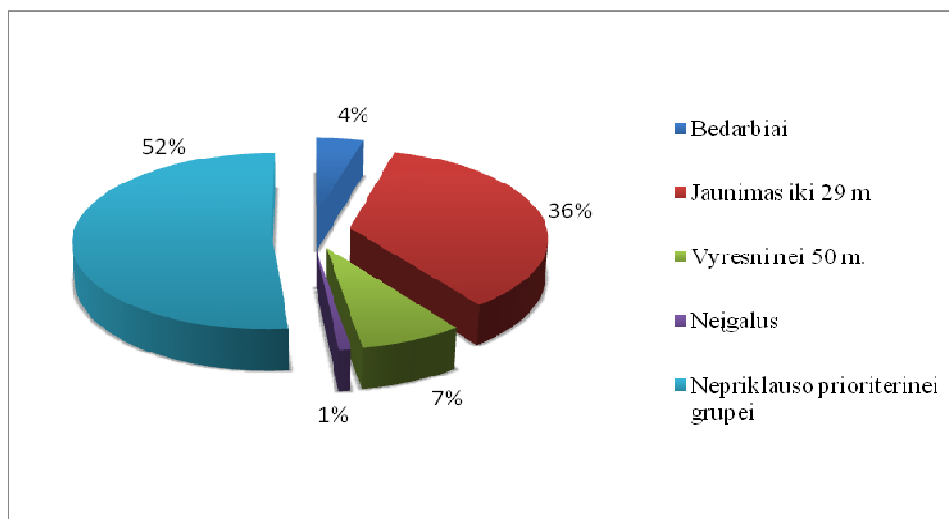
Šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija

**Verslumo skatinimo fondo paskolų gavėjų pasiskirstymas pagal prioritetines grupes
2012 m. lapkričio 1 d. (pagal pasirašytas paskolų sutartis)**

Bedarbiai	15
Jaunimas iki 29 m	124
Vyresni nei 50 m.	26
Neįgalus	3
Nepriklauso prioriterinei grupei	179
Viso:	347

Šaltinis: Lietuvos centrinė kredito unija

Ekspertų vertinimas

Mokslinis tiriamasis darbas: finansų inžinerijos priemonės “Verslumo skatinimas” vertinimas.

Vardas pavardė	Viktorija Jonušaitė
Pareigos	Vadybininkė, Verslumo skatinimo fondo projekto vadovė
Atstovaujama institucija/įstaiga	UAB „Investicijų ir verslo garantijos“

Nr.		Klausimas/atsakymas
1.	Klausimas	Kaip vertinate priemonę “Verslumo skatinimas” (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)?
	Atsakymas	Teigiamai. Vertinant rinkos sąlygas, kuriant priemonę, buvo aiškiai išskirtas tikslas – teikti paskolas tiems asmenims, kuriems bankinės verslo paskolos yra neprieinamas. Kadangi rinkoje buvusios panašios koncepcijos priemonės nebuvo skirtos verslo naujokams, buvo aiškiai išskirtas paskolos gavėjų segmentas – verslininkai, norintys pradėti verslą ir įmonės iki metų.
2.	Klausimas	Kaip vertinate priemone “Verslumo skatinimas” teikiamą valstybės pagalbą – lengvatinę paskolą, palūkanų kompensavimą, garantiją, subsidiją garantijos mokesčiui? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	Atsakymas	Labiau teigiamai nei neigiamai. Teigiamai dėl to, kad daugelis verslų nebūtų susikūre, nes nebūtų radę kito finansavimo šaltinio, kuris atitiktų jų lūkesčius – arba išvis nebūtų galimybės to finansavimo gauti. Neigiamai, nes lengvatos, subsidijos ir t.t. pamažu iškreipė rinką, verslininkai įprato gauti iš valstybės subsidijas vien už tai, kad jie kuria verslą, kas normaliomis rinkos sąlygomis nėra normalu. Todėl kartais turime pavyzdžių, kad nutraukus vienos ar kitos rūšies valstybės pagalbą – verslas neišgyvena.
3.	Klausimas	Kaip manote, ar priemonė “Verslumo skatinimas” yra tinkama, pakankama ir prieinama priemonė SVV subjektams? (pakomentuoti)
	Atsakymas	Kuriant priemonę vizija buvo kiek kitokia, nei šiuo metu esanti. Kadangi tai yra ES SF lėšos, valstybės pagalba ir kartu finansų inžinerija – lėšos turi būti apskaitomos ir pagrįstos 100 proc. Tai sudaro biurokratinių nepatogumų tiek pačiam paskolos gavėjui, tiek finansiniam tarpininkui. Priemonė „Verslumo skatinimas“ vykdoma kartu su kita SF priemone „Dalinis paskolų palūkanų kompensavimas“ – tai daro priemonę patrauklesnę. Be abejo, šios priemonės įgyvendinime matome nemažai trūkumų, kuriuos bandysime spręsti sekančiame programavimo periode.
4.	Klausimas	Kaip vertinate valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą, įgyvendinant priemonę “Verslumo skatinimas”? Kaip vertinate valstybės institucijų/įstaigų ir kredito unijų bendradarbiavimą, įgyvendinant minėtą priemonę? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	Atsakymas	Teigiamai. Į visus klausimus, kylančius visuose lygiuose, būna iškart reaguojama ir jie sprendžiami.
5.	Klausimas	Kaip vertinate kredito unijas, kaip priemonės “Verslumo skatinimas” finansinį tarpininką? Ar kredito unijos tinkamos ir priimtinos įgyvendinti šią priemonę (pavyzdžiui, dėl papildomo pajaus)? (pakomentuoti)
	Atsakymas	Būtent papildomas pajus ir yra didžiausias minusas kredito unijas lyginant su bankais. Kadangi pati priemonės esmė yra teikti verslo paskolas asmenims, kurie savo lėšomis to verslo pradėti negali, - pajus yra viena iš lėšų neįsisavinimo priežasčių. Taip pat – mažosios bendrijos, kurios šiuo metu negali būti kredito unijų narėmis. Be abejo, kai kurių kredito unijų nepatirti ir nenoras tobulėti teikiant verslo paskolas – taip pat yra vienas iš trūkumų. Kadangi su kredito unijomis dirbame jau trečius metus, matome aiškius pokyčius kreditavimo srityje. Taip pat tikimės, kad šis projektas padės ateityje tiek pačioms kredito unijoms atrasti savo stipriąsias ir silpnąsias vietas, tiek mums, bendradarbiaujant su tomis kredito unijomis, kurios planuos dalyvauti kituose projektuose.

6.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonės “Verslumo skatinimas” viešinimo priemones? Ar pakankamos priemonės? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Teigiamai. Visos viešinimo priemonės yra naudingos. Pasiiekti tikslią vartotoją nėra lengva, tačiau kadangi šiame projekte dalyvaujančios šalys, kurios užsiima viešiniu yra daugiau trys (SADM, LCKU ir INVEGA + 57 KU, mokymų centrai), tai padaryti lengviau. Aišku, visada atsiras asmenų, kurie sakys, jog priemonė visiškai nėra žinoma ar pan., tačiau tie, kas domisi verslo finansavimo galimybėmis – tikrai gali gauti pakankamai informacijos.
7.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate naujų steigiamų verslų dalyvių verslumo žinias? Ar priemonės “Verslumo skatinimas” dalyviai turi pakankamai žinių verslo pradžiai? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Negaliu komentuoti, nes nesusiduriu su verslininkais nei kuriant verslo planą, nei jį įgyvendinant.
8.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonės “Verslumo skatinimas” dalyviams taikomą esminį kriterijų – naujai pradedamas verslas ar vykdoma veikla iki 1 m.? Tai rizikingiausia SVV subjektų grupė. (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Sunku pasakyti, nes vertinant iš rinkos pusės – nuomonė būtų teigiama, bet vertinant iš finansinio tarpininko pusės ji labiau neigiama. Aišku, ši priemonė tokiu tikslu ir buvo kuriama, nes jei būtų nustatytas amžius iki 3 metų – visiškai verslo naujokai paramos negautų. Taip pat, rinkoje beveik visos finansinės priemonės yra skirtos įmonėms virš metų, todėl nebūtų išlaikomas selektyvumo principas.
9.	<i>Klausimas</i>	Priemonės “Verslumo skatinimas” teikiama nereikšminga valstybės pagalba SVV subjektai naudojami labai vangiai. Kokias įvardintumėte pagrindines Verslumo skatinimo fondo lėšų neišskolinimo priežastis?
	<i>Atsakymas</i>	Pajus, užstatai, laidavimai, verslumo kultūros stoka šalyje, neigiamas verslininkų požiūris paskolas, ES SF lėšų apskaitymo sudėtingumas.
10.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, kokios priemonės ar dalyviams nustatytų reikalavimų pakeitimai galėtų suaktyvinti VSF lėšų išskolinimą? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Subsidijos ir užstatų nebuvimas, tik abi priemonės mano manymu, nėra tinkamos, norint ugdyti verslininkų sąmoningumą ir įgūdžius rinkoje.
11.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, ar tokių priemonių kaip, pavyzdžiui, subsidijos įvedimas, taikomo 1 m. veiklos termino prailginimas iki 2 m. ar mokesčių lengvatos, prisidėtų prie aktyvesnio SVV subjektų dalyvavimo priemonėje ir didintų VSF lėšų išskolinimą? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Taip, šios priemonės suaktyvintų VSF lėšų išskolinimą, tik tai jau iškreiptų pačią priemonės socialinę reikšmę (prisiminkime, kad priemonė yra iš Europos socialinio fondo lėšų ir ją sukūrė LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija). Manau, kad ateityje kuriamos panašios priemonės turėtų daugiau subsidinių elementų.
12.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate LR mažųjų bendrijų įstatymu priimtą naujo ribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens statusą? Ar tai prisidėtų prie priemonės “Verslumo skatinimas” dalyvių skaičiaus augimo?
	<i>Atsakymas</i>	Iš VSF pusės – vertinu teigiamai, nes daugiau asmenų galės pasinaudoti priemonės lėšomis (kai joms bus leista būti KU nariais). Tačiau, asmenine nuomone, turint tokio asmens statusą bus lengviau kurti verslą (ar piktnaudžiauti) neprisiimant atsakomybės, o atsakomybė, manau, yra pats svarbiausias verslininko bruožas.
13.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, ar priemonė “Verslumo skatinimas” bus pilnai įgyvendinta? Ar bus pasiekti planuoti rezultatai ir produkto rodikliai? Kokios priemonės, jūsų nuomone, galėtų prisidėti prie efektyvaus rodiklių pasiekimo?
	<i>Atsakymas</i>	Rodiklių prasme – greičiausiai ne, nes kuriant priemonę buvo planuojama, jog vidutinė paskolos suma bus ~40 tūkst. Lt, tačiau šiuo metu šis skaičius siekia ~60 tūkst. Lt. Turint omenyje šiandieninius išskolinimo mastus, planuojamas 42 mln. Lt išskolinimas yra „ant ribos“. Šiuo metu yra planuojama kurti naują subsidinę priemonę, kuri, tikimės, padės pagreitinti išskolinimą, aišku, jeigu ministerijos nepersigalvos dėl jos įgyvendinimo.

Vardas pavardė	Jūratė Tamošaitytė
Pareigos	ES projektų skyriaus vadovė
Atstovaujama institucija/įstaiga	LCKU

Nr.		Klausimas/atsakymas
1.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonę “Verslumo skatinimas” (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)?
	<i>Atsakymas</i>	Teigiamai, tai bveik vienintelė finansinių paslaugų rinkoje esanti priemonė/fondas, kuris suteikia paskolas pradedantiems verslą ar neseniai įkurtoms įmonėms.
2.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonę “Verslumo skatinimas” teikiama valstybės pagalbą – lengvatinę paskolą, palūkanų kompensavimą, garantiją, subsidiją garantijos mokesčiui? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Teigiamai. Pagalbos kompleksas naudingas paskolų gavėjams, nes pradedant verslą svarbu mažinti galimas išlaidas, taip pat svarbu, kad yra galimybė gauti garantiją, nes kitu atveju dažnas pradedantysis negalėtų gauti paskolos, nes neturėtų tinkamų užtikrinimo priemonių.
3.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, ar priemonė “Verslumo skatinimas” yra tinkama, pakankama ir prieinama priemonė SVV subjektams? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Taip yra tinkama. Galėtų būti papildomų lengvatų pradedantiems verslą, ypač tikslinių grupių atstovams. Prieinamumas galėtų būti geresnis – minusas papildomas pajus, tik 80 proc. maksimali INVEGA garantija, ribotas įmonių amžius.
4.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą, įgyvendinant priemonę “Verslumo skatinimas”? Kaip vertinate valstybės institucijų/įstaigų ir kredito unijų bendradarbiavimą, įgyvendinant minėtą priemonę? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Teigiamai. Pradžioje buvo susidurta su problemomis dėl KU nepasirengimo dirbti su tokio tipo priemone, SADM ir INVEGA neadekvačių lūkesčių dėl išskolinimo tempo. Tačiau siekiant bendrų tikslų/ priemonės rodiklių pasiekimų eita link didesnio bendradarbiavimo, kuris šiuo metu yra pakankamai geras.
5.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate kredito unijas, kaip priemonės “Verslumo skatinimas” finansinį tarpininką? Ar kredito unijos tinkamos ir priimtinos įgyvendinti šią priemonę (pavyzdžiui, dėl papildomo pajaus)? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Iš dalies. Yra apribojimų dėl papildomo pajaus, teritorinio narystės principo, mažųjų bendrių. Kai kurios neturi patirties ir motyvacijos dirbti su verslu. Pakankamai didelė rizika kai kurioms nedidelėms unijoms dirbti su šiuo labai rizikingu narių segmentu. Tačiau KU arčiau vietinių verslų, gerai žino vietos verslo galimybes.
6.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonės “Verslumo skatinimas” viešinimo priemones? Ar pakankamos priemonės? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Vidutiniškai. Galėtų būti intensyvesnis, tačiau ribotas viešinimo biudžetas. Ministerijos ir INVEGA buvo žadėjusios aktyvesnį viešinimą.
7.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate naujų steigiamų verslų dalyvių verslumo žinias? Ar priemonės “Verslumo skatinimas” dalyviai turi pakankamai žinių verslo pradžiai? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Įvairus lygis, bet dauguma pasiruošę neblogai, nes rengia patys verslo planą, gali konsultuotis, dalyvauti mokymuose.
8.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonės “Verslumo skatinimas” dalyviams taikomą esminį kriterijų – naujai pradedamas verslas ar vykdoma veikla iki 1 m.? Tai rizikingiausia SVV subjektų grupė. (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Kaip minėta KU tai didelė rizika, bet iš kitos pusės šia priemone ir siekta skatinti verslų kūrimąsi. Ilgiau veikiančioms įmonėms yra daug kitų ES finansų inžinerijos priemonių. Tačiau norint efektyvesnės paramos verslas iki vienerių metų, galbūt turėjo būti taikoma kita paramos schema – lengvesnis bankruatavimas, skolos nurašymas (bet tada žinoma ne KU riziką turėtų prisiimti).

9.	<i>Klausimas</i>	Priemonės “Verslumo skatinimas” teikiama nereikšminga valstybės pagalba SVV subjektai naudojami labai vangiai. Kokias įvardintumėte pagrindines Verslumo skatinimo fondo lėšų neišskolinimo priežastis?
	<i>Atsakymas</i>	Bendra verslo aplinka, neaiškumas dėl ateities, didelė verslų konkurencija, pakankamai užpildyta rinka, verslų sričių apribojimai, papildomas pajus, dideli KU reikalavimai dėl užtikrinimo priemonių (dažnai yra dvigubos garantijos).
10.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, kokios priemonės ar dalyviams nustatytų reikalavimų pakeitimai galėtų suaktyvinti VSF lėšų išskolinimą? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Senesnės įmonės, papildoma parama gavusiems paskolas. Galimybė „lengviau“ bankrutuoti, neatsakant asmeniniu turtu (bet ne per KU).
11.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, ar tokių priemonių kaip, pavyzdžiui, subsidijos įvedimas, taikomo 1 m. veiklos termino prailginimas iki 2 m. ar mokesčių lengvatos, prisidėtų prie aktyvesnio SVV subjektų dalyvavimo priemonėje ir didintų VSF lėšų išskolinimą? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Taip.
12.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate LR mažųjų bendrijų įstatymu priimtą naujo ribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens statusą? Ar tai prisidėtų prie priemonės “Verslumo skatinimas” dalyvių skaičiaus augimo?
	<i>Atsakymas</i>	Taip.
13.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, ar priemonė “Verslumo skatinimas” bus pilnai įgyvendinta? Ar bus pasiekti planuoti rezultato ir produkto rodikliai? Kokios priemonės, jūsų nuomone, galėtų prisidėti prie efektyvaus rodiklių pasiekimo?
	<i>Atsakymas</i>	Taip. Blogiausiu atveju gali būti rodikliai pasiekti 80-90 proc.

Vardas pavardė	Žaneta Maskaliovienė
Pareigos	Struktūrinės paramos politikos skyriaus vyr. specialistė
Atstovaujama institucija/įstaiga	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Nr.		Klausimas/atsakymas
1.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonę “Verslumo skatinimas” (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)?
	<i>Atsakymas</i>	Teigiamai. Tačiau aiškus įvertinimas galimas būti tik turint galutinius priemonės įgyvendinimo rezultatus (2018 m. pabaigoje)
2.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonę “Verslumo skatinimas” teikiamą valstybės pagalbą – lengvatinę paskolą, palūkanų kompensavimą, garantiją, subsidiją garantijos mokesčiui? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Teigiamai - ūkio subjektų rėmimo atžvilgiu. Tačiau atkreipti dėmesį, kad priemonės „Verslumo skatinimas“ remiamos veiklos – verslumo mokymai ir paskolos lengvesnėmis nei rinkoje sąlygomis teikiamos verslo pradžiai. Palūkanų kompensavimas, valstybės garantija, subsidija garantijos mokesčiui finansuojama ne Verslumo skatinimo fondo lėšomis.
3.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, ar priemonė “Verslumo skatinimas” yra tinkama, pakankama ir prieinama priemonė SVV subjektams? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	SVV subjektams šia priemone užtikrinamas prieinamumas prie finansavimo šaltinių. Išskirtinumas – „viename pakete“ suteikiami verslumo mokymai, individualios konsultacijos verslo plano įgyvendinimo klausimais. Šiuo metu Lietuvoje yra pakankamai instrumentų/priemonių, kuriomis gali pasinaudoti verslą pradedantys/plečiantys asmenys/įmonės.
4.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą, įgyvendinant priemonę “Verslumo skatinimas”? Kaip vertinate valstybės institucijų/įstaigų ir kredito unijų bendradarbiavimą, įgyvendinant minėtą priemonę? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“ valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą vertinu teigiamai. Dėl priemonės išskirtinumo (ji įgyvendinama finansų inžinerijos būdu, finansuojama iš Europos socialinio fondo lėšų) būtinas visų trijų institucijų (Finansų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei UAB „Invega“) bendras darbas, nuolatinė rodiklių pasiekimo ir veiklų įgyvendinimo analizė ir kt. Taip pat labai svarbus finansų inžinerijos priemonės valdytojo (LCKU) atsakingas požiūris į įgyvendinamą priemonę.
5.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonės “Verslumo skatinimas” viešinimo priemones? Ar pakankamos priemonės? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Viešinimo priemones vertinu labai teigiamai. Verslumo skatinimo fondas yra jau žinomas Lietuvoje – viešinimo veiksmai reikšmingai prisidėjo prie to.
6.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate naujų steigiamų verslų dalyvių verslumo žinias? Ar priemonės “Verslumo skatinimas” dalyviai turi pakankamai žinių verslo pradžiai? (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Vertinu teigiamai. Kadangi viena iš šios priemonės veiklų – verslumo mokymai, todėl verslumo žinių suteikimas –vienas iš labai svarbių priemonės tikslų. Ir jei tų žinių neužtenka net pabaigus 6 modulius verslo mokymų, tai individualių konsultacijų metu yra užtikrinam

7.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate priemonės “Verslumo skatinimas” dalyviams taikomą esminį kriterijų – naujai pradedamas verslas ar vykdoma veikla iki 1 m.? Tai rizikingiausia SVV subjektų grupė. (teigiamai, neigiamai, pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Teigiamai. Toks ir yra priemonės tikslas – dirbti su rizikingiausiais, tik pradėjusiais verslą ir padėti išvirtinti pradinėje savarankiškos veiklos stadijoje. Tą rodo ir prioritetinių grupių nustatymas priemonėje.
8.	<i>Klausimas</i>	Priemonės “Verslumo skatinimas” teikiama nereikšminga valstybės pagalba SVV subjektai naudojami labai vangiai. Kokios, Jūsų nuomone, priežastys galėtų įtakoti SVV subjektų vangų dalyvavimą priemonėje?
	<i>Atsakymas</i>	Neaukštas Verslumo skatinimo fondo išskolinimo lygis niekaip nesusijęs su SVV subjektų nenoru naudotis teikiama <i>de minimis</i> pagalba. Ne tokie dideli, kaip tikėtasi, paskolų išdavimo tempai galėtų būti/buvo įtakojami (nors tam reiktų atskiro išsamaus tyrimo) užklupusios ekonominės krizės, žemos verslumo kultūros, pakankamai griežtų reikalavimų verslo planui, užstato ir kt.
9.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, kokios priemonės ar dalyviams nustatytų reikalavimų pakeitimai galėtų suaktyvinti naujų įmonių ir verslininkų dalyvavimą priemonėje “Verslumo skatinimas”? (pakomentuoti)
	<i>Atsakymas</i>	Viską keičia subsidiniai elementai © Verslumo skatinimo paskolų gavėjams planuojama parengti naują priemonę „Subsidijos verslumui skatinti“ ir teikti negrąžintiną paramą pradėjusiems verslą Verslumo skatinimo fondo veiklą pagalba.
10.	<i>Klausimas</i>	Kaip vertinate LR mažųjų bendrijų įstatymu priimtą naujo ribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens statusą? Ar tai prisidėtų prie priemonės “Verslumo skatinimas” dalyvių skaičiaus augimo?
	<i>Atsakymas</i>	Taip. Tik būtinas Seimo pritarimas dėl Kredito unijų įstatymo pakeitimo šiuo klausimu.
11.	<i>Klausimas</i>	Kaip manote, ar priemonė “Verslumo skatinimas” bus pilnai įgyvendinta? Ar bus pasiekti planuoti rezultato ir produkto rodikliai? Kokios priemonės, jūsų nuomone, galėtų prisidėti prie efektyvaus rodiklių pasiekimo?
	<i>Atsakymas</i>	Bendro darbo ir pastangų dėka ši priemonė bus įgyvendinta. Svarbiausia – pradėjusių verslą dėka 2012-12-01 jau sukurta 619 naujų darbo vietų. Tai ir yra pagrindinis tikslas – savarankiško užimtumo skatinimas, naujų darbo vietų kūrimas.

Anketa VSF paskolų gavėjams

Mokslinis tiriamasis darbas: finansų inžinerijos priemonės “Verslumo skatinimas” vertinimas.

Uždavinys: įvertinti Verslumo skatinimo fondo paskolų gavėjų problemas, kilusias paskolos gavimo metu.

1. Iš kokio šaltinio sužinojote apie Verslumo skatinimo projektą ir teikiamas lengvatines paskolas?

- Internete, žiniasklaidoje,
- Valstybinėje įstaigoje,
- Renginyje (pvz. Versli Lietuva)
- Kredito unijoje,
- Draugas/pažįstamas rekomendavo
- Kita _____

2. Ar manote, kad projekto viešinimas yra pakankamas?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

3. Ar dalyvavote Verslumo skatinimo projekto organizuojamuose mokymuose? (jei ne, pereiti prie 5 klausimo)

- Taip
- Ne

4. Ar mokymai buvo naudingi, informatyvūs?

- Taip
- Ne, nes _____
- Neturiu nuomonės

5. Kaip vertinate Verslumo skatinimo projektą smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai?

- Teigiamai
- Neigiamai, nes _____
- Neturiu nuomonės

6. Ar Verslumo skatinimo priemonėmis suteikiamos lengvatinės paskolos sąlygos patrauklios?

- Taip
- Ne, nes _____
- Neturiu nuomonės

7. Kaip vertinate Verslumo skatinimo projektu teikiamos valstybės pagalbos priemones:

	Labai teigiamai	Vidutiniškai	Neigiamai	Neturiu nuomonės
Lengvatinę paskolą	☐	☐	☐	☐
	<i>Kadangi</i>			
Palūkanų kompensavimą	☐	☐	☐	☐
	<i>Kadangi</i>			

Garantiją	☐	☐	☐	☐
	Kadangi			
Subsidiją už garantiją	☐	☐	☐	☐
	Kadangi			

8. Kaip vertinate paskolos suteikimo procesą ir kodėl (pavyzdžiui, užtruko ilgai ar trumpai)?

- Teigiamai, nes _____
- Neigiamai, nes _____

9. Kokias pagrindines priežastis įvardintumėte, su kuriomis susidūrėte teikdami prašymą Verslumo skatinimo projekto paskolos gavimui?

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

10. Kaip vertinate kredito uniją kaip finansinį tarpininką, teikiantį paskolas?

- Teigiamai
- Neigiamai, nes _____
- Neturiu nuomonės

11. Kaip vertinate papildomo pajaus reikalavimą?

- Teigiamai
- Neigiamai
- Neturiu nuomonės

12. Ar papildomas pajus sudarė sunkumų gaunant paskolą?

Taip, nes _____

Ne

Neturiu nuomonės

13. Kaip vertinate reikalavimą pateikti užtikrinimo priemonę?

- Teigiamai
- Neigiamai, nes _____
- Neturiu nuomonės

14. Ar užtikrinimo priemonė sudarė sunkumų gaunant paskolą?

- Taip, nes _____
- Ne
- Neturiu nuomonės

Anketų VSF paskolų gavėjams atsakymų analizės rezultatai

1. Iš kokio šaltinio sužinojote apie Verslumo skatinimo projektą ir teikiamas lengvatines paskolas?	
Internete, žiniasklaidoje,	82,00%
Valstybinėje įstaigoje,	0,00%
Renginyje (pvz. Versli Lietuva)	2,00%
Kredito unijoje,	0,00%
Draugas/pažįstamas rekomendavo	15,00%
Kita _____	1,00%
Viso:	100,00%
2. Ar manote, kad projekto viešinimas yra pakankamas?	
Taip	73,00%
Ne	27,00%
Neturiu nuomonės	
Viso:	100,00%
3. Ar dalyvavote Verslumo skatinimo projekto organizuojamuose mokymuose? (jei ne, pereiti prie 5 klausimo)	
Taip	16,00%
Ne	84,00%
Viso:	100,00%
4. Ar mokymai buvo naudingi, informatyvūs?	
· Taip	57,00%
· Ne, nes _____	43,00%
· Neturiu nuomonės	0,00%
Viso:	100,00%
5. Kaip vertinate Verslumo skatinimo projektą smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai?	
· Teigiamai	99,00%
· Neigiamai, nes _____	1,00%
Neturiu nuomonės	0,00%
Viso:	100,00%
6. Ar Verslumo skatinimo priemonėmis suteikiamos lengvatinės paskolos sąlygos patrauklios?	
· Taip	98,00%
· Ne, nes _____	2,00%
· Neturiu nuomonės	0,00%
Viso:	100,00%
7. Kaip vertinate Verslumo skatinimo projektu teikiamos valstybės pagalbos priemones:	

Lengvatinę paskolą		
Labai teigiamai		84,00%
Vidutiniškai		16,00%
Neigiamai		0,00%
Neturiu nuomonės		0,00%
Viso:		100,00%
Palūkanų kompensavimą		
Labai teigiamai		99,00%
Vidutiniškai		1,00%
Neigiamai		0,00%
Neturiu nuomonės		0,00%
Viso:		100,00%
Garantiją		
Labai teigiamai		73,00%
Vidutiniškai		23,00%
Neigiamai		0,00%
Neturiu nuomonės		4,00%
Viso:		100,00%
Subsidiją už garantiją		
Labai teigiamai		90,00%
Vidutiniškai		9,00%
Neigiamai		1,00%
Neturiu nuomonės		0,00%
Viso:		100,00%
8. Kaip vertinate paskolos suteikimo procesą ir kodėl (pavyzdžiui, užtruko ilgai ar trumpai)?		
· Teigiamai, nes _____		36,00%
<i>Iš jų teigiamai, bet ilgai</i>		9,00%
· Neigiamai, nes _____		64,00%
Viso:		100,00%
9. Kokias pagrindines priežastis įvardintumėte, su kuriomis susidūrėte teikdami prašymą Verslumo skatinimo projekto paskolos gavimui?		
1) Dokumentų ruošimas, kompetencijos trūkumas		43,00%
2) Užtikrinimo priemonės		73,00%
3) KU darbuotojų kompetencija		5,00%
4) Papildomas pajus		78,00%
10. Kaip vertinate kredito uniją kaip finansinį tarpininką, teikiantį paskolas?		
· Teigiamai		87,00%
· Neigiamai, nes _____		9,00%
· Neturiu nuomonės		4,00%
Viso:		100,00%
11. Kaip vertinate papildomo pajaus reikalavimą?		
· Teigiamai		0,00%
· Neigiamai		97,00%

· Neturiu nuomonės	3,00%
Viso:	100,00%
12. Ar papildomas pajus sudarė sunkumų gaunant paskolą?	
Taip, nes _____	78,00%
Ne	19,00%
Neturiu nuomonės	3,00%
Viso:	100,00%
13. Kaip vertinate reikalavimą pateikti užtikrinimo priemonę?	
· Teigiamai	9,00%
· Neigiamai, nes _____	89,00%
· Neturiu nuomonės	2,00%
Viso:	100,00%
14. Ar užtikrinimo priemonė sudarė sunkumų gaunant paskolą?	
· Taip, nes _____	73,00%
· Ne	26,00%
· Neturiu nuomonės	1,00%
Viso:	100,00%